

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
INSENERITEADUSKOND

MAASTUKUARHITEKTUUR

PURDI MÕISA PARGI ÖKOLOOGILINE

RESTAUREERIMINE

BAKALAUREUSETÖÖ

Üliõpilane: Airi Loid

Üliõpilaskood: 173042BAAB

Juhendaja: Kersti Lootus

Kaasjuhendaja: Tiina Tuulik

Tallinn 2019

Contents

SISSEJUHATUS	4
1. LÄHTEÜLESANNE	6
2. METOODIKA	7
3. TEOREETILINE OSA	7
3.1 Ajalooline taust	7
3.2 Pargi kultuuriväärtus	9
3.3 Pargi puhkeväärtus	12
3.4 Pargi loodusväärtus	12
3.5 Regulaarse pargikujunduse ja liigirikkuse suurendamise ühildamine.	16
4. ALA KIRJELDUS JA ANALÜÜS	19
4.1 Asukoht ja kaitseeriimid	19
4.2 Varasemad projektid	21
4.3 Ajalooline ülevaade	22
4.4 Muinsuskaitse eritingimused	22
4.5 Puittaimestiku dendroloogiline hinnang	23
4.6 Olemasolev olukord	23
4.6.1 Hoonestus	23
4.6.2 Pargiruum	25
4.6.3 Liiklemine, teed	28
4.6.4 Vaated, seosed kontaktalaga	28
4.6.5 Taimestus	29
4.6.6 Veekogud	30
4.6.7 Tegevused ja külastajad	30
4.7 Järeldused	30
5. KONTSEPTSIOON	32
6. LAHENDUSE KIRJELDUS	33
6.1 Tsoneering	33

6.1.1 Peasissepääs ja esiväljak	34
6.1.2 Tagaväljak.....	34
6.1.3 Pargi äärealad.....	35
6.1.4 Avalik ala.....	35
6.2 Tegevused ja külastajad.....	36
6.3 Liikumisteed ja parkimisalad	36
6.4 Raied, juurdeistutused.....	37
6.5 Arhitektuursed väikevormid	38
6.5.1 Lehtla	38
6.5.2 Piknikuplats ja paviljon.....	38
6.5.4 Sillad	39
6.5.5 Pargiinventar	39
6.5.6 Kiigeväljak.....	39
6.6 Spordiväljakud	40
6.7 Valgustus.....	40
6.8 Planeeritud taimmaterjal/uusistutused	40
6.9 Nõuded istikutele	41
6.10 Haljastuse hooldus.....	41
7. LAHENDUSE ELLUVIIMISE ETAPID	46
KOKKUVÕTE	47
LISAD	51

SISSEJUHATUS

„Park on kunst. Aga samavõrra loodus“ Juhan Maiste¹

Tänu Eestimaa kirjule minevikule on meie maastikke ilmestamas kaugele paistvad maamärgid – mõisad ja neid ümbritsevad pargid. Kui meie esivanemate jaoks olid mõisad vihatud võõrvõimu esindajad, siis tänapäeval hinnatakse neid mitte ainult oluliste maamärkidena maastikus, vaid ka väärtuslike ajalooallikadena. Tiit Rosenbergi andmetel oli XX sajandi alguseks Eestis üle 1000 mõisakeskuse ja –majapidamise² (2). Alates XVIII sajandist kuuluvad paljude mõisahäärberite juurde uhked pargid. Need rajati omanike poolt perele puhkeaja veetmiseks ja külaliste vastuvõtuks. Pärast Eesti Vabariigi sünni, kui mõisad said uued funktsioonid, on pargid elanud oma elu muutudes elukohaks paljudele looduslikele liikidele. Tänapäeval, mil mitmed mõisad on taaselustatud, hooned restaureeritud ja uute funktsioonidega täidetud, soovivad omanikud korda teha ka ümbritseva pargi ja seeläbi tõsta veelgi mõisa väärtust külastajate silmis.

Igas taastatavas ajaloolises pargis saavad kokku kolm eriilmelist valdkonda:

ajalugu – pargi algne kujundusstiil loob kultuuriväärtuse;

loodus – parkidest on saanud mitmekülgseid elupaigad;

inimkond – kes ootab pargis looduses puhkamise võimalust.

Pargi kujunduse ja looduse ühildamiseks on tänapäeval soovitatav kasutada ökoloogilise restaureerimise põhimõtteid, mille järgi ajaloolise ilme taastamine ei välista looduslike elupaikade mitmekesisistamist ja vastupidi ning park jääb kestma veel mitmeteks sajanditeks.

Käesoleva töö eesmärgiks on koostada ennistamisprojekt Purdi mõisapargile, mis asub Järvamaal, ajalooliselt Anna kihelkonnas. Mõis eristub ümbritsevast maastikust tänu asendile kõrgendikul Pärnu jõe ääres ja uhkele pargipuudele. Barokset mõisasüdant ümbritseb regulaarse kujundusega park. XVIII sajandil ehitatud mõisahoonet kasutati 2001. aastani koolimajana, hiljem on peahoone seisnud tühjana. Tänapäevase omaniku juhtimisel on peahoone välisilme taastatud, restaureerimistööd tehakse siseruumides. Pargis on läbiviidud esmased hooldustööd. Omaniku soov on mõis avada mitmekülgse koolitus- ja vabaajakeskusena ning pargis anda võimalus nii aktiivseks sportimiseks kui puhkamiseks.

¹ Maiste, J., 2008 Eessõna Nutt, N., Maiste, J., Nurme, S., Karro, K., Sinijärv, U., Parkide restaureerimine TTÜ Tartu Kõrgkoolis

² Rosenberg, T., 1994 Eesti mõisate ajalooline ülevaade – Oja, T. (toim) Eesti mõisad, Tallinn Olion lk.15

Töö teoreetilises osas vaadeldakse regulaarse kujundusega parkide sagedasemaid elemente ning nende esinemise võimalusi tänapäeval, selgitatakse välja taimede ja loomade elutingimused ning hinnatakse ökoloogilise kujundamise meetodite sobivust regulaarkujundusega ajaloolisse parki.

Ennistusprojekti koostamise käigus uuritakse ajaloolisi allikaid ja tutvutakse olemasoleva olukorraga, otsitakse maastikus leiduvaid jälgi, et selgitada välja kunagine pargi struktuur ja kujundusprintsüübid. Pakutakse lahendused ajalooliste elementide väärtustamiseks ja eksponeerimiseks. Analüüsitakse looduskeskkonnas toimunud muutusi ning leitakse lahendused olemasoleva säilitamiseks ning uute elupaikade loomisega pargielustiku rikastamiseks. Ning lõpuks kujundada park, mis eelnevat arvestades toetaks hoonetesse planeeritud tegevusi ja muutuks hinnatud puhkealaks nii kohalikule elanikule kui kaugemalt tulevale külastajale.

Tänuõnad töö valmimisele kaasa aidanud juhendaja Kersti Lootusele, kes omab pikaajalist kogemust ajalooliste parkide taastamises ning õpetas mind nägema ja hindama detaile ajaloolistes parkides. Ökoloogilise restaureerimise teema konsultatsiooni eest palju tänu Urve Sinijärvele.

1. LÄHTEÜLESANNE

Pika ajalooa pargi restaureerimine on väga mitmekihiline ülesanne, täpselt nagu ka park ise. Pargid on rajatud oma ajas kasutusel olnud kujundusstiilis. Paljude parkide puhul on kujundusstiili jäljed maastikus kadunud ja me saame sellest aimu ainult ajaloolise kaardimaterjali põhjal. Seda kõrgemalt tuleb hinnata parke, milles on ajaloolise stiili jäljed loetavad või aimatavad.

Purdi mõisa park on säilinud terviklikuna läbi meie maa keerulise ajaloo – ta on pääsenud kruntideks jagamisest ja siia ei ole ka ehitatud pargimiljöösse mittesobivaid hooneid. Purdi parki peetakse vanimaks ja paremini säilinud barokkpargiks Järvamaal³. Pargi restaureerimise käigus on väga oluline säilitada ja eksponeerida olemasolevad jäljed tänasele ja homsele pargikülastajale. Restaureerimise käigus peab säilima pargi kujunduslik terviklikkus⁴. Iga pargi põhiline koostisosa on taimmaterjal: puud, põõsad ja rohttaimed. Taimestik on pidevas muutuses: kasvavad täisikka, vananevad ja hääbuvad, nende seemnetest kasvavad uued taimed. Taimede elutsükli käigus leiavad taimede peal ja läheduses pesitsus- ja toitumispaiga erinevate elustikurühmade esindajad: pisiimetajad, linnud, putukad, liblikad, samblikud, seened. Pargi restaureerimise käigus peab ökoloogiline tasakaal jääma kahjustamata⁵. Enamasti ajalooliste parkide taastamisel püütakse säilitada kunstilisi väärtusi ja pööratakse vähem tähelepanu looduskeskkonnale⁶.

Purdi park asub Pärnu jõe kaldal ja on looduslikult seotud teisel pool jõge asuva rabametsaga. Ka on vahepealsetel aastatel pargi kasutamine inimeste poolt olnud pigem tagasihoidlik, mis on andnud lindudele ja putukatele võimaluse hõivata park enda elupaigana. Ennistamisprojekti koostamisel on eesmärk kasutada ökoloogilise restaureerimise meetodit, mis läbi erinevate kujundus- ja hooldusvõtete püüab tagada parkide kujundusprintsipi säilimise ning elukeskkonna rikastamise.

Pargid säilivad elavana nii kaua kuni seal toimetavad inimesed – teevad erinevaid hooldustöid, aga ka kasutavad parki puhkuseks. Ajalooliselt rajati pargid mõisaperele vabaaja veetmise paikadeks, sama eesmärk on ka tänapäeval pargil – ta peab olema sobilikuks paigaks puhkamiseks ja mediteerimiseks⁷. Ka muinsuskaitseaduse järgi kohustub mõisa omanik võimaldama ajaloolise pargi avaliku kasutamise päikesetõusust päikeseloojanguni⁸.

³ Kultuurimälestiste Riiklik register

<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=15072> 2018.12

⁴ Firenze Harta 1981 artikkel 10 http://files.voog.com/0000/0018/2050/files/Firenze%20harta_web.pdf 2018.12

⁵ Firenze Harta 1981 art.14 http://files.voog.com/0000/0018/2050/files/Firenze%20harta_web.pdf 2018.12

⁶ Sinijärv. U., 2013 Kunst ja loodus pargis lk.15 Eesti Kunstiakadeemia

⁷ Firenze Harta 1981 art.5

Allikas: http://files.voog.com/0000/0018/2050/files/Firenze%20harta_web.pdf 2018.12

⁸ Muinsuskaitseadus Allikas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/27815> 2018.09

Purdi mõisa omanik soovib hoonetes pakkuda erinevaid koolitus- ja puhkevõimalusi (Lisa 1.). Pargiala peab toetama hoonete tegevusi ja samas pakkuma mõisa külastajatele mitmekesiseid lõõgastusvõimalusi: spordihuvilistele erinevaid aktiivse tegevuse alasid, lihtsalt puhata soovijale meeldivaid istumiskohti ning jalutusradu, loodushuvilistele elustikurikast looduskeskkonda. Erinevate tegevuste planeerimisel parki tuleb eelkõige tagada ajaloolise kujunduse ja looduslike elupaikade säilimine.

Käesoleva bakalaureusetöö uurib võimalust ökoloogilise restaureerimise võtteid kasutades ühendada ajaloolises regulaarsugemetega pargis kujunduse taastamine, liigirikkuse mitmekesistamine ning pargi puhkeväärtuse loomine inimeste jaoks.

Kujundatav ala on mõisahooned ümbritsev regulaarse kujundusega pargiala ning pargist põhjapool asetsev avatud maastik.

2. METOODIKA

Pargi ennistamisprojekti eesmärgiks on leida lahendus, mis tänapäevaselt kasutatavas pargis säilitab ajaloolised ja looduslikud elemendid. Pargi kunstiväärtuse mõistmiseks on analüüsitud erinevaid ajaloolisi materjale – kaardid, fotod, mälestused. Säilinud ajalooliste elementide leidmiseks on kasutatud kohapealseid visuaalseid vaatlusi erinevatel aastaaegadel. Projekteerimise aluseks on koostatud 2018. aastal Purdi mõisapargi kohta muinsuskaitse eritingimused. Pargi elustiku hindamiseks on tutvutud vastavate publikatsioonidega ja hinnatud Purdi mõisapargi olukorda erinevate elustikurühmade vajadusest lähtuvalt. Pargi puistu seisukorra määramiseks ja raiete aluseks on pargi dendroloogiline hindamine. Käesolevas töös on tuginetud TTÜ maastikuarhitektuuri üliõpilaste 2017. aastal koostatud hinnangule ning lisaks hinnatud visuaalselt puude ja põõsaste sisukorda 2018. aastal.

3. TEOREETILINE OSA

3.1 Ajalooline taust

Läbi paljude sajandite on mõisad olnud olulised Eesti maastiku ja kultuuriloo mõjutajad. Esimesed mõisad tekkisid Eesti alal võõrvallutuste käigus juba XIII sajandi alguses, XIX sajandi keskpaiku oli Eestis kokku 1124 mõisa, nendest 519 Liivimaa Eesti osas ja 605 Eestimaal. Loetelus on era-, rüütelkonna, linna-, kroonu- ja kirikumõisad⁹.

⁹ Rosenberg, T., Eesti mõisate ajalooline ülevaade – Oja, T. (toim.) 1994 Eesti mõisad lk.15

Eestlaste jaoks olid mõisnikud küll pigem vallutaja ja võõrvalitseja rollis, kuid siiski ei saa alahinnata nende tegevust kohaliku inimese maailmapildi avardajana. Mõisnike algatusel ja eestlastest teosulaste ja mõisatööliste rammuga said rajatud ja hooldatud paljud põllumaad ja heinamaad, kasutusele võeti uuemad tehnoloogiad, Eestisse jõudsid Euroopast uued taime- sordid ja loomatõud. Mõisa põldudel ja lautadest jõudsid töövõtted ka talumehe enda põllule ja lauta.

Algselt kuulusid maamõisate juurde ainult tapu- ja juurviljaaiad. Pööre toimus XVII sajandil, mil sõdadest laostunud aadeldkond kosus ja aedadest said mõisasüdame integreeritud osad. Esiti jagus siiski vaid kõige kõrgemate võimukandjate hulgas neid, kes olid suutelised sõjast laastatud maal midagi suurejoonelisemat püstitama¹⁰. Pikapeale hakkas kosuma siiski ka kohalik aadel ja alates XVII sajandi keskpaigast leidub andmeid ilu- ja puuviljaaedade juba siinsetele aadlikele kuulunud mõisates¹¹. Päriselt puhkesid baltisaksa mõisad õitsele alles XVIII sajandi kolmandal veerandil kui hakati rajama uusi uhkeid mõisasüdamed. Need kavandati kui terviklikud ansamblid: toodi välja hoonete vaheline hierarhia, jälgiti telgsümmeetriat, enamasti jäeti härrastemaja ette avar ringteega piiratud väljak, mida külgedelt piirasid abihooned, reeglina ait ja tall-tõllakuur. Nõnda kujunes mõisasüdamesse omamoodi auhoov, *cour d'honneur*. Tavaliselt jäi iluaed häärberi taha ning maja ees olev sümmeetria tingis paljudel juhtudel ka tagaia planeeringu. Sellest tulenevalt kujundati sirged pea- ja kõrvaltelped, istutati sirged hekid ja puuderead, täpselt mõõdeti välja muru- ja lilleparterid ning terrasside, vahetrepide, hekkide ja boskettide abil jagati aiaruum tähtsamateks ja vähemtähtsamateks osadeks.¹² Mõisasüdamest väljuvad teed ääristati puuderidadega.

Saksamaa mõisaparkidest jõudsid XIX sajandi teisel poolel balti aadlini Inglise maastikuparkidest inspireeritud kujunduspõhimõtted. Mõisasüdamest eemale rajati pargid, mis koosnesid parkmetsast, pargiaasadest ja hõredatest puisniidulaadsetest osadest, enamasti asus lähedal ka veekogu. Kompositsioon jälgendab loodust ning vastandub korrapärasele barokkstiilile. Väga olulised olid vaated – veekogudele, ehitistele, varemetele, üksikpuudele ja muudele huvitavatele detailidele, mis võisid asuda ka väljaspool parki. Vaate- ja puhkekohti ühendasid looklevad teed¹³. Peamised vaatesihid avanesid peahoonest, pargi peatelgedelt, peasisesõiduteelt, ümbritsevalt maastikult. Rajatised maastikus seoti tihedalt taimestikuga, selle abil loodi unistuste pilte kaugetest paikadest Piltide tõepärasuse saavutamiseks lasid mõisnikud istutada parkidesse eksootilisi puu- ja põõsaliike.

¹⁰ Hein, A., 2007 Aed ja aeg. Piirjooni eesti aiakunsti vanemast ajaloost – Abner, O., Konsa, S., Lootus, K., Sinijärv, U., Eesti pargid 1, lk 27 AS Varrak

¹¹ Hein, A., 2007 Aed ja aeg. Piirjooni eesti aiakunsti vanemast ajaloost – Abner, O., Konsa, S., Lootus, K., Sinijärv, U., Eesti pargid 1, lk 33 AS Varrak

¹² Hein, A., Aed ja aeg. Piirjooni eesti aiakunsti vanemast ajaloost – Abner, O., Konsa, S., Lootus, K., Sinijärv, U., 2007 Eesti pargid 1, lk 36-38 AS Varrak

¹³ Hellström, K., 2007 Mõisaparkidest ja pärandmaastikest – Tammet, T. Eesti parkide almanahh lk.54. Muinsuskaitseamet, Keskkonnaministeerium

Romantilise pargi kujunduses olid eelistatud lehtpuud, okaspuude gruppe kasutati aktsentide loomiseks. Puid ja põõsaid istutati aasade äärtesse, kvartalite nurkadesse. Pargiruumid olid ülesehitatud selliselt, et pargis jalutaja liikus avatud ruumist läbi suletud ruumi järgmisse avatud ruumi, hoolikalt oli planeeritud tekkiv valguse ja varjumäng.¹⁴

1919. aasta maareformiga võõrandati suurmaavaldused nende endistelt omanikelt ja jagati tuhandete talude vahel, vaid üksikud võeti kasutusele koolide, haiglate või lastekodudena¹⁵. Siit algas ka paljude mõisaparkide võssa kasvamine, puude raiumine või pargiala jagamine mitme uue omaniku vahel. Kui mõisahärra hindas parki kunstilises mõttes, kuidas park toetas mõisaansambli tervikut, siis nüüd hinnati parki heal juhul ainult dendroloogilise külje pealt. Kui parkide järjepidev hooldamine lõpetati, hakkas nn. kodustatud loodus asenduma järk-järgult poollooduslike kooslustega.

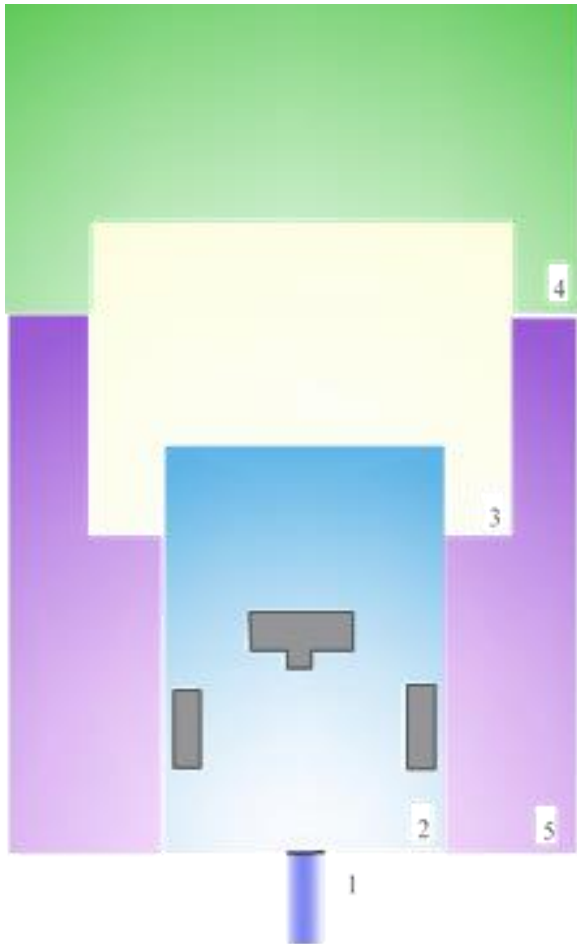
3.2 Pargi kultuuriväärtus

Täna on säilinud pargid väga olulised maamärgid Eestimaa maastikus. Enamasti asuvad mõisasüdamed kõrgematel aladel avatud maastikul ja eralduvad ümbritsevast tänu hooneid piiravatele võimsatele vanadel puudele. Tihti annavad mõisate lähedusest märku ka vanade puude read teeääres. Vanu parke hinnatakse kõrgelt kultuuriloolise väärtusena - salvestavad nad ju erinevate ajastute kujundusstiile ja arhitektuurseid elemente.

Pargid rajati mõisaperele vabaaja veetmiseks, aga vähetähtis ei olnud ka soov uhkustada ja silma paista. Selleks istutati parkidesse hulgaliselt võõramaiseid liike ja lisati mitmesuguseid kaunistusi. Tulemuseks võis olla liialdusteni kirju park. Tihti kujundasid mõisaomanikud oma parke ise, võttes eeskujuks teisi parke või küsides nõu Peterburi ja Saksamaa aednikelt. Kuigi pargid on erineva suurusega ja asendiga maastikus, on põhijoontes neil ühesugune ülesehitus (Joonis 1)

¹⁴ Sipelgas, K., 2009 Romantilise mõisapargi kujundusest Eestis – Tammet, T. (toim.) Eesti parkide almanahh 2, lk. 34-35, Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet

¹⁵ Hein, A., Aed ja aeg. Piirjooni eesti aiakunsti vanemast ajaloost – Abner, O., Konsa, S., Lootus, K., Sinijärv, U., 2007 Eesti pargid 1, lk 86 AS Varrak

Joonis 1. Ajaloolised pargitsoonid E.Brafmanni järgi

1. pargi osaks oli peatee, mis kulges väljaspool pargipiire, sagedasti ääristatud puude reaga (alleega) peatee kujundas tihti vaate peahoonele
2. peaosa, mille moodustasid peahoone koos kõrvalhoonetega ja nende ümbrus;
3. keskosa paiknes peahoone taga, oli pargiaasade ja veekogudega pargi tsentrum;
4. kaugem osa, kus park oli rohkem metsailmelisem või suisa metsapark;

eriosadeks olid alad, mis asetsesid mõisasüdamest eemal ja võisid olla ka piiratud taraga, näiteks viljapuu- ja marjaaiad, aiand või kalakasvatustiigid.¹⁶ (Enamasti on ka tänapäeval selline tüüpiline mõisastruktuur väljaloetav, olenemata sellest, kas hooned on säilinud või mitte. Keerulisem on see

¹⁶ Brafmann, E., 1980 Pargid Eestis, Eesti Raamat, Tallinn lk.29-31

juhul, kui endine mõisasüda on jagatud erinevateks kruntideks ja on lisandunud uued ehitised või on ta olnud pikalt hooldamata ja puude isekülvist tingitult on pargi ruumistruktuur kadunud.

Lisaks üldisele mõisastruktuurile on tihti maastikus loetavad ka kunagi pargirajamise aluseks olnud stiilielemendid (jäljed). Vanemad säilinud pargid on rajatud XVIII sajandi teisest poolest alates, mil lähtuti enamasti klassikalise baroki kujundusvõtetest. Täna on veel paljudes parkides loetavad barokkpargile iseloomulikud elemendid: telgsümmeetriline ülesehitus, põhiliste pargiruumide omavaheline paiknemine, pargiosade regulaarne liigendatus, pargi teljeline seotus ümbritseva maastikuga, mille loovad auhoovist lähtuvad teed. Enamasti on need mõisaaegsed teed ka säilinud ning võimaldavad veel praegugi sellist vaadet peahoonele (mõisakompleksile) nagu pargikujundaja kunagi oli planeerinud. Vaade peahoonele kujuneb tavaliselt üle hoonetega raamistatud esiväljaku. Barokne esiväljak oli avatud ala muru ja/või lillepeenardega ja ümbritsetud ringjoonelise teega, mis viis peateelt härrastemaja trepini. Lisaks vaatele peateelt härrastemajale, pakkus avatud esiväljak ka vaateid trepilt, rõdult ja akendest piki telge maastikku. Erilist rõhku pöörati regulaarpargis nn. tagaväljaku kujundamisele. Reeglina jaotus see sümmeetrilise paigutusega väiksemateks geomeetristeks osadeks. Need võisid olla markeeritud teedega, puuderidadega, pügatud hekkidega ning ka terrassidega. Kunagisest barokkpargist annavad tunnistust ka pügamis- või painutusjälgedega puuderead pargis.¹⁷

Meie mõisad on enamasti paigutatud maastikus väljapaistvale kohale – kõrgendikule ümbritseva ala suhtes ning üsna sageli on nende baroksed pargid seotud vee-elementidega, kas siis looduslike veekogudega: järvede, jõgede ja merega või kunstlike tiikide ja kanali-süsteemidega. Maapinna laskumine vee suunas on osavalt ära kasutatud terrasside rajamiseks. Harva on terrassid liigendatud tugimüüridega, enamasti on kasutatud selleks nõlvasid. Erinevad tasapinnad oleks nagu moodustanud kaskaadi, mis lõpeb veepeegli. Tihti on veel ka märke mõisasüdamest eraldi asetsenud viljapuuadadest.¹⁸

Regulaarpargi korrapärast kujundust täiendavad veel üheliigilised hekid ja ühevanuseline puistu.

Ajaloolise pargi taastamise peamiseks eesmärgiks on üldjuhul taastada ajalooline ruumistruktuur ja algne kujundusidee.¹⁹

¹⁷ Nurme, S., 2009 Vana park, avastusretk baroki ääremail – Külvi, M., Maiste, J. (toim.) Park on paradiis, lk 109-112, Eesti Maaülikool

¹⁸ Nurme, S., 2009 Park on paradiis, lk 114, Eesti Maaülikool

¹⁹ Sinijärv, U., 2013 Kunst ja loodus pargis lk.45, Eesti Kunstiakadeemia

3.3 Pargi puhkeväärtus

Läbi aegade on parkide rajamise eesmärgiks olnud esteetiliselt elamust pakkuva väliruumi loomine, mis võimaldaks eemalduda igapäevasest keskkonnast ja puhata²⁰. Parkide tähtsus avalike puhke- ja rekreatsioonialadena ei ole kadunud ka tänapäeval, Looduskaitseseaduse §15 lõige 1 kohaselt peavad kõik mõisapargid olema avalikuks kasutamiseks avatud päikesetõusust päikeseloojanguni²¹.

Korrastatud pargid on aktiivselt kasutatavad tervisesportlaste poolt, tee parkidesse leiavad linnainimesed, et nautida looduse lähedust. Paljudes parkides korraldatakse erinevaid rahvakogunemisi: kontserte, laatasid, jaanitulepidustusi, need toovad kaasa hulgaliselt kärarikast seltskonda. Mitmetes mõisates töötavad hotellid, SPA-d, korraldatakse pidulikke üritusi ja konverentse, nende parke külastavad vastavate asutuste külastajad pigem jalutajatena ja puhkajatena. Pargid püsivad elusatena, kuni seal askeldavad inimesed, kes oskavad hinnata nende väärtust.

3.4 Pargi loodusväärtus

Kõige selle juures ei tohi aga unustada, et viimase 100 aastaga, mil pargihooldus oli vähemtähtis, on muutunud pargid omaette biotoopideks. Parkidest on saanud püsielupaik paljudele erinevatele liikidele. Nii on lisaks kultuuriväärtusele vanadel parkidel suur loodusväärtus.

Pargimaastik oma mitmekesisuses pakub palju erinevaid elupaiku: aasad, puistud, puisniidud, veekogud, hooned. Suures osas on park servaepektiga ökoton. Kahe järsult erineva koosluse servaalal elutsevad mõlema koosluse liigid ning ka need liigid, kellede elupaik ongi servaala. Näiteks kuldnokk, hallrästas ja vainurästas pesitsevad puudel, toituvad aga nurmedel ja aasadel. Lisaks pargisestele erinevatele elupaikadele tekitavad mõisapargid komplekselt koos pargist väljaulatuvate alleede, lähedusse jäänud puudegruppide, veekogudega ja ka looduslike aladega toimiva rohekoridori. Parke elupaigana eelistavad liigid on isegi oma nimed sellest saanud: pargisamblik, pargipuravik, pargihunditubakas, pargitatar, pargijooksik, pargi-turteltuvi. Pargi metsataimede liigirikkus ei jää alla lähedal asuva metsa kooslusele²². Tänapäeval, mil on suureks probleemiks liikide vähenemine nende elupaikade kadumise tõttu, on vanad pargid seda väärtuslikumad.

Taimed pargis (puud, põõsad, rohttaimed)

Pargi kõige olulisema osa moodustab taimestik: puud, põõsad ja rohttaimed.

²⁰ Sinijärv, U., 2013 Kunst ja loodus pargis, Eesti Kunstiakadeemia

²¹ Looduskaitseseadus Allikas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/114112018008?leiaKehtiv> 2018.09

²² Keppart, V., Parkide elurikkusest – Tammet, T. (toim.), Eesti Parkide almanahh 2 Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet

Eestis on küll ligikaudu 50% pindalast kaetud metsaga, aga valdavalt on need liigivaesed ja intensiivselt majandatud tulundusmetsad. Praegu on Eestis laialeheliste puudega (tamm, saar, vaher, künnapu, pärn, sanglepp) küpses vanuses metsi 4-5%²³. Seda on kriitiliselt vähe, see tähendab ka, et selliste metsatüüpide elustikule on jäänud väga vähe elupaiku. Parkidel puistud aga enamasti koosnevadki kodumaistest laialehelistes puudest, mida on täiendatud erinevate ilupõõsastega. Parkide liigirikkust hinnatakse järgnevalt: väike – 30 liiki puittaimi, keskmine – 31-70 liiki, suur 71-150, rohkem kui 150 liiki sisaldav park on tähelepanuväärselt suure liigirikkusega²⁴. Suure liigirikkusega pargid on pigem dendroloogilised kollektsioonid ja sisaldavad ohtralt võõrliike. Isegi väikese liigirikkusega park on elupaigaks erinevamatele elustikurühmade esindajatele kui majandusmets.

Meie mõisaparkides on üksjagu puid säilinud XIX sajandi istutustest, see tähendab, et selliseid vanu, raieküpsuse ületanud puid ei kasva kunagi majandusmetsas. Vanad puud on aga väärtuslikud kasvupaigad erinevatele samblikele. Samuti pakuvad õõnespuud ja suurte mõõtmatega kuivanud puud elupaiku erinevatele liikidele, näiteks kodukakule ja rähnile.²⁵ Elusorganismidena puud vananevad ja surevad, muutudes elupaigaks ja toidulauaks üha uutele liikidele.

Linnud pargis

Me ei oska hästi ette kujutada parki, kus kevadel puudub linnulaul. Tavaliselt elutseb pargis rohkem linnuliike kui ümbritsevas maastikus, sest pargid pakuvad pesitsuspaiku ja toidupoolist. Enamasti elavad meie parkides metsvint, hallvares, rasvatihane ja muustrastas. Ülejäänud liigiline koosseis sõltub ümbritsevast maastikust, puistu mitmekesisusest, haljastuse rindelisusest, hoonete olemasolust, pargi küllastuskoormusest. Maapiirkonna mõisaparkidel on potentsiaali olla väga linnuliikide rikkad üsna suur, sest paljud metsas elutsevad linnud käivad parkides toitumas, või siis mitmed kultuurmaastikulinnud aga armastavad pesitseda pargiserva hekkides ja põõsastikes. Erinevate linnuliikide parki meelitamiseks tuleb luua neile turvalised pesitsusvõimalused ja ka head toitumispaigad. Pargi linnustiku rikastamisel on oluline roll põõsarühmadel ja hekkidel. Põõsastes leiavad pesapaiga erinevad põõsalinnu liigid, põõsaste varjus maapinnal aga näiteks ööbikud²⁶. Tihedad põõsastikud on head varjumiskohad ka äsja lennuvõimelisteks saanud poegadele. Lisaks pesapaikadele pakuvad põõsad lindudele ka toitu – suveperioodil elavad põõsastes erinevad putukad, talviseks toiduks on põõsaste viljad. Lindudele pakuvad toidulauda ka mitmed puud oma viljadega:

²³ Liira, J., 2012 Mõisaparkide loodusväärtus tänapäeva maastikus- Tammet, T., (toim.) Eesti parkide almanahh 3 Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet

²⁴ Abner, O., Konsa, S., Lootus, K., Sinijärv, U., 2007 Eesti pargid 1 AS Varrak

²⁵ Keppart, V., 2009 Parkide elurikkusest – Tammet, T., Eesti Parkide almanahh 2 Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet

²⁶ Uustal, M., 2012 Pargilinnustiku kujundamine – Tammet, T., (toim.) Eesti parkide almanahh 3, Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet lk.66-69

saare viljad meeldivad leevikestele, pihlakamarjad rästastele ja siidisabadele, tammetõrud pasknäärilede ja lepakäbid siisikestele ja urvalindudele. Puude vananedes leiavad tihased ja puukoristajad endale pesapaigad õõnsates puutüvedes. Kui lennuavad on juba suuremad teevad oma pesa sinna hakid ja kodukakud. Kui läheduses on veekogud, teevad pargis pesa ka sinikael-part ja jääkoskel, okste hargnemiskohtades leiavad pesapaiga metsvinnid, rästad, rohevinnid ja mitmed teised linnuliigid.²⁷ Lindude parki meelitamine peab käima koos inventuuriga, liiga kõrge lindude arvukus toob pesapaikade ja toidupuuduse, seega kasu asemel hoopis kahju.

Nahkhiired pargis

Vanad pargid on olulised elupaigad ka nahkhiirtele, meie parkides on leitud kõigi Eestis elutseva 12 liigi esindajaid²⁸. Olulisus tuleneb puude liigilisest koosseisust: nahkhiirte varje- ja pesitsuspaikadeks sobivad õõnsused ning lõhed tekivad reeglina lehtpuudele. Paljudes mõisaparkides on säilinud ka vanad mõisakeldrid, mis sobivad ideaalselt nahkhiirte talvitumispaiaks²⁹. Nahkhiirte pesitsuseks sobivad ka teised inimeste püstitatud rajatised: sillad, puuriidad, lindude pesakastid ja ka hooned, sellistes kohtades armastavad pesitseda näiteks põhja-nahkhiir ja tiigilendlane. Parkide hooldatus on säilitanud nende struktuuris avatud alad, need aga loovad nahkhiirtele paremad toitumistingimused, tihedas alusmetsas on neil keeruline lennata ning lagendikel koguneb üksikute puude ümber ohtrasti saakputukaid. Paljudes parkides olevad veekogud on omakorda olulised toitumispaiad ja joogikohad, näiteks veelendlane ja tiigilendlane toituvadki vee kohal ja veepinnalt putukaid püüdes. Paljud nahkhiireliigid toituvad ehmetiivalistest, kes lendavad vee kohal ja nende vastsed elavad vees.³⁰ Lisaks parkidele on oluline osa ka neist alguse saavatel alleedel: paljud nahkhiireliigid pesitsevad mitme kilomeetri kaugusel toitumis- ja varjekohast, liikumiseks kahe paiga vahel ei kasuta nad lagedat maastikku, vaid liiguvad pigem alleedel või ühest puudegrupist teise.

Selgrootud pargis

Selgrootute hulka kuuluvad putukad, liblikad, ämblikud, teod jt. Meelis Uustali sõnul on nad toiduahelas äärmiselt olulised – nad tolmeldavad taimi, lagundavad surnud organisme ja ise on nad toiduks imetajatele, lindudele ja kahepaiksetele³¹. Selgrootud elutsevad paljudel erinevatel taimerühmadel: elusatel ja surnud puudel, pöösastikes, rohttaimedel, veekogudes. Seega on oluline,

²⁷ Uustal,M., 2012 Pargilinnustiku kujundamine – Tammet,T.,(toim.) Eesti parkide almanahh 3, Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet, lk 66-69

²⁸ Kalda,R., 2016 Nahkhiirte maastik – Tammet,T. (toim.) Eesti parkide almanahh 4, Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet lk.70-72

²⁹ Lutsar,L., 2012 Nahkhiired eesti parkides – Tammet,T. (toim.) Eesti parkide almanahh 2 Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet lk,98-100

³⁰ Kalda,R., 2016 Nahkhiirte maastik – Tammet,T. (toim.) Eesti parkide almanahh 4, Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet lk.70-72

³¹ Sinijärv,U., 2013 Kunst ja loodus pargis lk.77 EKA

et pargis oleks võimalikult mosaiikne taimestik. Kuna putukate ja liblikate oluliseks toiduallikaks on nektaririkkad õied, on tähtis koht pargi taimestikus erinevatel aegadel õitsevatel õistaimedel.

Kujundus- ja hooldusvõtted liigirikkuse suurendamiseks

On mitmeid kujundus- ja hooldusvõtteid, mida järgides on võimalik suurendada parkide elurikkust. Parkide lindude ja loomade arvukust mõjutab ka parkide külastajate hulk ja tegevuste lärmakus.

Lähtudes Urve Sinijärve soovitustes Saaremaa mõisaparkidele³² ja erinevate liikide vajadusi hinnates saab reastada soovitused liigirikkuse mitmekesistamiseks ajaloolistes parkides. On selge, et eelkõige tuleb planeerida soovitavatele liikidele sobivad elupaigad ja toitumisvõimalused:

- Liigirikkuse suurendamiseks tuleb jätta kasvama vanad puud, hoolimata lõhede ja õõnsuste olemasolust. Vanadel leht- puudel leiavad elupaiga peaaegu kõik pargis esindatud elustiku rühmad: samblad ja samblikud koorel, putukad, liblikad ja ämblikud koorelõhedes, linnud, nahkhiired ja putukad õõnsustes.
- Kujundusega säilitada või tekitada erinevad pargiruumid: avatud aasad, suletumad puistud, vahepealsed ruumid. Mida mosaiiksem on park, seda rohkem tekib erinevaid elupaiku ja seda rohkem erinevaid liike valivad selle pargi elupaigaks.
- Vaadete kujundamisel vältida tuulekoridoride tekke võimalust. Paljude lindude ja putukate jaoks on oluline tuulevaikne ja soe mikrokliima pargis.
- Raiete ja juurdeistutuste planeerimisel arvestada, et parki jääks alles erivanuseline puistu. Park on pidevalt muutuv keskkond, ühel hetkel surevad ka praegu täies elujõus puud. Selleks, et park ei lõpetaks eksisteerimist, ongi oluline erivanuseline puistu.
- Raietega parandada valgustingimusi põõsaste kasvuks. Eemaldades pargist isetekkelise puude järelkasvu, parandame põõsaste valgustingimusi ja põõsaste kasvukuju säilib kauem dekoratiivsena. Põõsastes leiavad pesitsuspaiga paljud laululinnud.
- Planeerida parki eriliigilisi põõsarühmi, soovitatavalt söödavate viljadega. Erinevad linnud kasutavad toiduks erinevate puude ja põõsaste vilju ja seemneid, linnustiku rikastamiseks peab olema toitu paljudele erinevatele liikidele.
- Planeerida pargialale eriaegadel õitsvaid rohttaimi, soovitatavalt kodumaiseid liike. Rohttaimede õietolmust ja nektarist toituvad paljud putukad ja liblikad, pikk õitsemisaeg tagab neile toidulaua kogu vegetatsiooni ajal.

³² Sinijärv, U., 2013 Kunst ja loodus pargis lk.196 EKA

- Säilitada pargi kaugemates osades kuivanud ja õõnsad puud ning lamapuit. Puude õõnsustes leiavad pesapaiga paljud linnud, varjepaiga pisiimetajad ja putukad. Kuivanud puud ja lamapuit on toiduks erinevatele putukatele.
- Jagada pargiala hooldustööde intensiivsuse järgi intensiivseks, keskmiseks ja madala hooldustihedusega aladeks. Sagedase hoolitsemisega alad on pigem peahoone lähiümbruses, mida kaugemale, seda harvem võib hooldustööd ette võtta, kuni selleni, et kauges pargiosades ei sekkuta üldse.
- Vältida ülemäärast niitmist, võimaldades sellega looduslikul taimestikul seemnelist paljunemist ja säilitades elupaiku. Korralikult niidetud muru ei paku eriti palju pesakohti ja toitu, seepärast peaks tiheda niitmisega alad olema ainult peahoone ümbruses, aga mida eemale hoonetest, seda harvem tuleb hooldustööd ette võtta. Varjulises metsapargis võib üldse mitte niita.
- Põõsagruppide lähedusse jätta niitmata rohttaimede riba. Põõsaste vahetus läheduses kasvav rohuline annab varjepaika linnupoegadele ja selgrootutele ning elukoha putukatele, see omakorda tähendab toidulauda lindudele.
- Säilitada vanad alleed võimalikult kaua. Vanade alleepuudel ja nende läheduses on paljude liikide elupaik ning nahkhiired kasutavad alleesid „rohelist koridoridena“ jõudmaks ühest toitumispaigast teise.
- Säilitada veekogude kallastel looduslik taimestik. Kallaste kasvavas rohttaimestikus on kahepaiksete elu- ja varjepaigad.
- Tegevuste planeerimisel jagada park mõtteliselt intensiivselt, keskmiselt ja väheintensiivselt kasutatavateks piirkondadeks. Kontserte ja üritusi on mõistlik korraldada pigem peahoone läheduses, kus on vähem lindude ja loomade elupaiku (hooldatav ala). Mida tihedam puistu, seda harvem või üldse mitte peaks seal korraldama kärarikaid rahvakogunemisi. Sellesse piirkonda sobivad ainult loodusretked ja õppematkad.
- Vältida kärarikaste ürituste korraldamist lindude pesitsemise ja nahkhiirte talvitumise ajal.
- Tekitada erinevaid varjepaiku kuhjates kive või oksid.

3.5 Regulaarse pargikujunduse ja liigirikkuse suurendamise ühildamine.

Liigirikkuse suurendamise eesmärgil ei tohi kahjustada parkides säilinud kujunduselemente, sellepärast tuleb eelnevalt põhjalikult hinnata pargi olukorda. Regulaarse kujundusega pargis on ainult osaliselt võimalik kasutada ökoloogilise restaureerimise võtteid.

Praktiliselt kõikides ajaloolistes parkides on võimalik kasvama jätta vanad puud ilma, et nad kahjustaksid pargi kujundust. Pigem on probleemiks isetekkeline järelkasv, mille tõttu võib olla

kadunud pargis algselt kujundatud avatud ja suletud ruumide struktuur ja regulaarpargis hägustuda geomeetrilist kujundust tekitavate puude ja põõsaste read. Järelkasv vastab küll erivanuseliste puude vajadusele, aga reeglina nad ei kasva kujunduslikult sobival kohal. Lahendusena tuleb isetekkelised puud eemaldada ning istutada uued ühevanuselised puud vastavalt pargi algsele kujundusele. Kuigi regulaarpargile annavad iseloomuliku välimuse just ühevanuselised puuderead, vajavad pargi kestma jäämise nimel ka nemad uuendamist. Õõnespuud ja elustikupuud saab regulaarsugemetega pargis säilitada juhul kui nad ei riku vaateid ja ei ole ohtlikud intensiivselt kasutatavas osas. Pargi kaugemas osas on võimalik säilitada lamapuit elu- ja toitumispaigana.

Isetekkelise järelkasvu eemaldamine parandab valgustingimusi pargis, mis omakorda suurendab alustaimestiku liigirikkust.

Regulaarpargis on ajalooliselt olnud tähtsal kohal vaated pargis, nii pargist välja kui pargisesed. Vaadete avamiseks on üheks lihtsamaks viisiks isetekkelise järelkasvu eemaldamine. Uute vaadete loomisel tuleb jälgida, et parki ei tekiks nn. tuulekoridore, mis halvendaksid pargielustiku elutingimusi.

Liigirikkuse suurendamise eesmärgil on väga vajalik istutada parkidesse põõsaid, milles leiavad elupaiga mitmete liikide esindajad. Ökoloogiline restaureerimine soovib kujundada mitmerindelised ja –liigilised põõsagrupid, aga need sobivad kujunduslikult paremini maastikuparki. Regulaarpargis lõhuksid sellised istutused kompositsiooni, siin tuleb eelistada üheliigilisi hekke ja põõsagruppe. Järgides ajaloolist kujundust tuleb hoonete lähedale rajada pigem pügatud üheliigilised hekid, kasutades söödavate viljadega liike. Korralikult pügatud hekid moodustavad lisaks pesapaikadele ka tuulevarjulise ja sooja elupaiga nende taga kasvavatele taimedele ja omakorda neil elutsevatele putukatele. Pargi kaugemates osades on võimalus kasvatada põõsaid vabakujulistena või kumeralt pügatuna, aga istutades ridadesse mitte vabakujuliste gruppidesse.

Liigilist mitmekesisust aitavad suurendada rohttaimed, kes pakuvad toidulaua mitmetele putuka- ja liblikaliikidele. Toidulaud on seda rikkalikum, mida erinevatel aegadel taimed õitsevad. Regulaarpargis on võimalik rohttaimede mitmekesisust suurendada esiteks hooldustöödega niites pargi kaugemates osades 1-2 korda hooajal: juuni alguses ebasoovitavate liikide tõrjumiseks ja teist korda augustis kui on valminud rohttaimede seemned või juulis-augustis ja teist korda septembris, et talveks ei jääks liiga kõrge taimestik³³ (Sinijärv). Barokkparke on ajalooliselt ikka kaunistanud lillepeenrad, hoolika lillevalikuga on võimalik ka meil kujundada varakevadest hilissügiseni õitsvad istutusalad. Hea on, kui ka lillede seemned täiendavad lindude toidulauda.

³³ Sinijärv, U., 2013 Kunst ja loodus pargis lk.201 EKA

Liigrikkuse säilitamisele aitavad kaasa erinevate hooldustööde teadlik planeerimine.

Rohustus säilivad paljud elukohad, kui jagada pargiala erineva intensiivsusega niitmisaladeks: sagedasti niidetakse hoonete läheduses olevaid murualasid, reeglina on need alad ka intensiivsemalt inimeste poolt kasutatavad ja esindatud on vähem putukate ja liblikate liike. Kaugenedes hoonetest niidetakse murusid lausaliselt harvem, pigem niidetakse sisse käigurajad. Pargi kõige kaugemad osad ja veekogude kaldad on kõige madalama niitmisintensiivsusega ning säilitatakse looduslik taimestik. Pargis, kus kasvavad ka kevadised sibullilled, tohib niitmisega alustada alles pärast lillede lehtede kolletumist. Puistutes kasvab tavaliselt madalakasvuline looduslik taimestik, mille võib üldse niitmata jätta või niita üks kord vegetatsiooni perioodil. Regulaarpargi kujundust ei toeta ökoloogilise restaureerimise soovitus jätta põõsagruppide lähedusse niitmata rohttaimede ala– see rikuks pargi korrapärase mulje.

Sarnaselt niidetavate aladega on vajalik jagada park ka kasutusintensiivsuse osadeks: hoonete lähedal toimub reeglina rohkem üritusi ja rahvakogunemisi, mida kaugemale hoonetest, seda harvem peaks rahvarohkeid üritusi korraldama. Kindlasti tuleb looduslikul alal tegevuste planeerimisega arvestada lindude ja nahkhiirte pesitsus- ja talvitumisperioodidega.

Barokkparkidega on seotud sissesõiduteid palistavad alleed. Enamasti on nad pärit XVIII sajandist ja tänaseks on paljud puud halvas olukorras. Ökoloogilisest restaureerimisest lähtudes tuleb neid puid säilitada niikaua kui võimalik, kujunduslikust küljest on aga oluline eemaldada alleepuude all kasvav puude järelkasv ja põõsastik. Alleede uuendamiseks sobib regulaarpargi puhul koguallee uuendamine ühe korraga ühevanuselistele puudega.

Eestis ei ole säilinud palju puhtalt regulaarse kujundusega parke nagu Purdi, seega tuleb siin restaureerimisel lähtuda esmalt kujunduslikest eesmärkidest säilitades järeltulevatele põlvkondadele ajaloolise kujundusstiili elemendid ja ruumilahendus ning alles seejärel pakkuda uusi elupaiku.

Pargi taastamise puhul peab olema liigrikkuse suurendamine ühildatud kujunduslike eesmärkidega, elurikkus ei saa kõrvale jätta pargi algset eesmärki – olla elamust pakkuv keskkond³⁴.

³⁴ Sinijärv, U., 2013 Kunst ja loodus pargis lk. EKA

4. ALA KIRJELDUS JA ANALÜÜS

4.1 Asukoht ja kaitseeriimid

Purdi mõis asub Järva maakonnas Paide linna maadel, Purdi külas (katastritunnus 56501:003:1021). Mõisast Anna külla (Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa maantee) on ligikaudu 2 km, Paidesse 16 km ja Tallinna ligikaudu 95 km (Joonis 2.). Mõisasüda on põhjast piiratud elumumaadega, idast Koordi rabaga, lõunast viljapuuaiaga ning metsa- ja põllumaadega ning läänest põllumaadega (Lisa 6.1). Ajalooliselt asus mõis Anna kihelkonnas.

Joonis 2. Asukohaskeem. Autori joonis aluseks Maa-ameti kaart

Kaitseeriimid

- 1) Purdi mõisa park on võetud kinnismälestisena (registri number 15072) muinsuskaitse alla alates 25.05.1998, veel kuuluvad kultuurimälestiste registrisse³⁵:
- 2) Purdi mõisa peahoone, registrinumber 15071
- 3) Purdi mõisa alleed, registrinumber 15073
- 4) Purdi mõisa pargi piirdemüür, registrinumber 15074

³⁵ Kultuurimälestiste Riiklik Register

<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=15072> 2018.12

- 5) Purdi mõisa valitsejamaja, registrinumber 15075
- 6) Purdi mõisa ait, registrinumber 15076
- 7) Purdi mõisa kuivati, registrinumber 15077
- 8) Purdi mõisa teenijatemaja, registrinumber 15078
- 9) Purdi mõisa kelder, registrinumber 15079
- 10) Purdi mõisa töölistemaja registrinumber 15080
- 11) mõisa viinaait registrinumber 15081
- 12) Purdi mõisa viinavabriku varemed, registrinumber 15082
- 13) Purdi mõisa tuuleveski, registrinumber 15083.
- 14) Purdi mõisa kalmistu ja kabel, registrinumber 4022

Park kuulub alates 03.03.2006 Vabariigi Valitsuse määruse nr.64 „Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitseeskiri“ järgi looduskaitse alla (KL01200508)³⁶. Esmakordselt on park looduskaitse alla võetud 23.01.1959. Veekaitseseadusega on Pärnu jõe kallastel 50m laiune kaitsetsoon. Mõisaparki ümbritseb 50m laiune kaitsevöönd (Joonis 3.)

³⁶ Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskiri
[www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/13131798?leiaKehtiv> 2018.09

Joonis 3. Muinsuskaitseala Autori joonis, aluseks Maa-ameti kaart, Allikas: Maa-amet geoportaal

Punase joonega märgitud kujundatav ala

Objekti haldajad /Omanikud

Purdi mõis kuulub eraomandisse. Alates 2016.aastast on omanik OÜ Van Der Gynth.

4.2 Varasemad projektid

Varasemalt on Purdi mõisakompleksi kohta koostatud erinevaid projekte:

2006 „Purdi mõisakompleksi haljastusprojekt“ autorid A. Evart ja M. Miks

2017 Muinsuskaitse eritingimused Purdi mõisa pargi ennistamisprojekti koostamiseks,

OÜ Lootusprojekt, vastutav spetsialist Kersti Lootus, juuli 2017.

2017 „Purdi mõisa lähiümbruse ennistamise projekt.“ Koostajaks OÜ Lootusprojekt, arhitekt Kersti Lootus,

4.3 Ajalooline ülevaade

Esimesed andmed Purdi mõisa kohta pärinevad XVI sajandist, Sel ajal kandis mõis nime Oientacken (Ojataga), asus Anna Kirikust 1 km loodes ning kuulus Liivi ordu valdustesse. Alates 1593. aastast sai mõisa omanikuks oober Hans Burt. Burtide ajal ehitati mõisakompleks välja tema praeguses asukohas, omanike nime järgi sai ka küla ja mõis eestikeelseks nimeks Purdi. Selle perekonna valduses oli mõis kogu 17. sajandi vältel. 1686. aastal koostatud kirjelduses on Purdi mõisas üles loetletud kümme hoonet: kahekorruseline kivist härrastemaja, 2 aita, vankrikuur, loomalaut, tall, saun, õlleköök ja rehi. Samas asus ka iluaed, mõisast eemal olid veski ja kõrtsihoone 1759. aastal müüdi mõis Carl Gustav von Baranoffile, kes oli Eestimaa maanõunik, riiginõunik ja adrakohtunik. Baranoffite valitsemiseajal valmis rootsiaegse mõisasüdame kohale praegune barokne peahoone ja teda ümbritsevad *cour d'honneur* ning regulaarpark peahoone taga.

1805. aastal panditi mõis Johann Friedrich von Unger-Sternbergile. Nemad jäid ka viimasteks Purdi mõisa omanikeks kuni Maareformini 1919. aastal. Unger-Sternbergide valitsemise ajal ehitati peahoone tagafassaadile neoromaani stiilis veranda. Sellel ajal on ka istutatud mõisasüdamest väljuvad alleed.³⁷ Ülevaade mõisakompleksi muutustest annab ajatelg

(Lisa 9.8).

Maareformi järgselt on mõisa peahoones tegutsenud kuni 2001. aastani erinevad koolid.

4.4 Muinsuskaitse eritingimused

Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirja järgi on pargi kaitse-eesmärgiks ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega³⁸.

Käesoleva töö osana on koostatud 2018. aastal muinsuskaitse eritingimused Purdi mõisapargi ennistustöödeks. Eesmärgiks on kaardistada olemasolevad ajaloolised väärtused pargis ning

³⁷ Maiste, J., 1996 Eestimaa mõisad, Kunst Tallinn

³⁸ Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskiri

[www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/13131798?leiaKehtiv> 2018.09

planeerida järgnevad tööd selliselt, et need säiliks. Samuti on oluline, et väärtuslikud elemendid säiliks ka hilisema pargi kasutamise käigus. Muinsuskaitse eritingimused on lühendatult Lisas 2.

4.5 Puittaimestiku dendroloogiline hinnang

Puittaimede dendroloogiline hindamine viiakse läbi, et välja selgitada pargis kasvavate puude haljastuslik väärtus ja nende seisukord. Puistu hinnang on aluseks pargi taastamiskavale ja raiete määramisele.

Käesolevas bakalaureusetöös on aluseks TTÜ Maastikuarhitektuuri üliõpilaste 2017. aastal märtsis koostatud „Purdi mõisapargi ja lähiala puittaimestiku haljastuslik hinnang“ (Lisa 3). Hinnang on koostatud Tallinna LV määruse „Puittaimestiku ja haljastuse inventeerimise kord“ metoodika alusel. Töö käigus eristati üksikpuud, puuderühmad, järelkasv, põõsagrupid. Välitööde käigus mõõdeti puude tüve ümbermõõt 1,3 m kõrguselt maapinnast, mis hiljem teisendati läbimõõduks, hinnati visuaalselt puude kõrgus ja võra projektsiooni läbimõõd ning määrati puu haljastuslik väärtus. Alusplaanile kanti puude liik (markeeritud vastava värviga), võra või võrastike projektsioon. Väärtusklass (viiepalli süsteemis) on alusplaanile kantud vastava värviga puu number ja võra projektsiooni kontuur:

I väärtusklass – punase värviga;

II väärtusklass – sinise värviga;

III väärtusklass – rohelise värviga;

IV väärtusklass – kollase värviga;

V väärtusklass – pruuni värviga.

4.6 Olemasolev olukord

Purdi mõisat peetakse üheks terviklikumalt säilinud barokseks mõisaks Järvamaal³⁹. Mõisasüda on pääsenud Nõukogude ajal kruntideks jagamisest ja siia ei ole lisaks ehitatud erinevaid hooneid. Mõisakompleksi pindala on 7,7 ha⁴⁰.

4.6.1 Hoonestus

Kompleksi keskel asub 1760.-1770. aastatel ehitatud härrastemaja. Hoone on ühekorruseline kivihoone, kaetud murdkelpkatusega. Keskmisel osal nii esi- kui tagafassaadil markerib kesktelge

³⁹ Kultuurimälestiste Riiklik Register [www]
<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=archivalmaterial&action=view&id=1940>

⁴⁰ Abner, O., Konsa, S., Lootus, K., Sinijärv, U., 2007 Eesti pargid 1 AS Varrak lk. 391

kahe korruse kõrgune kolmnurkse frontooniga risaliiditaoline ehitiseosa. Viiluväljal poolkaarne petikaken. Kummalgi pool keskosa paiknevad kolm segmentkatusega katuseakent. Pikiteljel lisanduvad siia kaks sümmeetriliselt asetsevat tiibhoonet. Need ühekorruselised poolkelpkatusega on keskosaga ühendatud veelgi madalamate vahikäikudega (Lisa 7.1). Tiibhooneid pikendavad kaarekujulised aiamüürid. Tagafassaadile on XIX sajandi II poolel ehitatud neoromaani stiilist inspireeritud massiivne kiviveranda⁴¹ (Lisa 7.2).

Mõisakompleks on olnud läbi ajaloo üles ehitatud tugevalt sümmeetrilisena. Peahoonesine avar auhoov on olnud piiratud mitmete majandushoonetega: ait, viljakuivati, valitsejamaja, tall-tõllakuur, teenijate elamud (Joonis 4.) Põhjapool paiknenud hoonetest on säilinud ait ja viljakuivati, valitsejamajast on säilinud seinakonstruktsioonid.

Ait on ühekorruseline murtud poolkelpkatusega krohvitud kivihoone, mis on ehitatud XVIII. sajandi lõpus (Lisa 7.3). Hoones on säilinud algsed arhitektuursed kujunduselemendid ja ehituskonstruktsioonid. Aida kõrval asub XIX sajandi teisel poolel ehitatud viljakuivati - tahatud maakivist ühekordne hoone, kaetud viilkatusega (Lisa 7.4). Valitsejamaja on olnud sellele piirkonnale iseloomulik paekiviehitus, arvatavalt pärit XVIII sajandi lõpust (Lisa 7.5). Lõunapool sümmeetriliselt valitsejamajaga on asunud teenijatemaja, ka tema arvatav ehitusaeg on XVIII sajandi teise poolel, tänaseks on ta pikalt katuseeta olnud ja järele on jäänud paekivist seinad (Lisa 7.6). ⁴²Auhoovist kaugemal on hoonena säilinud tööliste maja. Hoone on historitsistlikus stiilis, ühekorruseline ja kaetud viilkatusega, krohvitud paekivist fassaadiga. Hilisemal ajal on osaliselt ehitatud meiereiks (Lisa 7.7). Pargi idaosas, jõe kaldal on mõisa viinavabriku kahekorruselised varemed (Lisa 7.8). Hoone on olnud arvatavalt ehitatud XIX sajandi esimesel poolel ja materjaliks kasutatud nii maakive kui paekive. Tema kõrval on paralleelselt jõega viinaait, mis pärineb vabrikuga samast ajast. Hoone on katuseeta ühekorruseline paekivihoone (Lisa 7.9). Peahoonest lõunas paikneb ühekorruseline pinnasega kaetud kelder, täna on kelder kasutuseta ja laguneb.

Palju on mõisas varemeasemeid, mille täpsem varasem kasutus on teadmata.

Mõisasüdamest eemal edelas on kunagi mõisa juurde kuulunud tuuleveski ja möldrimaja varemed. Veski on 4-korruseline koonusjas paekivihoone, arvatavalt ehitatud XIX sajandi esimesel poole või isegi

⁴¹ Kultuurimälestiste Riiklik Register [www]
<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=archivalmaterial&action=view&id=1940>

⁴² Kultuurimälestiste Riiklik Register [www]
<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=archivalmaterial&action=view&id=1940>

varem. Ligikaudu 2 km kaugusel, peaaegu Anna külas, asuvad Purdi mõisa kalmistu ja kabel, mis on ehitatud ehitatud XVIII sajandil ja on vanim säilinud barokkstiilis kabel Järvamaal. Hoone on ehitatud paekivist ja krohvitud, kaetud plekk-katusega. ⁴³Mõisakompleksis toimuvad restaureerimis- ja ehitustööd. Peahoone fassaad ja katus on juba taastatud, tööd käivad hoones sees.

4.6.2 Pargiruum

XVIII sajandi keskpaigas rajatud pargis on siiani säilinud märgid regulaarsest kujundusest.

Park jaguneb kaheks osaks: peahoonesine esiväljak ning peahoone ja jõe vaheline ala ehk tagaväljak. Peahoonesist *cour d'honneur*i ümbritsenud hoonetest on säilinud põhjapool olevad viljaait ja – kuivati, lõunapool olnud teenijatemaja ja teised hooned on tänaseks hävinud, osaliselt on säilinud ringtee, mille keskele jääb avar muruala. Murualale on kasvama jäetud üksikud pärnad, tammed, vahtrad ja lehised (Foto 1.) Peahoone ees kasvavad sümmeetriliselt kahel pool peatreppi 2 tamme, need puud raamivad vaadet peahoonele.

Foto 1. Purdi mõisa esiväljak . Allikas: autori foto 2017.09

Majatagune park jaguneb omakorda kaheks osaks: lage kolmel terrassil asetsev aed, mis varasemalt on olnud suure tõenäosusega iluaed (Foto 2.) ning lõunapoolne pargiosa, mis on tänaseks metsapargi ilmega (Foto 3.).

Põhjapoolses pargiosas on säilinud terrassi kallakutel lillepeenra osi. Kahel ülemisel nõlval on alles paekivist trepid. Endisel avaral väljakul kasvavad suured harilikud elupuud. Ala piiravad puuderead.

⁴³ Kultuurimälestiste Riiklik Register [www]
<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=archivalmaterial&action=view&id=1940>

Foto 2. Purdi mõisapargi tagaväljak 2 Allikas: autori foto 2017.09

Foto 3. Purdi pargi lõunapoolne puistu. Allikas: autori foto 2017.07

Lõunapoolsel alal kasvavad erivanuselised pärnad, tammed, saared ja vahtrad, põõsagrupid praktiliselt puuduvad. Joonistuvad välja puuderidade fragmendid ja lagedamad alad nende vahel. Siin on säilinud pargisesed alleed, mis arvatavasti ääristasid regulaarpargis teid (Joonis 4).

Joonis 4. Purdi mõis XIX sajandi II poolel. *Specielle Bestandskarte von der Noistferischen Gutswaldung Section* II

[www]<http://www.ra.ee/kaardid/index.php/et/map/search?place=Purdi&vmode=grid&q=1&page=4>
:

Kahe erineva pargiosa piiril kulgeb kanal, mis suubub viinaaidast läänes olevasse piklikku tiiki (Lisa 7.10). Jõe kaldal viinaaida ja viinköögivaremete vahel on lage ala remmelgate grupiga (Lisa 7.11).

Pargi lõunapiiril on osaliselt säilinud XIX sajandi algul rajatud kivimüüril sepiasad ja massiivsed väravapostid⁴⁴. Sarnased massiivsed väravapostid on ka peahoone ja valitsejamaja vahel, märkimaks kunagist jalgvärava asupaika.

Idast piirab parki Pärnu jõgi, mis siin on sopiline ja kitsas. Jõe kallastel kasvab vabalt looduslik taimkate. Metsapargi ala ja endine regulaarne ala on korrapäraselt niidetav.

Moonakate (tööliste) majast idas on märke seal asunud viljapuuaiast, alles on veel mõned jändrikud õunapuud.

⁴⁴Kultuurimälastiste Riiklik register

[www]<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=15072>

Pargis on säilinud ajalooline ruumijaotus: esiväljak, peahoonetaguse regulaarpargi avatud ala põhjapool ning puistu lõunapool,

4.6.3 Liiklemine, teed

Mõisasüdamest suunduvad läände ja lõunasse pärnadega ääristatud puiesteed. Läände suunduv tee viib Purdi mõisa kalmistu ja kabelini ning jätkub Anna küläni. Lõunasse suunduv tee viib Kirisaare külla. Parki on kaks sissepääsu: läänest peaallee kaudu ja lõunast, paralleelselt jõega oleva väravakoha kaudu. Kuna peamine liikumissuund ei ole ajas muutunud, on säilinud ka ajalooline peatee.

Mõisas sees jälgib tee kunagist auhoovi – tee kulgeb põhjapoolsete hoonete läheduses jälgides keskel asuva muruväljaku joont ja lõpeb peahoone ees. Katendiks on olnud asfaltkate.

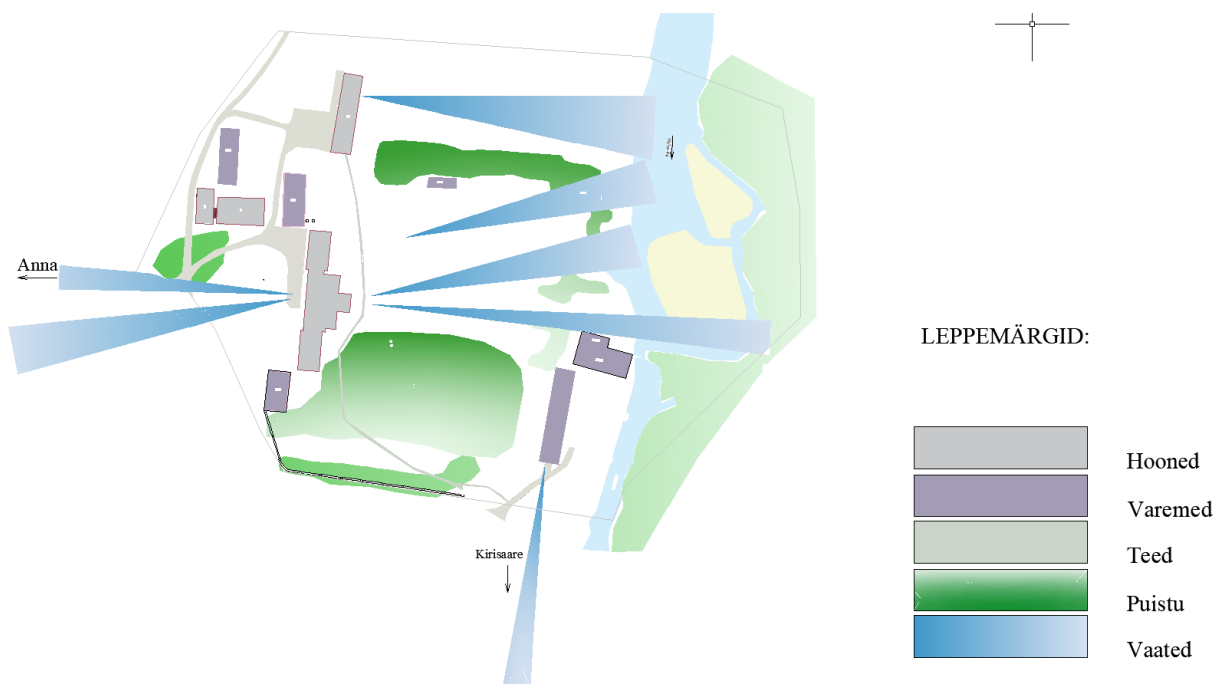
Härrastemaja taga olevas pargis on pinnasteed ainult hoone läheduses. Neid teid kasutatakse intensiivselt käimasolevate ehitustööde tõttu. Pargialadel katenditega teid ei ole, kõikjal on ala kaetud rohttaimestikuga (Joonis 5.)

4.6.4 Vaated, seosed kontaktalaga

Anna-Purdi maanteelt avaneb vaade üle esiväljaku muruplatsi peahoone fassaadile (Lisa 7.13). Mõisa verandalt avanevad vaated üle terrasside jõele ja selle taga olevasse metsa. Vaadet rikub haljasalale istutatud elupuu (Foto 4.). Kuna mõisa ümbruses on maad kasutuses põllumaadena, avanevad mõisast kaugeleulatuvad vaated lääne suunas tuuleveski varemetele ja lõuna suunas alliele. (Joonis 5).

Foto 4. Vaated mõisa verandalt üle tagaväljaku. Allikas: autori foto 2017.09

Joonis 5. Olemasolev olukord ja vaated Purdi mõisapargis

4.6.5 Taimestus

Purdi pargi puistu koosneb enamasti lehtpuudest, enim on esindatud tammed, vahtrad, saared, jalakad, aga leidub ka üksikuid okaspuid – lehised, kuused ja männid. Peahoone läheduses on alles veel puid, mis on istutatud XVIII sajandil, suurem osa puistust on XIX sajandist, XX sajandist juurdeistutustena või isetekkelistena kasvama hakanud järelkasv. Ajaloolisest kujundusest on säilinud pargisiseseid pärnaallee avatud ala ja puistu vahel (Foto 5.) ning saareallee pargi põhjapiiril, pargi lõunapiiril tammede rida.

Terrassidel kasvavad rohtsetest taimedest erinevad kõrrelised, harilik naat, kanakoole, lumikellukesed, metstulikas, säilinud on fragmendid püsilillede peenardest paekivitreppide juures. Hilisemal ajal (1970.-1980.) on parki istutatud harilikke elupuid ja rajatud okaspuupeenar(kiviktaimla) töölistemaja põhjaküljel.

Pargi lõunaosas olev puistu koosneb enamasti lehtpuudest, siin on loetavad fragmendid kunagistest istutusridadest. Puistust on hoolduse käigus eemaldatud põõsarinne, pinda katavad erinevad rohtsed taimed: harilik naat, võsaülane, metstulbid. Mõisapargis praktiliselt puuduvad ilupõõsad, esindatud on mõne põõsaga harilik ebajasmiin, roosakas enelas, punane leeder. Looduslikud rohttaimed ja puude järelkasv kasvavad ka varemete sees ja lähiümbruses. Parki on hooldatud korrapäraselt.

Foto 5. Säilinud pargisisene allee. Allikas: autori foto 2018.04

4.6.6 Veekogud

Mõisaparki piirab idast Pärnu jõgi. Looklev soiste kallastega jõgi on siin 3-4 m lai ja madal (Lisa 7.14). Kallastele on jäetud kasvama looduslik taimestik. Ajalooliselt on olnud viinavabriku juures ülespaisutatud paisjärv, aga praeguseks on soostunud ala. Pargi territooriumil viinaaidast läänes asub piklik tiik, kuhu suubub terrassidelt laskuv kanal. Tiigi kallastel kasvavad mitmed noored lehtpuud, enamasti isetekkelised. Liigniiske kasvukoha tõttu on nende seisukord halb.

4.6.7 Tegevused ja külastajad

Pärast Purdi Põhikooli sulgemist on põhilisteks pargi kasutajateks kohalikud elanikud: aita kasutatakse rahvamajana ning üle jõe metsas käiakse metsasaadusi korjamas. Pargi jalgradu kasutavad tervisesportlased. Mõisa praegune omanik on korraldanud pargis kontsert-piknikke väiksemale seltskonnale.

4.7 Järeldused

Kultuuriväärtuse mõistes on Purdi mõisa park heas korras, säilinud on ajaloolist kujundust määravad detailid.

- Peahoone ees on loetav auringi hoonete eest kulgev osaline ringtee ja muruala selle sees.
- Peahoone taga on säilinud jõe poole langevad terrassid ja kanalid. Puude read ja pargisisesed alleed on säilinud osaliselt. Isetekkelised puud kasvavad kunagistel pargiaasadel ning hägustavad pargi geomeetrilist kujundust.

- Ajalooline tee asukoht on säilinud peahoone ees, tagaväljakul on pinnasteed peahoone lähiümbruses.
- Säilinud on vaated mõisast välja Anna poole kulgevale alleele ja Pärnu jõe.
- Pargiseseid vaateid häirivad XX sajandi juurdeistutused.

Liigirikkuse seisukohalt on pargi olukord halvem:

- Kasvav puistu on pärit enamasti XIX sajandist, praktiliselt puudub põõsarinne. Puuduvad ka regulaarpargile omased pügatud hekid ning lillepeenrad. Seega on puudu pesapaikadest laululindudele ja putukate elupaikadest.
- Pargis puuduvad ajaloolistele parkidele omased ehitised: lehtlad, paviljonid, võrestikud liaanidega, mis annaksid varjepaigad pisiimetajatele. Küll aga leidub alal varemeid, mille pragudes on head varjevõimalused putukate ja roomajate esindajatele.
- Kogu pargiala on korrapäraselt niidetav, taimestiku kõrgus ligikaudu 10 cm. Selline hooldus vähendab putukate elupaiku.
- Pärnu jõe kallastel ja lähiümbruses on säilinud looduslik taimestik, mis pakub häid elupaiku kahepaiksetele.
- Pargis on kasvama jäetud nn. elustikupuud ka kohtadesse, kus nad esteetiliselt hästi ei mõju.
- Pargipuudest valdav osa on lehtpuud, mis annavad vananedes pesapaiku õõntes pesitsevatele liikidele.

5. KONTSEPTSIOON

Eestis on vähe parke, kus on barokisugemetega elemente nii hästi säilinud kui Purdi pargis. Enamasti on regulaarne kujundus asendatud XIX sajandil maastikupargi kujundusega või sisaldavad juhuslikke juurdeistutusi veelgi hilisemast ajast. Kõige õnnetumas olukorras on pargid, mis on jagatud erinevateks kruntideks ja sinna on lisaks ehitatud parki mittesobivaid hooneid. Sellest tulenevalt on Purdi pargi ennistamisprojekti koostamisel kõige tähtsamaks peetud pargi regulaarse kujunduse säilitamist ja eksponeerimist.

Ideelahendus toetub XIX sajandi ajaloolistele kaartidele, kus on hästi loetav pargiala regulaarne kujundus (Joonis 4). Parki ei ole suure tõenäosusega XIX sajandil inglise maastikupargi vaimus ümberkujundatud ning praegu avatud aladel kasvavad puuderühmad on pigem tekkinud isekülvi teel. Väljapakutud väikevormide (sild, lehtla, kasvuhoone) ideed pärinevad ajaloolistelt fotodelt teistest Eestimaa mõisatest, kuna Purdi mõisa kohta selline fotomaterjal ei ole kättesaadav.

Firenze Harta kohaselt tuleb restaureerimisel säilitada kõik ajaloolised kihistused, eelistamata ühte teistele. Purdis on teiseks kihistuseks pigem looduslik elustik, kes on leidnud pargis elupaigad. Stiililise ilme taastamisega püütakse mitte ainult säilitada, vaid ka juurde tekitada elupaiku võimalikult paljudele elustikurühmadele.

Käesoleva projektiga soovitakse tekitada parki ruumilahendus, kus peaosas hoonete ümbruses on privaatsem ala mõisaperele ja nende lähedastele külalistele, kaugemal avalikud alad spordiväljakute ning sauna- ja lõõgastuskeskuse külastajatele. Kujundusega markeeritakse ajalooline regulaarne pargiplaan, lisatakse kaasaegseid funktsioone toetavaid elemente ning püütakse suurendada pargi elustikku. Töös on kasutatud nii restaureerimise, konserveerimise kui ka rekonstrueerimise võtteid.

Kujunduse loomisel on arvestatud, et rajamistöödega kahjustataks olemasolevat taimestikku minimaalselt. Uued kaasaegsed elemendid on olulised mõisasse planeeritud ettevõtmiste toetamiseks, aga need on planeeritud selliselt, et ajalooline pargiruum säiliks. Uus kujundus võimaldab ka mugavat liikumist erinevate pargi osade vahel.

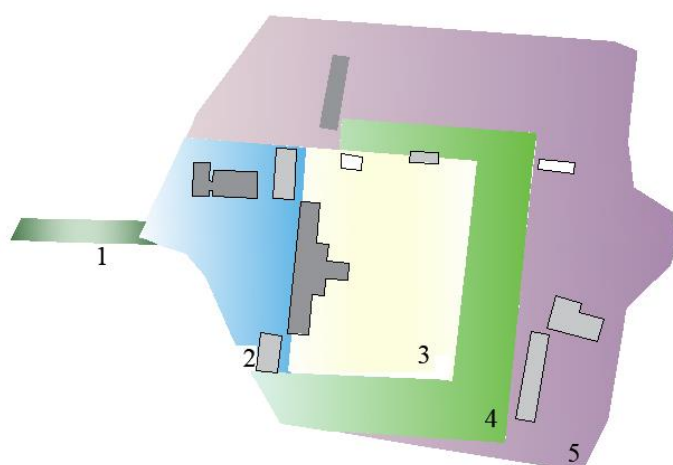
Käesolev töö tegeleb mõisa lähiümbrusega: esiväljak, tagaväljak, jõeäärsed alad ja pargi südamest põhja suunas jääva alaga, mis on otstarbekas kasutada mõisa aktiivseks kasutuseks.

6. LAHENDUSE KIRJELDUS

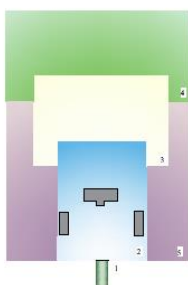
6.1 Tsoneering

Käesolevas kujunduslahenduses jaotatakse mõisasüda privaatsuse ja kasutusaktiivsuse järgi erinevateks tsoonideks (Joonis 6.):

1. peasissepääs mõisasse, allee;
2. peaosa – mõisa esiväljak;
3. keskosa - peahoone tagune terrassaed privaatseks kasutamiseks;
4. kaugem osa - keskosa ümber kulgev tsoon pargi lõunaosa, jõekallas ja pargi põhjaosa;
5. eriosa - avalikus kasutuses olev ala spordiväljakute ja kontserdiplatsiga.

LEPPEMÄRGID:

1	allee, peasissepääs
2	peaosa, peahoone esine
3	keskosa, mõisahoone tagaväljak
4	kaugem osa, tagaväljakut ümbritsev puistu
5	eriosa, avalikus kasutuses olev ala

Joonis 6. Pargi planeeritud tsoneering ja võrdlus ajaloolisega.

6.1.1 Peasissepääs ja esiväljak

Peasissepääs mõisasse saab alguse Anna – Purdi maanteelt. Mõisavalduste algust on planeeritud tähistama kaks väravaposti. Esiväljakule on plaanis rajada ajaloolise lahendusega sarnane muruväljak, mida ümbritseb ringtee. Tee laieneb peahoone läheduses avaraks sillutatud alaks. Et vältida transpordivahendite parkimist peahoone ees, on tulevase majandushoone juurde planeeritud parkla pererahva ja nende külaliste autodele. Olemasolev tee mõisahoois hakkab teenindama rahvamaja külastajaid. Privaatsuse saavutamiseks istutatakse kahe tee vahelisele alale noori puid ja pügatav lehtpõõsahekk, sümmeetria tagamiseks on samasugune hekk ka lõuna pool ringteed.

Esiväljaku murualalt eemaldatakse raieplaani alusel mõned isetekkelised lehtpuud, suurem osa puid säilitatakse. Härrastemaja ees kasvavate tammede alla kujundatakse sümmeetriliselt lillepeenrad, peenarde olemasolu väldib liigset tallamist puudejuurtel ning seeläbi parandab vanade tammede kasvutingimusi. Peahoone fassaadi ilmestamiseks lisatakse maja ette istutusnõud suvelilledega. Peahoone ja tammede aluse istutusala vahele on planeeritud paigutada pingid vaatega läänes asuvale alleele.

6.1.2 Tagaväljak

Peahoone tagune ala moodustab pargi keskosa ja jääb mõisapere kasutusse. Toetudes ajaloolisele kaardimaterjalile on siia planeeritud markeerida ajalooline geomeetriline lahendus, kasutades selleks jalgteede võrku ja vaateid suunavaid hekke. Kahele poole neoromaani stiilis verandat on planeeritud kõvakattega statsionaarsed istumisalad. Need eraldatakse teest pügatud lehtpõõsahekiga. Platsidel kasutatakse katendina looduskiviplaate. Kruusakattega teedevõrk rajatakse kahele ülemisele terrassile, see annab võimaluse jalutusringiks, suunab märkama terrasse ja markeerib ajaloolist kujundust. Peateljel olevat jalgteed pikendab visuaalselt vaade Pärnu jõele, sillale ja teisel pool jõge olevale metsale. Kolmandast terrassist alates on teede kohad sisse niidetud, ümbritsevat ala niidetakse harvem. Olemasolevad paekivist trepid korrastatakse, peateljele ehitatakse uued, et võimaldada nõlvadel mugavat ja ohutumat liikumist. Trepid markeeritakse ühelt poolt püsililled istutustega sarnaselt olemasolevatele. Kõikide terrasside murupinnale on võimalik paigutada ajutisi istumiskohti ning korraldada väiksemale seltskonnale üritusi (piknikud, vastuvõtud, jne). Tagaväljaku alumisele terrassile on planeeritud jätta kasvama looduslik rohttaimestik, et pakkuda elupaiku erinevatele putukatele ja liblikatele. Mõisaperele planeeritud privaatsem ala on piiratud hekkidega: peahoone läheduses pügatavatega ja jõe ääres vabakujulistega, need ei piira kujundatud vaateid, aga markeerivad piiri. Tagaväljaku põhjapiirile on vanale varele planeeritud rajada ürdiaed, mis on olnud sage detail barokkpargis, ürdiaia kõrvale talveaed mõisaperele.

6.1.3 Pargi äärealad

Ala piirab pargi keskosa, siia kuuluvad puistu, kiigeväljak, talveaia ümbrus. Ala piirab idast lõunaväravast spordiväljakutele kulgev tee. See tsoon on planeeritud jätta looduslikuma kujundusega, säilib looduslik rohttaimestik. Kunagise teljestiku markeerimiseks ja vaadete suunamiseks on planeeritud juurde istutada põõsaste ja puude read.

Alal paiknevale varele on planeeritud paviljon spordiväljakute kasutajatele. 3. tsooni ida ja põhjapiiril kulgeb tee mõisa lõunasissepääsu juurest spordiväljakuteni.

6.1.4 Avalik ala

Avalik tsoon on piirkond pargi välispiiril, siin asuvad tulevane kontserdiplats ja spordiväljakud. Tsooni eraldavad pargialast erinevad istutused ja aiarajatised. Kontserdiplats on mõeldud kontsertide ja teatrietenduste korraldamiseks väiksemale rahvahulgale. Viinaaida taastamise järel tekib siia ilmastikukindel varjualune, avarale muruplatsile on võimalik paigutada ajutised istepingid vabaõhuürituste tarvis. Alale sissepääs asub mõisapargi lõunaosas, olemasolevate ajalooliste väravapostidega markeeritud. Privaatsem sissepääs algab peahoone lõunapoolse tiiva juurest ja kulgeb ajaloolise pargisisese allée all. Looduslikus keskkonnas ürituste korraldamisel tuleb jälgida lindude ja loomade pesitsus- ja poegimisaegu. Sellel ajal on kärarikkad üritused välistatud. Viinaköögivaremete lähiümbruses jäetakse kasvama looduslik rohttaimestik, et tagada varemete säilimine ja külastajate ohutus ning säiliks varje- ja elupaigad.

Pärnu jõe kaldale vanale vundamendile on planeeritud ehitada lehtla. Sellest põhjapoole on kujundatud piknikuala koos varele paigutatud puitmööbliga.

Tänase mõisaomaniku soov on pakkuda külastajatele erinevaid sportimisvõimalusi. Ajaloolisse pargiruumi saab paigutada ainult ajutist inventari, näiteks kriketiväravad. Statsionaarsed väljakud on planeeritud rajada pargist väljapoole. Vanast pargist põhjapool on avatud lauge ala, kuhu sobib rajada tenniseväljak, minigolfi rada, petanki väljakud. Juurdepääs väljakutele toimub töölistemaja juurest algava jalgteel ja pargis kagus asuva värava kaudu. Tenniseväljaku piirdeaia varjamiseks on planeeritud varikäik liaanidega. Töölistemaja taga säilitatakse 3 vana õunapuud ja muruala, spordiplatse hakkab eraldama pügatud hekk. Heki varju paigutatakse lavatsid külastajatele puhkamiseks ja päikesevannide võtmiseks.

Mõisaomaniku plaanide kohaselt töötab endises viljaaidas edasi kohalik rahvamaja. Hoones taastatakse kaasaegsetele tingimustele vastav saal erinevate kultuuriürituste korraldamiseks ja kohaliku elanikkonna kooskäimiseks. Mõisa majandusliku poole edendamiseks on endine valitsejamaja planeeritud ehitada sauna- ja veekeskuseks. Endisesse töölistemajja on planeeritud

külastajate majutus. Mõisa asukoht eeldab ka rohkelt erinevate transpordivahenditega saabuvasid külalisi. Alale saab sõiduvahendiga siseneda mõisa läänepiirilt, hoonetevahelisele alale viljaaidast /rahvamajast põhjapool on planeeritud rajada parkla, mis teenindab nende 3 hoone külastajaid. Praegune sõidutee valitsejamaja ja viljaaida vahelt jääb tulevikus jalgteeks. Rahvamaja peasissekäik on mõisa esiväljaku poolsest küljest. Rahvamaja juures kasvavad lehtpuud säilitatakse.

6.2 Tegevused ja külastajad

Park püsib elus, kuni seal askeldavad inimesed. Olenemata Purdi pargi ennistamise eesmärgis – säilitada ja eksponeerida barokne pargikujundus, ei ole park mõeldud muuseumiks. Parki hakkavad kasutama mõisapere ja nende külalised puhkamiseks ning igapäevaelust eemaldumiseks. Ajalooline park on ideaalseks kohaks kus lihtsalt puhata, selleks on parki planeeritud erinevaid pinke, lavatseid ja võrkkieksid. Siin on võimalik korraldada väiksemale publikule kontserte ja etendusi. Spordihuvilistel on võimalik kasutada spordiväljakuid. Piknikuplatsi olemasolu annab võimaluse peredele linnast väljasõidu korraldamiseks ja pikniku pidamiseks. Kindlasti jäävad pargi külastajateks ka kohalikud elanikud.

6.3 Liikumisteed ja parkimisalad

Pargi teedevõrgul võib olla mitu erinevat ülesannet: nad võimaldavad mugavat jalutamist, samas on ka vaadete suunajad. Ajaloolistes parkides annab teede kujundus teada kunagisest kujundusstiilist.

Purdi mõisapargi ajalooline teedevõrk on olnud kujundatud regulaarse geomeetrilise võrgustikuna, millest annavad siiani märku peahoonega paralleelsed terrassid ning säilinud pargisiseste alleede fragmendid. Käesolevas töös on võetud teede kujunduse aluseks XIX sajandi esimesest poolest pärit kaardid. Ajalooline teedevõrk taastatakse osaliselt esiväljakul ja tagaväljakul.

Esiväljakul taastatakse muruväljakut ümbritsev auring. Võrreldes olemasoleva teega, on taastatud ringtee ja muruväljaku asukoht muutunud, et saavutada barokile iseloomulikku sümmeetriat. Praegu kasutusel olev tee uuendatakse ja tema kaudu toimub sõidukite juurdepääs rahvamajale ja viljakuivatile. Valitsejamaja, hilisema sauna- ja veekeskuse hoone ning rahvamaja vahel jääb praegune tee kujundusplaani kohaselt kasutusse ainult jalgteena.

Ringtee katendiks kasutatakse ajaloolisele sarnast purustatud kruusa. Peahoone ees laieneb tee väljakuks, kus sõidutee alal kasutatakse betoonkivi - Kartanokivi mõõtudega 28x14x8 cm, jalakäijate alal graniidist täringukivi mõõtudega 10x10x10cm. Teenijatemaja juurde on planeeritud parkla 6 autole. Rahvamaja ja viljakuivati juurde viiv tee rajatakse praeguse tee kohale. Tee katendiks on planeeritud purustatud kruus. Kompleksi põhjapiiril oleva töölistetemaja, hilisema külalistemaja

juurde saab transpordivahendiga külateelt otse. Alale rahvamajast põhjas ja töolistemajast idas on planeeritud 22 ja 25 kohalised parklad. Alade katendiks on planeeritud betoonkivi.

Tagaväljakul jälgendab teedevõrk ajaloolist geomeetrilist kujundust. Kahele ülemisele terrassile on planeeritud 1,6 m laiused ja kruusakatendiga jalgteed. Teed on planeeritud terrassi nõlvade ette, et võimaldada mugavat jalutamist pargis ning suunata tähelepanu terrassidele. Ajaloolised trepid on plaanis korrastada, peateljele rajatud teele uued ehitada. Ajaloolise pargisese allée alla on planeeritud vabaõhuürituste alale viiv tee, mille katendiks on kruus, et kaitsta puude juuri tallamise eest. Tee jätkub sillaga, mis viib üle pikliku tiigi. Sild on puidust lihtsa konstruktsiooniga. Kontserdiplatsi peajuurdepääs toimub läbi kagus asuva värava, siit algav tee viib ka kompleksi põhjaosas asuvatele spordiväljakutele. Selle 1,6 m laiuse jalgteed katendiks on planeeritud purustatud kruus. Spordiväljakute kasutajatele ja kontserdikülastajatele on planeeritud parkla väljaspool kompleksi, kaguvärava juures. Spordiväljakute ümbruses on jalgteed kaetud purustatud kruusaga. Tenniseväljaku ümbrus on täies mahus kattega ala, et sinna oleks võimalik paigutada pinke ja ajutisi tribüüne.

6.4 Raied, juurdeistutused

Raied parkides on vajalikud puistu üldseisundi ja kasvutingimuste parandamiseks⁴⁵. Raieid teostatakse raieplaani alusel ja vastava kutsetunnistusega spetsialisti poolt.

Raie iseloomu järgi jaotatakse pargis kasutatavad raied järgmiselt:

Sanitaarraie – töö käigus eemaldatakse puistust kuivanud, kuivamistunnustega, haigustunnustega puud eesmärgiga parandada puistu tervislikku seisundit ja vältida tervete puude nakatumist. Sanitaarraieks loetakse ka tormimurru, lumemurru jms. eemaldamist.

Harvendus- ehk hooldusraie – töö eesmärk on parandada väärtuslike puude kasvutingimusi läbi valgustingimuste parandamise ja juurekonkurentsi vähendamise. Eemaldatakse liiga lähestikku kasvavad ning isetekkelised puud.

Kujundusraie – kasutatakse pargi vaadete avamiseks ja ka puuderühmade ning üksikpuude vaadeldavuse parandamiseks.

Purdi pargis on hiljuti teostatud raietöid, mille käigus on eemaldatud ohtlikud puud. Lühiajal oleks vaja veel likvideerida isetekkelised puud tiigi kaldal viinaaidast läänes ja üksikud seenhaigustega nakatunud puud (lisa dendro). Kujundusraie on vajalik vaadete taastamiseks.

⁴⁵ Nurme, S., Paju K.-M. Pargitaimestiku hooldus, Muinsuskaitseamet

Juurdeistutused on planeeritud esiväljakule, rahvamajast lõunas, et piirata vaadet ja tekitada privaatsust. Pügatud lehtpõõsahekid on planeeritud istutada härrastemaja lähedusse teede äärde vaate suunajateks ning istumisalade piirile pilgutõketeks. Pargi kaugemas osas on planeeritud juurde istutada üheliigilised põõsaread, mis markeerivad ajaloolist geomeetrilist kujundust ja suunavad vaateid pargis. Uutes istutustes on eelistatud viljakandvaid põõsaid, et pakkuda toidulauda erinevatele laululindudele. Terrasside nõlvadel on treppide markeerimiseks planeeritud püsikute ja sibullilledega istutusosalad, kasutatakse hästi kohastunud liike. Peahoone ees kasvavate tamme alla on planeeritud rajada istutusala kevadiste sibullilledega ja püsikutega. Need istutusosalad markeerivad varasemaid peenraid ning aitavad vältida tammejuurtel tallamist.

6.5 Arhitektuursed väikevormid

6.5.1 Lehtla

Purdi mõisas on pargis mitmeid varemeid, mille kunagine kasutus ei ole täpselt teada. Toetudes teiste samas stiilis parkide ajaloolistele fotodele on käesolevas projektis planeeritud ehitada Pärnu jõe kaldale lehtla (Lisa8.1). Kuusnurkse kujuga lehtla ehitatakse immutatud puidust. Katus toetub kuuetele postile, küljed on 1m kõrguselt piiratud puidust võrestikuga, lehtlas sees on piki piiret kaarekujuliselt pingid, keskel väike lauake. Varjualune on puidust trepiga ühendatud paadisillaga, mis omakorda on seotud üle jõe viiva sillaga, vundament on varjatud püsililleistutusega. Lehtla asukoht on tänaste seaduste järgi jõeveekaitsevööndis

6.5.2 Piknikuplats ja paviljon

Pargi põhjaosas jõekaldal olevale vundamendile on kujundatud pargi külastajatele piknikuplats. Siia on planeeritud puude vahele paigaldada vähemärgatav puitmööbel – lauad ja erinevad pingid. Ehitusmaterjalina kasutada kindlasti immutatud puitu. Platsi eraldab mõisasüdamest kõrgekasvuliste põõsaste istutus, mis pakub privaatsust nii külastajale kui mõisaperele. Peahoonele lähemal olevatele varele on planeeritud paviljon spordiväljakute külastajatele. Paviljoni pargipoolsed seinad on ehitatakse paekivimüürina, ukSED avanevad spordiväljakute suunas. Aiamajas on võimalik teha väikseid puhkepause sportmängudele ja hoida spordivarustust (Lisa.8.2).

6.5.3 Talveaed ürdiaia

Peahoone ja töölistemaja vahele jäävatele varemetele on planeeritud talveaed pererahva jaoks. Talveaed on nelinurkne metallkarkassiga klaashoone, siin on võimalik hoida ületalve talveõrnu taimi ning kasvatada suvelilli ning ürte. Samuti sobib talveaeda kasutada külaliste vastuvõtukohana (Lisa 8.3). Talveaiast lõunas on planeeritud vanale varele ürdiaed, mille kujundus jälgendab barokkpargi sagedast elementi – labürinti. Ürdiaia peenardel on võimalik kasvatada mitmesuguseid maitse- ja

tarbetaimi. Privaatsust annab sellele alale õunapuudespaleer - ridaistutus, kus puude võrad on kujundatud palmettvõradena (Lisa 8.15)

6.5.4 Sillad

Parki ja metsa teisel pool jõge ühendab praegu väike puidust sillake. See on planeeritud asendada uues asukohas pika sirge sillaga, mis asub samal teljel peahoone juurest algava teega ning pikendab vaadet peahoone juurest metsale (Lisa.8.4).

Teine sild on planeeritud ehitada pargi lõunapoolses osas allée all kulgeva tee pikendusena üle tiigi. Mõlema silla ehitusmaterjaliks on puit.

6.5.5 Pargiinventar

Pargialale on planeeritud paigutada eraldi asetsevaid üksikuid pinke vaadete nautimiseks ning pingigruppe seltskondlikuks olemiseks(lisa). Pingid on paigutatud tugevdatud alusele, et lihtsustada muruhooldust ümber nende. Puidust pargimööbel on planeeritud ka veranda kõrval olevatele istumisplatsidele ja piknikualale jõe ääres. Lisaks on pingid peahoone eest kahel pool sissepääsutreppi (Lisa 8.5-8.6) . Laiad lavatsid on paigutatud töolistemajast ida suunas (Lisa 8.7).

Uste kõrvale ja pinkide lähedusse on planeeritud paigutada sobivad prügikonteinerid (Lisa 8.8)). rahvamaja taga olevasse parklasse on planeeritud ehitada prügimaja, seal paiknevatesse konteineritesse kogutakse kokku kõikides hoonetes tekkivad jäätmed.

6.5.6 Kiigeplatsid ja liikumisväljak

Kiigeplatsidele kogunemine ja ühiselt kiikumine on olnud eestlastele omane juba XVIII sajandil⁴⁶. Ka tänapäeval oskavad kiikumise lõõgastavat toimet hinnata nii vanad kui noored. Parki on planeeritud erinevaid kiikumisvõimalusi suurtele ja väikestele. Lõunapoolses pargiosas tiigi kaldale on ettenähtud ala võrkkiiude jaoks, nad pakuvad võimalust puhkamiseks loodusrüpes. Erksavärvilisest kangast kiiged toovad pargi ka rohelisse tausta elevust (Lisa 8.9). Pärnu jõe kaldale piknikuala lähedusse on planeeritud kiiged ka väiksematele kasutajatele – erinevad kaalu- ja rippkiiged, aga ka ajaloolised tulpkiiged (Lisa 8.10). Jõe jääle on talveperioodil võimalik rajada jääkarusell (Lisa 8.11).

Liikumisväljak lastele on planeeritud ajaloolisest pargialast väljapoole, spordiväljakutest ida suunas. Looduslikust materjalist poomid ja postid annavad võimaluse ronida ja harjutada tasakaalu (Lisa 8.12).

⁴⁶ Vissel,A.,Eestlaste kiigekultuur enne ja nüüd doi:10.7592/MT2002.21.kiik
[www] <http://www.folklore.ee/tagused/nr21/kiik.pdf>

6.6 Spordiväljakud

Pargisüdamest põhjapoole on planeeritud ajada spordiväljakud: tenniseväljak, minigolfirada, petanki väljakud. Tenniseväljak on planeeritud rajada mõõtudega 17 x 35 m, mis annab võimaluse korraldada kohalikke võistlusi⁴⁷. Väljak paikneb põhja-lõuna suunaliselt, see sobib pargi korrapärase kujundusega ning mängijaid ei häiri õhtune madal päike. Väljak on eraldatud teistest mängualadest kaarja pergolaga, millele on planeeritud kasvama liaanid. Mänguväljaku külgedel on ala pinkide ja ajutise tribüüni jaoks, ala katendiks on kruusakate.

Petankiväljakuks on piiritlemata muruala, kus on võimalik vabalt valida mängusuund. Ajutised piirid märgitakse sel juhul vastavalt soovile standardi järgi 4 x 15 m või suurem ala 15 x 15 m, piirid võib märgistada kriidiga, tõmmata jooned või kasutada pingul nööri⁴⁸.

Minigolfi rada rajatakse töölistemajast ida suunas teiste mänguväljakute kõrvale.

6.7 Valgustus

Projektiga pakutakse ka ideelahendus pargiala valgustamiseks, täpsem projekt tuleb tellida vastava ala spetsialistilt. Pargi valgustus aitab muuta ruumi pimedal ajal hubasemaks ja aitab pargis orienteeruda. Olulisem on valgustada hoonete lähedased alad, kaugemates osades valgustatakse välja üksikud objektid, näiteks sild, varemed, aktsentpuud ja lehtla. Peahoone lähedal on juba paigaldatud ajaloolise välimusega pargivalgustid, teede ja treppide valgustamiseks sobivad vähemärgatavad allapoole suunatud pollarvalgustid (Lisa 8.13). Objektide valgustamiseks on planeeritud kasutada suunatavaid piikvalgusteid, mis on paigutatud objektist eemale. Valgustus peab minimaalselt häirima pargis elutsevaid linde ja loomi.

6.8 Planeeritud taimmaterjal/uusistutused

Pargis praktiliselt puudub põõsarinne, aga nende olemasolu on vajalik nii pargi kujunduse ilmestamiseks kui elustiku säilitamiseks ja suurendamiseks. Barokkparkides kasutatakse palju pügatud hekke, ka käesolevas kujundusprojektis on pügatavoid hekke planeeritud istutada peahoone lähiümbrusesse teede ja platside serva. Ühendades kujunduslikud ja looduslikud eesmärgis, on planeeritud istutada pargi lõunapoolses osas üheliigilised põõsaread, mida pügatakse kumeralt.

⁴⁷ OÜ Kivisilla (koost.) 2005 Spordiplatsid. Mänguväljakud, Tennis. Eesti Olümpiakomitee [www] <https://www.tennis.ee/wp-content/uploads/2014/06/siit.pdf>

⁴⁸ OÜ Kivisilla (koost.) 2004 Spordiplatsid. Mänguväljakud. Petank Eesti Olümpiakomitee [www] http://media.voog.com/0000/0041/6723/files/petank_web.pdf

Samale alale on planeeritud istutada juurde laialehelisi lehtpuid, et tagada pargipuistu olemasolu ka 100 aasta pärast. Planeeritud taimede liigiline nimekiri on lisas (Lisa 3.3).

Lähtudes tagaväljakul olevast peenrafragmendist on planeeritud rajada alale terrassi kallakutele neli lillepeenart. Peenarde istutuskavandi aluseks on 1709. aastal A.J.Dezallier d'Argenville poolt kirjeldatud barokkpeenra istutusplaan, mille tulemuseks on praktiliselt kogu vegetatsiooni perioodil õitsev ala⁴⁹. Taimedeks on valitud Eestis pikaajaliselt kasvanud taimede liigid. (Lisa 9.5)

Inspireerituna barokkparkide boskettidest, on peahoone lõunaküljele planeeritud pügatud elupuuhekkidega piiratud nn. õuetuba pererahvale. Endise teenijatemaja vahetus läheduses olev ala on ligikaudu 60m² suurune ning pakub võimalusi mitmeteks tegevusteks – väiksemate vastuvõtude korraldamiseks, grillimiseks, puhkamiseks, päevitamiseks. 1,8- 2m kõrguselt pügatud hekid tekitavad piisavalt privaatsust. Tenniseväljaku ja teiste spordiväljakute vahele on planeeritud pergola ronitaimedega, pergolad on levinud elemendid ajaloolistes parkides ja ta hakkab varjama tenniseväljakut ümbritsevat vörktara (Lisa 8.14). Mõisahoonet peatreppide kahele poole on planeeritud paigutada valged puidust istutuskastid suvelillekompositsioonide jaoks (Lisa 8.16). Vaaside kõrguseks on 0,9m ja ülemise serva pikkus 0,8m.

Pinnakatteks on hoonete lähedusse planeeritud intensiivselt niidetav kõrrelistest heintaimedest muru, kaugematel aladel kasutatakse murutaimedena madalakasvulisi õistaimi, mis taluvad ka teatud määral tallamist. Sobilikud liigid on kirikakar, roomav tulikas, niitjas mailane, valge ristik. Puistus on eelistatud samuti madalakasvulised looduslikud varjutaimed: jänese-kapsas, leseleht, maikelluke, metspipar, roomav metsvits⁵⁰.

6.9 Nõuded istikutele

Istikute kvaliteedinõuded peavad vastama Tallinna Linnavalitsuse määrusele nr.112 „Puude istutamise kord“, kehtestatud 3.oktoobril 2011. aastal⁵¹.

6.10 Haljastuse hooldus

Parkide hooldusest sõltub pargi eluiga. Järjekindlate hooldustöödega tagatakse pargis ohutus nii inimestele kui hoonetele, säilitatakse pargi kompositsiooniline terviklikkus ning säilib ka pargi

⁴⁹ Hansmann,W.,1983 Gartenkunst der Renaissance und des Barock, Köln: Du Mont lk.171

⁵⁰ Saar,M., 1996 Looduslikud murud, Maalehe Raamat, Tallinn lk 11.

⁵¹ Tallinna Linnavalitsuse määrus 03.10.2011 Avalikule alale puude istutamise kord [www]
<https://www.riigiteataja.ee/akt/407062013001>

omanäoline kooslus. Hooldustööde elluviimiseks koostatakse hoolduskava, mis määrab ära vajalikud tööd, teostamise aja ja mahud. Hoolduskava on aluseks ka tööde rahastamisele.

Puude hooldus

Väga olulised on pargis vanad puud, nende kasvutingimustele ja seisukorrale on vaja eriti tähelepanu pöörata.

- Puude hoolduslõikusi tohivad teha ainult vastavat kutsetaset omavad arboristid.
- Hooldustööde eesmärk on parandada vanade puude kasvutingimusi, eelkõige valgustingimusi.
- Hooldusraied kooskõlastatakse Keskkonnaameti vastava regiooniga ja Muinsuskaitseameti vastava maakonna muinsuskaitseinspektoriga.
- Hooldustöid korraldab pargi omanik või haldaja.
- Puude hooldusvajadust hinnatakse 2-5 aastase intervalliga, sagedamini hinnatakse teadaolevate kahjustustega puid.
- Riskide hindamisel lähtutakse puu kasvukohast, olulised on turvariskid inimestele, hoonetele ja rajatistele, teistele puudele ning puule endale jätkusuutlikkuse seisukohalt;
- Pargid tuleb üle vaadata ka pärast tugevamaid torme ja suurt lumesadu;
- Hooldustööde käigus tuleb tagada abiliste ja juhuslike möödakäijate ohutus.
- Hooldustöid tuleb teostada kevadtalvel raierahu ajal, ohtlikud rippuvad oksad eemaldatakse koheselt.

Võrade hoolduslõikust kasutatakse võrade korrigeerimiseks ja kena välisilme saavutamiseks. Kasutatakse hoolduslõikust ja puu võrade vähendamist.

- Hoolduslõikust tohivad teostada arboristi kutset omavad isikud.
- Vältida puu suuremahulist lõikust 1 aasta jooksul;
- Hoida võras optimaalseid valgustingimusi eemaldades eelkõige ohtlikud ja sobimatud oksad;
- Kasutada õigeid töövõtteid, et vähendada seenhaigustesse nakatumise riski,
- Taimetervise seisukohalt on parim lõikamise aeg juuni keskpaigast augusti lõpuni, sel ajal paranevad lõikehaavad kõige kiiremini. Teine aeg on märtsis-aprillis – vahetult enne kasvuperioodi algust.
- Tugeva mahlajooksuga puid nagu kask, vaher ja pähklipuu lõigatakse ainult suvel;
- Lõigata ei tohi kui välistemperatuur on alla -10°C, tekivad kahjustused liiga rabeda puidu tõttu;

- Lõige tehakse oksakrae kohalt seda vigastamata;
- Vältida üle 10 cm läbimõõduga okste eemaldamist, võimalusel eelistada mitut väiksemat lõikust ühele suurele;
- Oksa eemaldamisel vältida kaasnevaid täiendavaid vigastusi: koorerebendid, sisselõiked, oksamurrud. Suuremad oksad tuleb eemaldada mitme järjestikkuse lõikega;
- Puu võra vähendamist kasutatakse kui:
 - 1) puuvõras on seenhaiguste tõttu rohkesti kuivi oksa;
 - 2) tüvemädaniku tõttu on langenud puu tormikindlus;
 - 3) juuremädanike tõttu on langenud puu seisukindlus;
 - 4) puuvõra raskus on suunatud ühele poole;
 - 5) puu või selle haru varjab väärtuslikku pargivaadet;
 - 6) puu on istutatud liiga lähedale hoonetele ja on tekkinud turvarisk;
 - 7) kaevatöödega on läbi lõigatud puujuured
- Puu võra vähendamisel ei tohi eemaldada rohkem kui ¼ võrra elusokste mahust;
- Puude tulbastamine ei ole lubatud;
- Puuõõnsusi ei tohi täita täiteainetega, põletada ega desinfitseerida.⁵²

Puude tüve ja juurte kaitse

Puude tüvesid kaitstakse mehaaniliste vigastuste ja juuri pinnase tihendamise eest.

- Trimmerite ja muruniidukitega tekitatud vigastuste vältimiseks kasutatakse tüvekaitseid, eriti oluline on kaitsta noorte puude tüvesid;
- Vältida puudele liiga lähedalt niidukiga niitmist, kuna tekkiv vibratsioon põhjustab pinnase tihenemist ja narmasjuurte rebenemist, samuti ka vigastab paljastunud juuri.
- Puhastada tüvede ümbrus umbrohtudest ja katta multšiga.⁵³

Alleepuude hooldus

- Alleede hoolduse esmane ülesanne on tagada kasutajate turvalisus, mis tähendab teede kohalt ohtlike okste eemaldamist;
- Säilitada vanu alleepuid nii kaua kui vähegi võimalik, lõigates ära ohtlikud oksad ja vajadusel vähendada võra. Surnud ning ohtlikuks muutunud puud eemaldada;

⁵² Mölder, A., 2010 Vanade pargipuude hooldamine, Luua

⁵³ Jürisoo, L., Unt, A.-L., Bell, S., Balicka, J., (toim.) 2014 Linna rohealade hooldamine, Tartu lk.127

- Eemaldada puude alla isekülvi teel tekkinud teise liigi järelkasv. Juhul kui uus puu on hõivanud alleest väljalangenud puu koha, võib temasse suhtuda kui asenduspuusse.

Põõsaste hooldamine

Põõsad on oluliseks elemendiks pargi kujunduses lisades pargile väärtust, suunates ja raamides vaateid ning luues erinevaid pargiruumi⁵⁴. Purdi parki projekteeritud pügatavad hekid toonitavad pargi regulaarset kujundust. Põõsad vajavad lühiajalisuse tõttu järjekindlat hooldust.

- Hekke pügatakse nende kuju säilitamiseks;
- Lõigates tuleb alumine osa kujundada laiemaks, et küljed koonduksid pisut ülaosa suunas;
- Olenevalt liigist lõigatakse hekke 1 või 2 korda aastas;
- Kui mõni taim hekireast välja läheb, võib uue istiku asemele istutada või lasta hekil tühiku ise täis kasvatada;
- Põõsaste noorendamiseks lõigatakse rikkalikult võsuvate põõsaste puhul kogu põõsastik tagasi 5-10 cm kõrgusele tüükale. Sobiv lõikamise aeg on varakevadel;
- Et park ei jääks läbi paistma, teha töid osade kaupa 2-3 aasta jooksul, alustades põõsastiku kaugemast servast. Tööd korrata 10 aastase intervalliga;
- Põõsad, mille võsumisvõime on väiksem, võib noorendada okste järkjärgulise väljavahetamise teel lõigates igal aastal välja okste arvust 1/3.⁵⁵
- Põõsaste lõikamisaeg sõltub õitsemisajast: varakevadel lõigatakse suvel ja sügisel õitsevaid põõsaid ning kevadisi õitsejaid kohe pärast õitsemise lõppu;

Niitmine

Pargimurud on enamasti väljakujunenud kooslused ning nende hooldamisel eristatakse kahte peamist tüüpi – pargimurud ja pargiaasad. Intensiivset hooldust tuleb rakendada pargimurudel, mis kasvavad esindusaladel. Pargiaasadel on oluline arvestada taimestikuga, sest sobilikke tingimusi on vaja luua õitsvatele niidutaimedele.⁵⁶ Pargialad jaotatakse hooldusvajaduse järgi 3 klassi:

I klass – dekoratiivmuru, sagedase niitmisega hoitakse murutaimed 5-7 cm kõrgusel. Purdi pargis on sellisteks aladeks esiväljak ja peahoone lähiümbrus esimesel terrassil.

⁵⁴ Nutt, N. (koost.) 2011 Pargi hoolduskava koostamis juhend, Tartu

⁵⁵ Mölder, A., 2010 Vanade pargipuude hooldamine, Luua

⁵⁶ Nutt, N. (koost.) 2011 Pargi hoolduskava koostamis juhend, Tartu

II klass - tarbemuru, niidetakse harvem, muru võib olla kuni 15 cm kõrge. Purdis on planeeritud siia hooldusklassis madalamad terrassid, kontserdiväljak ja spordiväljakute ümbrus.

III klass – looduslik muru, mida niidetakse 1-2 korda hooajal. Niidetud hein jäetakse nädalaks alale, et seemned saaksid variseda ja siis koristatakse ning viiakse minema. Looduslike aladena on planeeritud kasutada pargi lõunaosa ja jõeäärset piirkonda.

- Niitmisega alustatakse esindusaladel mai keskpaigast;
- Aladel, kus kasvavad kevadised sibullilled, alustatakse niitmisega pärast sibullillede lehestiku kolletumist.
- Dekoratiivmurusid niidetakse sügisel kuni külmade saabumiseni sagedusega, mis hoiab muru mitte kõrgema kui 7 cm.
- Varjulistel aladel ja loodusliku taimeestikuga aladel jäetakse lehed sügisel koristamata, esindusaladel on soovitatav lehed koristada ja kompostida pargist väljaspool.
- Multšimisseadmega niiduki kasutamisel võib niidetud muru ja lehed jätta väetiseks.⁵⁷

⁵⁷ Jürisoo, L., Unt, A.-L., Bell, S., Balicka, J., (toim.) 2014 Linna rohealade hooldamine, Tartu

7. LAHENDUSE ELLUVIIMISE ETAPID

Purdi mõisa ja pargi taastamise järel muutub üks ajalooline kompleks jälle inimestele oluliseks kooskäimise kohaks nagu oli mõisatel ajaloo. Tema asend keset Eestimaad annab võimaluse kohale jõudmiseks paljudele külastajatele.

I etapis toimivad ettevalmistustööd: raieplaani alusel eemaldatakse haiged ja ohtlikud puud, ka perspektiivitud puud, mis jäävad ette planeeritud rajatistele, freesitakse kändud. Enne ehitustööde algust teostatakse puude ja nende juurestiku kaitsetööd. Hüdroloogiliste tööde projekti järgi jõe korrastamine.

II etapis ehitatakse arhitektuursed väikevormid (lehtla, paviljon, sillad, talveaed). Toimub spordiväljakute rajamine. Peahoone tagusesse parki planeeritud teedevõrgu mahamärkimine ja ehitamine, koos sellega valgustite kaablite paigaldus. Veranda kõrvale platside väljaehitamine. Esiväljakul toimub teede, platside ja parkla ehitamine pärast välimiste restaureerimistööde lõppu.

III etapis toimuvad istutustööd: alustatakse puude istutamisega, järgnevad põõsad ja lillepeenrad ning ürdiaed. Vastavalt vajadusele rohttaimestik kas taastatakse või rajatakse uus.

Elluviidud lahendus säilib pikaajaliselt ainult järjekindla hoolduse korral.

KOKKUVÕTE

Käesolev töö on autori poolne nägemus Purdi mõisapargi taastamisest. Mõisapargid on meie maastikus olulised maamärgid, aga kuna nad on enamasti rohkem kui 150 aastat vanad, on võimalus, et nende hiilgeaeg hakkab tasapisi hääbuma. Neid tuleb kõrgelt hinnata ühelt poolt kui tänu mõisnikele siia jõudnud Euroopa aiakunsti esindajaid ja teiselt poolt nende sarnasuse pärast laialeheliste metsade kooslusele, kus on elu- ja toitumispäiga leidnud mitmed linnuliigid, pisiimetajad ja putukad. Igasugune pargi taastamine peab arvestama ka nende vajadustega.

Töö lähteülesandeks oli pargi taastamisel säilitada ja eksponeerida jäljed ajaloolisest kujundusest säilitades looduslik meeleolu paljude erinevate elupaikadega ning luua parki meeldivad puhkamisvõimalused inimestele, kasutades võimalikult palju ökoloogilise restaureerimise võtteid. Ökoloogilise restaureerimise eesmärgiks on ajaloolise kujunduse ja liigirikkuse ühildamine.

Regulaarse kujundusega pargis on üsna keeruline kasutada ökoloogilise kujundamise võtteid ilma, et kahjustuks ajalooline korrapärane lahendus. Ökoloogilist restaureerimist iseloomustab hästi mitmekihilise taimestuse kasutamine: erivanuseline puistu, eriliigilised põõsagrupid, rikkalik rohttaimestik, looduslikult looklevad teed. Regulaarpargis loovad korrapära just ühevanuseline puistu, üheliigilised hekid ja põõsaread, teed ja istutused järgivad geomeetrilist joont.

Purdi mõisapargi puistu on suhteliselt ühealine ja praktiliselt puudub põõsarinne, ajaloolise kujunduse taastamiseks ja elustiku suurendamiseks on projekteeritud parki erinevad pügatavad hekid. Kasutades õitsvaid ja söödavate viljadega taimi, on võimalik täiendada paljude liikide toidulauda. Liigilist mitmekesisust soodustavad hästi barokkpargile omased lillepeenrad. Käesolevas projektis kujundati püsilillepeenrad, mis õitsevad terve hooaja ning kelle seemned jäävad ka talviseks toiduks lindudele. Ökoloogilist lähenemist toetavad parki planeeritud erinevad rohealad: intensiivselt niidetavad murud hoonete läheduses, madalakasvuline rohttaimestik pargi kaugemas osas ja looduslik taimestus pargi äärealadel. Ökoloogilise restaureerimise oluliseks osaks on pargi hilisem hooldus: alade niitmine erineva sagedusega, puude isetekkelise järelkasvu eemaldamine alustaimestiku valgustingimuste parandamiseks. Pargi elustiku rohkust soodustab ka pargi kasutamine kooskõlas looduse rütmidega, mis tähendab kärarikaste ürituste vältimist pesitsus- ja talvitusperioodidel.

Kuna Eestis on vähe säilinud regulaarse kujundusega parke, siis töö projekti osa püüab eelkõige säilitada ja demonstreerida ajaloolist barokset kujundust Purdi pargis ja alles seejärel pakkuda uusi elupaiku.

Planeeritud kujundusega park peaks muutuma meeldivaks puhkealaks keset ajalugu ja loodust.

KASUTATUD MATERJALID

Abner,O., Konsa,S., Lootus,K., Sinijärv,U.,2007 Eesti pargid 1 AS Varrak

Brafmann,E., 1980 Pargid Eestis, Eesti Raamat, Tallinn lk.29-31

Firenze Harta 1981 http://files.voog.com/0000/0018/2050/files/Firenze%20harta_web.pdf
2018.12

Hansmann,W.,1983 Gartenkunst der Renaissance und des Barock, Köln: Du Mont lk.171

Hein, A., 2007 Aed ja aeg. Piirjooni eesti aiakunsti vanemast ajaloost – Abner,O.,Konsa,S., Lootus,K., Sinijärv,U., Eesti pargid 1, lk 27 AS Varrak

Hellström, K., 2007 Mõisaparkidest ja pärandmaastikest –Tammet,T. Eesti parkide almanahh lk.54. Muinsuskaitseamet, Keskkonnaministeerium

Jürisoo,L., Unt, A.-L., Bell,S., Balicka,J., 2014Linna rohealade hooldamine Juhend kohalikele omavalitsustele, Tartu

Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskiri

[www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/13131798?leiaKehtiv> 2018.09

Kalda,R., 2016 Nahkhiirte maastik – Tammet,T. (toim.) Eesti parkide almanahh 4, Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet lk.70-72

Keppart,V., Parkide elurikkusest – Tammet,T.(toim.), Eesti Parkide almanahh 2 Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet

OÜ Kivisilla (koost.) 2005 Spordiplatsid. Mänguväljakud, Tennis. Eesti Olümpiakomitee [www] <https://www.tennis.ee/wp-content/uploads/2014/06/siit.pdf>

OÜ Kivisilla (koost.) 2004 Spordiplatsid. Mänguväljakud. Petank Eesti Olümpiakomitee [www] http://media.voog.com/0000/0041/6723/files/petank_web.pdf

Kultuurimälestiste Riiklik register
<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=15072> 2018.12

Kultuurimälestiste Riiklik Register [www]
<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=archivalmaterial&action=view&id=1940>

Liira, J.,2012 Mõisaparkide loodusväärtus tänapäeva maastikus- Tammet,T., (toim.) Eesti parkide almanahh 3 Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet

Looduskaitseseadus

Allikas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/114112018008?leiaKehtiv> 2018.09

Lutsar,L., 2012 Nahkhiired eesti parkides – Tammet,T. (toim.) Eesti parkide almanahh 2 Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet lk,98-100

Maiste,J., 1996 Eestimaa mõisad, Kunst Tallinn

Maiste,J.,2008 Eessõna Nutt,N.,Maiste,J., Nurme,S., Karro,K., Sinijärv,U., Parkide restaureerimine TTÜ Tartu Kolledž

Muinsuskaitseseadus Allikas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/27815> 2018.09

Mölder,A., 2010 Vanade pargipuude hooldamine, Luua

Nurme,S., PajuK.-M. Pargitaimestiku hooldus, Muinsuskaitseamet

Nurme, S., 2009 Vana park, avastusretk baroki ääremaille –Külvi,M., Maiste,J. (toim.) Park on paradiis, lk 109-112, Eesti Maaülikool

Nutt,N. (koost.) 2011 Pargi hoolduskava koostamis juhend, Tartu

Rosenberg,T.,1994 Eesti mõisate ajalooline ülevaade – Oja,T. (toim) Eesti mõisad, Tallinn Olion lk.15

Saar, M.,1996 Looduslikud murud. Maalehe Raamat, Tallinn

Sinijärv. U., 2013 Kunst ja loodus pargis lk.15 Eesti Kunstiakadeemia

Sipelgas, K., 2009 Romantilise mõisapargi kujundusest Eestis – Tammet,T.(toim.) Eesti parkide almanahh 2, lk.34-35, Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet

Tallinna Linnavalitsuse määrus 03.10.2011 Avalikule alale puude istutamise kord [www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/407062013001>

Uustal,M., 2012 Pargilinnustiku kujundamine – Tammet,T.,(toim.) Eesti parkide almanahh 3, Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet lk.66-69

Vissel,A. ,Eestlaste kiigekultuur enne ja nüüd doi:10.7592/MT2002.21.kiik

[www] <http://www.folklore.ee/tagused/nr21/kiik.pdf>

<https://www.pinterest.com>

<http://www.puiduvennad.ee/aiapaviljonid>

<http://www.rodoaed.ee/tooted/euro-serre-talveaiad/talveaed-pyrola/talveaed-pyrola-309x530cm-164m2/>

<https://www.kurzreisenundmeer.de/bluehendes-barock-barocke-gaerten-blankenbourg/>

<https://www.nationaloutdoorfurniture.com/c-1322060-park-benches-coated-metal.html>
2019.01

<https://kristinbirna.com/relaxliege-holz-schablone/relaxliege-holz-schablone-frisch-1000-ideen-zu-gartenliege-selber-bauen-auf-pinterest/>

<http://duril.ee/toode/prugikast-lante/>

<http://der-park.dvrlists.com/park-der-sinne-badenweiler-adresse.html>

<https://www.mrbeams.com/mb592-mr-beams-wireless-motion-sensor-led-ultrabright-path-lights-set-of-2>

<https://www.fassadengruen.de/laubengang.htm>

<https://www.capecontours.co.za/2016/04/11/espalier-fruit-trees/>

<https://www.houzz.com/photos/709997/BoBo-Intriguing-Objects-Silvek-Planter-traditional-outdoor-planters->

LISAD

Lisa 1. Purdi mõisa arengukava

PURDI MÕISA ARENGUPLAANID

Mõisapark:

Korrastatakse haljastus ning rajatakse tennise ning minigolfi väljakud. Ehitatakse paadisild võimaldamaks Pärnu jõel paadisõidu harrastamist. Mõisapargi sepi-maakivipiirdeaed restaureeritakse.

Peahoone tulevikufunktsioonid:

I korruse põhja- ja lõunatiivad ning keskosa II korrus ehitatakse majutusruumideks. Kokku 11 kahekohalist majutusruumi koos igasse tuppa lisavoodi paigaldamise võimalusega.

I korruse keskosa saalid ehitatakse võimaldamaks kokandus-, koolitus-, seminari- ning kõiksuguste ajaviiteürituste korraldamist.

Soklikorrusele ehitatakse riietus- ja pesuruumid majutusvõimaluseta ajaviite ja spordiüritustel osalejatele, piljardisaal, treening-, lõõgastus-, puhke- ning majapidamisruumid.

Valitsejamaja

Projekteeritakse-ehitatakse sauna ja veeprotseduuride ruumideks. Hoone ühendatakse galerii abil peahoonega põhjatiiva soklikorruse kaudu. Hoonesse tuleb ujumisbassein suurusega ca 8 x 4m, istevann ning saunad lõõgastumiseks.

Teenijatemaja/meierei

Hoonesse ehitatakse majutusruumid ca 14 -16 voodikohale.

Viljaait/rahvamaja

I korrusel taastatakse kaasaegsetele tingimustele vastav üritustesaal koos lava ning kõrvalruumidega (sh garderoobid), eesmärgiga korraldada erinevaid kultuuriüritusi (sh kontserdid, teatrietendused, laste mängupäevad vm) ning muid rahvakogunemisi.

Katusekorrusele ehitatakse majutus ja/või puhkeruumid kompleksis viibijatele. Eksponeeritakse võimsaid katusekande konstruktsioone.

Viljakuivati

Rajatakse ruumid toetamaks rahvamaja tegevust, sh ringitöö, keraamikakoda, muud käsitööruumid vm.

Restaureeritakse ja eksponeeritakse säilinud kuivatustehnikat-süsteeme.

Teenijate maja hoone lõunatiiva naabruses

Hoonesse ehitatakse majapidamistehnika ning seadmete ruumid (garaaž), töötajate puhkeruumid.

Viinavabrik/viinaait

Hoonete varemmed konserveeritakse. Hoonete ning Pärnu jõe vahelisele alale luuakse väljak vabaõhuürituste korraldamiseks. Viinaaida müüride vahele luuakse katusealune väliüritustel päikese-, tuule- ja/või vihmavarju saamiseks.

Koostas Kaupo Kolsar

Lisa 2. Väljavõte autori koostatud Muinsuskaitse eritingimustest

5. Muinsuskaitse eritingimused

5.1 Üldtingimused

- 5.1.1 Pargi ennistustööde tegemiseks on vajalik tellida projekt
- 5.1.2 Muinsuskaitse seaduse järgi peab projekti koostajal olema Muinsuskaitse tegevusluba.
- 5.1.3 Põhiprojekt tuleb kooskõlastada Muinsuskaitseameti ja Keskkonnaametiga.
- 5.1.4 Mõisakompleksiga ja temale avanevate vaadetega tuleb arvestada ka kõigi ümbritsevate alade detailplaneeringute ja projektidega.
- 5.1.5 Projektiga tuleb tagada ajaloolised vaated mõisasüdamest ümbritsevale maastikule.
- 5.1.6 Pargi ennistustöödel eelistada regulaarset stiili.
- 5.1.7 Ennistustööde käigus tuleb maksimaalselt säilitada ajalooline ruumistruktuur.
- 5.1.8 Projekteerimisel lähtuda varasemast kaardimaterjalist (1877. ja 1890. aastast) ning autentse ajaloolise pildimaterjali vähesuse tõttu sama ajastu teiste mõisate pildimaterjalist.
- 5.1.9 Mõisa esiväljakul ja peahoone läheduses tagaväljakul taastada ajalooline kujundus.

5.2 Teed ja parklad

- Teede projekteerimisel võtta aluseks regulaarstiil.
- Taastada esiväljakul ringtee, aluseks kasutada XIX sajandi ajaloolisi kaarte.

- Regulaarse pargiosa jalgradade katendiks projekteerida vähese savisisaldusega kruusakate.
- Puudealused teed jätta pinnasteedeks, et vältida rajamistöid puude juurtel
- Sissesõiduteel, peahoone esisel ringteel on vajalik kõvakatend: kasutada graniidist täringukive, sobivad ka lihtsa vormiga betoonkivid.
- Projektlahendusega näha ette kohad autode parkimiseks, arvestades ka suurema autohulgaga ürituste ja koolituste ajal.
- Projektiga lahendada teede ja parklate vertikaalplaneerimine.

5.3 Rajatised, inventar

- Lähtudes mõisasse planeeritud tegevustest projekteerida erinevaid ehitisi (paviljon, lehtla, kasvuhoone) kasutades ära olemasolevaid varemekohti. Arvestada nende olemasolevate mahtudega.
- Projekteeritud uusrajatised peavad sobima ajaloolisesse miljösse, aga olema kaasaegsed.
- Uued spordirajatised projekteerida ajaloolisest pargialast väljapoole.
- Põhiprojektiga anda valgustuslahendus. Peahoone lähedal sobib kasutada ajaloolisi laternaide, kaugemal eelistada teede valgustamiseks madalaid pollarvalgusteid. Valgusteid planeerida ainult aktiivselt kasutatavatesse tsoonidesse, looduslikumad alad jätta valgustusest.
- Anda lahendus üksikobjektide (veski varemed, sild) efektvalgustuseks.
- Vältida valgusreostuse tekkevõimalusi.
- Põhiprojektiga anda pargis kasutatavate pinkide, prügikastide, kiikude lahendus.

5.4 Haljastus

- Projekti aluseks on puistu dendroloogiline hinnang, mille põhjal planeeritakse säilitatavad väärtuslikud puud, raied ja järelkasv.
- Raied tuleb kooskõlastada Muinsuskaitseameti kohaliku inspektoriga ja Keskkonnaameti kohalikus osakonnas
- Raieid ja puude hooldusloikust võib teostada ainult vastava kutsetasemega arborist.
- Säilitada tuleb kujundusstiilile iseloomulikud alleed ja puude read.
- Raieid võib teostada vaadete avamiseks ja pargistruktuuri taastamiseks, eemaldades perspektiivitu järelkasvu ja juhuslikud istutused.
- Vältida alleedes ja puude ridades puudevate puude asemel uute puude istutamist.
- Uusistutused projekteerida lähtudes ökoloogilise kujundamise põhimõtetest säilitades samal ajal pargi ajalooline stiil. Liikidest eelistada pargis juba kasvavaid liike.
- Uusistutusteks valitud taimed peavad sobima ajaloolisse keskkonda ning pakkuma elupaiku erinevatele elustikurühmadele.

- Haljastuse projekteerimisel arvestada erineva kasutustihedusega piirkondadega.

Lisa 3. Pargi puistu dendroloogiline hinnang

Lisa 3.1 Väljavõte kursusetööst „Purdi mõisapargi ja lähiala puittaimestiku haljastuslik hinnang“⁵⁸

Kokkuvõte

Ala number 1

Purdi mõisa peahoonest põhja poole jääval alal on ülekaalus keskealsed lehtpuud, mille tervislik seisund on rahuldav. Suured lehtpuud on enamuses istutatud 20. sajandi teisel ja kolmandal veerandil ja on praegu 60 kuni 90 aastat vanad. Hiljem on juurde istutatud okaspuid ja –põõsaid, mis praegu on 20–30-aastased.

Haljastuslikult väärtuslikke puid on vähe. Puud on olnud kaua hoolduseta. Kujunduslikult on väärtuslik peahoone juurest jõe poole suunatud h saare allee, mis vajab hooldust. Allee all kasvama hakanud nooremad lehtpuude järelkasvu isendid tuleb likvideerida. Varemete peale ja sisse on hakanud puud ise kasvama. Tänapäevaks kahjustavad need ise alale levinud puud säilinud ajalooliste hoone vundamente ja müürifragmente ja tuleb likvideerida. Uuritud alal eristati 28 nimetust puittaimi, millest 13 on kodumaised.

Huvitav element on alal paiknev kiviktaimla.

Ala kirdeosas paiknenud viljapuuaeda on võimalik taastada.

Ala number 4

Ala nr 4 puittaimestiku üldine seisukord on rahuldav. Valdavalt esineb seal lehtpuid (enamuspuuliigiks harilik vaher, 46% kogu ala puistust), on ka üksikuid okaspuid. Kõige

⁵⁸ TTÜ maastikuarhitektuuri kursus BAAB40, 2017 Purdi mõisapargi ja lähiala puittaimestiku haljastuslik hinnang. Maatikuprojekt III kursusetöö

väärtuslikumad haljastuslikud objektid, mõisaaegsed harilikud tammed ning 3 suurt lehist, asuvad peahoone ees. Kogu hinnatavalt alalt leiti üksikud seente viljakehasid ja mädanikukolded, natuke rohkem aga koore-ja puidulõhesid. Kogu ala ulatuses on puudel kuivanud oksad, mis tuleb hoolduslõikustööde käigus eemaldada.

Lääneküljes asuv barjäär harilikest vahtratest on oluline, sest eraldab kahte ruumi - põldu ja mõisaparki. Lisaks sellele takistab see tuult ning ka suve põuasematel aegadel põllult üles keerduvat tolmu.

Ala number 5

Ala haljastuse tervislik seisund on hea. Selles piirkonnas identifitseeriti 10 taksonit puittaimi, neist kaheksa on kodumaised. Suurim osa puudest kuulub II väärtusklassi ajaloolise tähtsuse, dekoratiivsuse ja elujõulisuse poolest.

Ala nr 5 asub peahoone taga lõunapoolses osas. Vanimad säilinud puud - peahoone lähiumbruses olevad h. tammed - pärinevad tõenäoliselt 18.sajandi lõpust ja pärnaridade vanemate puude istutusaeg jääb 19.sajandi keskpaika.

Alal on domineeriv regulaarne planeering ja ala koosneb kolmest osast: lõunapoolne regulaarne barokne pargiosa, mis on piiratud sepi-raudaiaga, lõunapoole suunduva Purdi-Anna tee ääres oleva 7 säilinud järjestikkuse saarepuuga, mis on osa kunagisest saarealleest ning ala lääneosas õunaaed 34 õunapuuga.

Ala koosneb lehtpuudest ja ühest põõsast, okaspuid ei esine. Alal on hiljuti tehtud hooldusraie ning seetõttu puude seisund üsna hea. Hoolduslõikust vajavad kogu ala puud regulaarselt kahe kuni kolme aasta järel, sest nii pikendame väärtuslike puude tervislikku seisundit.

Õunaaed on hooldamata, aga väärtuslik, kuna on istutatud peale 1920. aastaid ning võib suure tõenäosusega koosneda juba ajalukku läinud sortidest.

Ala number 6

Alal nr 6 puittaimestiku üldine seisukord on rahuldav. Valdavalt kasvavad alal III

väärtusklassi puud. Alal on ülekaalus lehtpuud (90%).

Suur osa alal kasvavatest puittaimedest vajaksid hoolduslõikust, paljudel esineb kuivanud või

murdunud oksid. Alal on kasvama jäetud ebasobivatesse kohtadesse ise alale levinud

puittaimed, mistõttu on paljude puittaimede seisundit mõjutanud rõhutatud olekus kasvamine.

Laiaulatuslikke kahjustusi on mõisapargis tekitanud jalakapässik (6-85, 6-86, 6-88, 6-89,

6-101, 6-114, 6-131) ja seetõttu on soovitatav kõik jalakad pargist lähiaastatel likvideerida

ning kaaluda asendusistutust künnapuuga.

Väärtuslikuks võib alal pidada mõisa peahoone idaküljel kõige ülemisel terrassil paiknevat

kahte vana tamme, küllalt heas seisus ala edelaosas paiknevat tammikut, harilike pärnade

ridaistutust lõunas, terrassidel kasvavaid harilikke elulpuid ning erinevad alal kasvavaid

põõsaid.

Lisa 3.2 Tabelid

Tabel 1. Haljastuslike objektide nimekiri (väljavõtte BAAB40 kursusetööst „Purdi mõisapargi ja lähiala puittaimestiku haljastuslik hinnang“)

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
1-1	Harilik pärn	Üksikpuu	83	23	16	II	Tugevalt kaldu mõisa suunas, murdunud kuivanud oksad, ühepoolne võra
1-2	Harilik pärn	Üksikpuu	91	25	20	II	Kännuvõsud
1-3	Harilik pärn	Üksikpuu	97	25+	18	II	Kännuvõsud
1-4	Harilik saar	Üksikpuu	32	18	5	V	Palju kuiva võra, maht puu kõrgusest vaid 1/3, koorelõhed, haruneb
1-5	Harilik saar	Üksikpuu	33	18	5	IV	Kaldu lääne suunas
1-6	Arukask	Üksikpuu	45	19	10	IV	Ühepoolne võra
1-7	Harilik saar	Üksikpuu	78	12	12	IV	Isetekkeline, Kuivanud oksad, koorel külmalõhed Ühepoolne võra
1-8	Raag-remmelgas	Üksikpuu	35/32	12	13	V	2-haruline, tugev putukkahjustus. Raie
1-9	Raag-remmelgas	Üksikpuu	29/30/ 27/33	12	13	V	Mitmeharukine, tugev putukkahjustus. Raie
1-10	Harilik saar	Üksikpuu	43	14	10	III	Kahvelharu, ühepoolne
1-11	Harilik kuusk	Üksikpuu	23	8	5	III	Noor puu
1-12	Harilik saar	Üksikpuu	28,5	15	6,8	IV	Ühepoolne võra
1-13	Harilik saar	Üksikpuu	27	15	7	IV	
1-14	Harilik saar	Üksikpuu	24	12	5	IV	Raie
1-15	Harilik vaher	Üksikpuu	31,5	13		IV	kännuvõsust tekkinud koorelõhed
1-16	Harilik vaher	Puudegrupp	26	13		IV	kännuvõsudest tekkinud koorelõhed, haruneb

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
1-17	Harilik vaher	Puudegrupp	17	13		IV	kännuvõsudest tekkinud koorelõhed, haruneb
1-18	Harilik kuusk	Üksikpuu	43	15	7	III	kuivanud oksad, keskelt laasunud, olnud hekitaim
1-19	Raag-remmelgas	Üksikpuu	39	9	4	V	Murdunud latv, seenkahjustus. Raie
1-20	Harilik saar	Üksikpuu	61	18	16	IV	kaldu, kuivanud oksad, isetekkeline
1-21	Harilik saar	Üksikpuu	56	20	17	IV	Isetekkeline, Kuivanud oksad, alt laasunud
1-22	Harilik saar	Üksikpuu	33	18	13	III	kaldu ida suunas
1-23	Harilik toomingas	Üksikpuu	15	19	16	v	Raie
1-24	Harilik saar	Üksikpuu	41	19	16	III	kaldu ida suunas nõrk harunemine 0,6 m kõrguselt
1-25	Harilik saar	Üksikpuu	39,5	19	16	III	kaldu ida suunas
1-26	Raag-remmelgas	Üksikpuu	36	8	5	V	ladvata, tüvekahjustus raie
1-27	Harilik saar	Üksikpuu	57	23	8	IV	koorelõhed
1-28	Harilik kuusk	Üksikpuu	40	23	8	IV	üraski kahjustused ühepoolne võra
1-29	Harilik kuusk	Üksikpuu	56	23	8	III	
1-30	Harilik saar	Üksikpuu	41	20	7	V	kuivanud oksad, koorekahjustus. Raie
1-31	Harilik saar	Üksikpuu	58	22	5	IV	kuivanud oksad, koorekahjustus

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
1-32	Harilik saar	Üksikpuu	45			V	Raie
1-33	Harilik saar	Üksikpuu	63	20	14	IV	kaldu, tüveõõnsus
1-34	Harilik kuusk	Üksikpuu	41	20	8	III	
1-35	Harilik vaher	Üksikpuu	27	10	15	III	isetekkeline
1-36	Harilik vaher	Üksikpuu	48	20	12	IV	tüvelõhed, kuivanud oks
1-37	Harilik vaher	Üksikpuu	40	18	9	V	ühepoolne võra
1-38	Harilik vaher	Üksikpuu	40	18	10	V	ühepoolne võra
1-39	Elupuude grupp	Puude grupp		4		III	võrd tugevalt liitunud
1-40	Harilik ebajasmiin	Põõsaste rühm		2	2	III	Grupp 4 tk, võimalusel ümberistutada
1-41	Aed-õunapuu	Üksikpuu	51	5	10	III	tugevalt kaldu, 80a
1-42	Aed-õunapuu	Üksikpuu	27	5	7,5	III	murdunud haru, 60a
1-43	Aed-õunapuu	Üksikpuu	35	5	9,5	III	50-60a, hoolduslõikus
1-44	Kutsik-kibuvits	Põõsas		1	6	V	liiga hoone lähedal
1-45	Kuslapuu	Liaan					
1-46	Hapukirss 'Nõmme liivakirss'	Üksikpuu	12	4	4	IV	kaldus kirde suunas, 2-haruline
1-47	Harilik kuusk Barryi'	Üksikpuu	6	3	1,5	III	noor taim, kiviktaimlas
1-48	Harilik kuusk vorm	Üksikpuu	5	3	0,8	III	kitsasoonusjas võra kiviktaimlas
1-49	Harilik kuusk	Üksikpuu	4	2,3	2	IV	isekülv, kiviktaimlas
1-50	Harilik kuusk	Üksikpuu	4	2,7	1,2	IV	isekülv

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
1-51	Harilik jugapuu	Põõsas		0,6	1,2	III	liik määrata
1-52	Harilik kuusk roomav vorm	Üksikpuu		0,3	2	III	haruldane vorm
1-53	Aed-õunapuu Liivi sibulõun'	Üksikpuu	22	4	8	III	
1-54	Kanada kuusk Conica'	Üksikpuu	5	1,2	1,5	III	elujõuline, ei sobi miljöösse
1-55	Harilik kukerpuu	Põõsas		3	3	III	
1-56	Harilik elupuu	Üksikpuu	12	4	1,6	IV	hõre
1-57	Harilik elupuu	Üksikpuu	10	3,5	2,5	III	keravorm
1-58	Harilik elupuu	Üksikpuu	11	6	3	III	kollasevõrseline vorm
1-59	Harilik pärn	Üksikpuu	64	25	8,5	II	kahvelharu 1,8m kõrgusel
1-60	Harilik pärn	Üksikpuu	61	25	10	II	kahvelharu 4m kõrgusel
1-61	Harilik pärn	Üksikpuu	38/41	25	9	II	kahvelharu 1m kõrgusel
1-62	Harilik pärn	Üksikpuu	62	25	13	II	kahvelharu 2m kõrgusel
1-63	Harilik pihlakas	Üksikpuu	28	6	7	V	putukkahjustused, vale lõikus, koor lahti
1-64	Harilik vaher	Üksikpuu	26	7	6,5	IV	varasemalt pügatud
1-65	Harilik vaher	Üksikpuu	47	18	19	III	kahvelharu
1-66	Harilik pihlakas	Üksikpuu	26	10	9	IV	ühepoolne võra, kaldu võrahooldus
1-67	Harilik vaher	Üksikpuu	21/27/29	12	7	IV	3-haruline
1-68	Arukask	Üksikpuu	18		5	III	
1-69	Arukask	Üksikpuu	25		7	III	

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
1-70	Palsamnulg	Üksikpuu	5	0,9		III	noor puu
1-71	Läänepärn	Üksikpuu	50/46/21	10	14	III	võrahooldus
1-72	Arukask	Üksikpuu	45/30/48	23	13	III	harud nõrgalt ühendatud, all sireli võsud
1-73	Läikiv hõbepuu	Põõsas		1,8	2	III	
1-74	Arukask	Üksikpuu	13	10	3	IV	
1-75	Mäгимänd	Põõsas		2	4	III	
1-76	Mäгимänd	Põõsas		2	4	III	
1-77	Siberi kontpuu	Põõsagrupp		1,8	3	III	grupis 3tk.
1-78	Harilik vaher	Üksikpuu	59	16	15	III	Juurevõsu, võra läbib elektriliin, lõigatud
1-79	Harilik vaher	Üksikpuu				V	mädanik. Raie
1-80	Harilik vaher	Üksikpuu	80	17	15	IV	kuivanud oksad, koorelõhed, seen, valge mädanik
1-81	Suurelehine pärn	Üksikpuu	63	22	11	III	kuivanud oksad, 2-haru 1,6m kõrgusel
1-82	Suurelehine pärn	Üksikpuu	65	21	13	III	võrahooldus
1-83	Suurelehine pärn	Üksikpuu	34/30	21	11	IV	kaldu, õõnes tüvi, koorelõhed, nõrga ühendusega harud nõrgalt ühendatud,
1-84	Suurelehine pärn	Üksikpuu	44	19	12	IV	kaldu lõunasse, võra valgusepuuduses
1-85	Harilik vaher	Üksikpuu	52	17	11	IV	kuivanud oksad, koorelõhed, seen

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
1-86	Harilik pärn	Üksikpuu	31	18	8	IV	palju kuivanud oksti
1-87	Harilik vaher	Üksikpuu	35/35	18	12	IV	kaldu, nõrk harude ühendus
1-88	Harilik saar	Üksikpuu	47	18	10	IV	putukkahjustus, nõrga ühendusega harud
1-89	Läänepärn	Üksikpuu	34	17	12	IV	võras kuivanud oksad õõnsus
1-90	Harilik pärn	Üksikpuu		5,5	3	V	põõsasjas järelkasv kannuvõsudest
1-91	Harilik vaher	Üksikpuu	44	13	10	III	kahvelharu, võrahooldus
1-92	Harilik vaher	Üksikpuu	16			V	koor lahti, seenkahjustus Raie
1-93	Harilik saar	Üksikpuu	7			Haljas-V	noor puu, raie
1-94	Harilik vaher	Üksikpuu	55	16	9	III	koorelõhed, kahvelharu 1,7m kõrgusel
1-95	Läänepärn	Üksikpuu	66	20	13	IV	tüvel koorekahjustused kannuvõsud
1-96	Harilik vaher	Üksikpuu	55	20	10	IV	koorelõhed
1-97	Harilik vaher	Üksikpuu	58	21	12	III	koorelõhed
1-98	Harilik vaher	Üksikpuu	44	22	12	III	koorelõhed
1-99	Harilik jalakas	Üksikpuu	60	15	15	V	jalakapässik, mädanim kaldu
4-1	Harilik tamm	Üksikpuu	100	17	12	I	kuivad oksad, hoolduslõikus
4-2	Harilik jalakas	Üksikpuu	61			V	jalakapässik, kaldu
4-3	Harilik vaher	Üksikpuu	45			III	seene viljakeha
4-4	Harilik vaher	Üksikpuu	60			III	külmalõhe

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
4-5	Harilik vaher	Üksikpuu	56			III	kergelt kaldu, külmalõhe
4-6	Läänepärn	Üksikpuu	67			III	mädanik
4-7	Harilik tamm	Üksikpuu	110			I	2 suuremat kuiva oksa võrahooldus
4-8	Läänepärn	Üksikpuu	54			III	kuivanud oksad
4-9	Harilik tamm	Üksikpuu	79			II	
4-10	Harilik tamm	Üksikpuu	110		14	I	kuivanud oksad, kõndid võrahooldus
4-11	Harilik vaher	Üksikpuu	25/27		8	IV	2-haruline, harunemine 1,3m kõrgusel
4-12	Vene lehis	Üksikpuu	64		9	III	pool kuivanud
4-13	Harilik saar	Üksikpuu	60			III	
4-14	Harilik saar	Üksikpuu				IV	Võra 1/3 kogu taimest
4-15	Harilik vaher	Üksikpuu	26/29		8	IV	ühepoolne võra, kuivanud oksad võras
4-16	Harilik tamm	Üksikpuu	46		10	III	ühepoolne võra
4-17	Harilik vaher	Üksikpuu	44			IV	kergelt kaldu, külmalõhe läbivalt kuivad oksad harunemine 1,7m kõrg.
4-18	Harilik vaher	Üksikpuu	47		11	III	harunemine 7m kõrguselt kuivanud oksad
4-19	Harilik vaher	Üksikpuu	44			III	
4-20	Harilik vaher	Üksikpuu	32			V	allajäänud, kuiv.
4-21	Vene lehis	Üksikpuu	75			II	
4-22	Harilik vaher	Üksikpuu	34			V	allajäänud
4-23	Vene lehis	Üksikpuu	60			II	
4-24	Euroopa lehis	Üksikpuu			3	IV	istutatud teiste puude

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
							alla, asendada uues kohas
4-25	Euroopa lehis	Üksikpuu			3	V	istutatud teiste puude alla, asendada uues kohas
4-26	Harilik hobukastan	Üksikpuu	67		11	II	visuaalselt väga ilus
4-27	Harilik tamm	Üksikpuu	92		16	I	kuivanud oksad võras võra hooldus
4-28	Harilik elupuu	Üksikpuu	23			II	6-haruline
4-29	Harilik pärn	Üksikpuu	35/37		9	IV	haruneb maapinna lähedalt, varemete ja elupuu lähedal
4-30	Harilik hobukastan	Üksikpuu	37/31		8	III	harunemine 0,5m kõrguselt
4-31	Arukask	Üksikpuu	56			III	
4-32	Arukask	Üksikpuu	46		11	III	kergelt kaldu
4-75	Harilik vaher	Üksikpuu	31/30		10	III	harunemine 1,05m kõrguselt, harude vahel lõhe
5-1	Harilik tamm	Üksikpuu	66	20-25		II	60% kuivanud oksti
5-2	Harilik tamm	Üksikpuu	49	20-25		II	üksikud kuivad oksad
5-3	Harilik tamm	Üksikpuu	45	20-25		II	üksikud kuivad oksad
5-4	Harilik tamm	Üksikpuu	63,7	20-25		II	üksikud kuivad oksad mädanenud oksakoht
5-5	Harilik tamm	Üksikpuu	56	20-25		II	üksikud kuivad oksad sissekasvanud traat
5-6	Harilik tamm	Üksikpuu	64,5	20-25		II	2 suurt ja üksikud väiksemad kuivanud oksad
5-7	Harilik tamm	Üksikpuu	59	20-25		II	koorekahjustus
5-8	Harilik tamm	Üksikpuu	62	20-25		II	suured kuivanud oksad

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
5-9	Harilik tamm	Üksikpuu	64	20-25		II	palju väikseid kuivi oksi
5-10	Harilik tamm	Üksikpuu	43,3	20-25		II	latv lõuna suunas kaldu
5-11	Harilik tamm	Üksikpuu	56	20-25		II	võras 50% kuivanud oksi
5-12	Harilik tamm	Üksikpuu	49,4	20-25		II	kaldu kirde suunas, kuiva-nud oksi 50%
5-13	Harilik tamm	Üksikpuu	64,4	20-25		II	kaldu lõuna suunas, suured kuivanud oksad põhjas
5-14	Harilik tamm	Üksikpuu	67,3	20-25		II	koorekahjustus, tüvel mäda-nik, väiksed kuivanud oksad
5-15	Harilik tamm	Üksikpuu	72,7	20-25		II	suured kuivanud oksad murdunud oksad, üksikud väiksemad kuivad oksad
5-16	Harilik tamm	Üksikpuu	69	20-25		II	2 suurt ja palju väikseid kuivanud oksi
5-17	Harilik tamm	Üksikpuu	61	20-25		II	
5-18	Harilik tamm	Üksikpuu	86	20-25		II	kaldu kõrvaloleva puu pea-le
5-19	Harilik tamm	Üksikpuu	50,5	20-25		II	palju kuivanud oksi
5-20	Harilik tamm	Üksikpuu	55	20-25		II	harunenud 0,5m kõrguselt, kaldu tee kohale, palju kui-vi oksi, jälgida ohutust
5-21	Harilik tamm	Üksikpuu	20	11		IV	noor puu
5-22	Harilik tamm	Üksikpuu	41	20-25		II	kaldu lõuna suunas
5-23	Harilik tamm	Üksikpuu	60	20-25		II	palju kuivanud oksi
5-24	Harilik tamm	Üksikpuu	47,5	7		V	kaldu lõunasse, põhjas

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
							ei ole oksti
5-26	Harilik tamm	Üksikpuu	51	20-25		II	kaldu kagu suunas, põhjas ei ole oksti
5-27	Harilik tamm	Üksikpuu	67	20-25		II	
5-28	Harilik tamm	Üksikpuu	38	13		IV/V	varjus, kuivanud
5-29	Harilik tamm	Üksikpuu	43,7	17		II	kaldu kagu suunas palju kuivi oksti
5-30	Raag-remmelgas	Üksikpuu	35	13		IV	kuivanud oksad
5-31	Harilik pärn	Üksikpuu	28,6	7		II	kaldu itta
5-32	Harilik pärn	Üksikpuu	106	22		I	eelustikupuu, õõnes
5-33	Harilik pärn	Üksikpuu	58	18-22		III	tugevast itta kaldu
5-34	Harilik pärn	Üksikpuu	57,5	18-22		III	
5-35	Harilik pärn	Üksikpuu	47	18-22		III	lõunasse kaldu
5-36	Harilik pärn	Üksikpuu	25,5	16		III	1 latv murdunud
5-37	Harilik pärn	Üksikpuu	84,5	18-22		III	1,5m kõrgusel harunemine, palju kuivi oksti
5-38	Harilik pärn	Üksikpuu	74	18-22		I	huvitav võra
5-39	Harilik pärn	Üksikpuu	73	18-22		III	keerdu, juurekaelalt kaldu lõuna suunas
5-40	Harilik pärn	Üksikpuu	54,5	18-22		II	põhja suunas kaldu
5-41	Harilik pärn	Üksikpuu	83	18-22		I	Elustikupuu, õõnes, rähni pesaga
5-42	Harilik pärn	Üksikpuu	102	23		I	4m kõrguselt hargnemine
5-43	Harilik pärn	Üksikpuu	70	18-22		II	0,5m kõrgusel hargnemine kaldu lõuna suunas

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
5-44	Harilik vaher	Üksikpuu	65,5	18-22		II	2-haruline, haruneb 8m kõrg.
5-45	Harilik tamm	Üksikpuu	54	22		II	ilus võra
5-46	Harilik tamm	Üksikpuu	24,5	18-25		V	loode suunas kaldu
5-47	Harilik tamm	Üksikpuu	71,5	18-25		II	õõnes, suured kuivanud oksad
5-48	Harilik tamm	Üksikpuu	71	23		II	Lõuna suunas kaldu, suured kuivanud oksad
5-49	Harilik tamm	Üksikpuu	53	18-22		IV	2m kõrgusel harunemine, 4-6m tüvi pooleks, õõnes
5-50	Harilik tamm	Üksikpuu	69,5	18-25		II	palju kuivanud oksi, kõrgelt laasunud
5-51	Harilik tamm	Üksikpuu	49,5	18-25		II	
5-52	Harilik tamm	Üksikpuu	57,5	18-25		II	tihe võra, seen juurekaelal
5-53	Harilik vaher	Üksikpuu	53	18-25		II	harunemine 4m kõrguselt, idapoolne oks kahjustatud, tihe võra, õõnes
5-54	Punakas remmelgas	Üksikpuu	105	8		V	2-haruline, seenkahjustus, hävinud puu
5-55	Harilik saar	Üksikpuu	54	17		V	surnud puu
5-56	Harilik jalakas	Üksikpuu	65	16-20		V	ohtlik, kehvas seisus
5-57	Harilik vaher	Üksikpuu	27	16		III	
5-58	Harilik vaher	Üksikpuu	46	16-20		III	2m kõrgusel harunemine, juurekaelal ja tüvel koorevigastus
5-59	Raag-remmelgas	Üksikpuu	3/24,5/1	16-20		IV	3-haruline, oksad teravnurga all, ohtlik, palju

							kuivanud oksti
Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
5-60	Raag-remmelgas	Üksikpuu	44	16-20		IV	palju kuivanud oksti
5-61	Raag-remmelgas	Üksikpuu	27/13	16-20		IV	ida suunas kaldu, väiksem haru kuivanud
5-62	Raag-remmelgas	Üksikpuu	32	16-20		IV	palju kuivi oksti võras
5-63	Raag-remmelgas	Üksikpuu	34,5/24/28,5	16-20		IV	harunemine juuekaelal, harunemine teravnurga all
5-64	Raag-remmelgas	Üksikpuu	38,5	16-20		IV	laasunud, kaldu ida suunas
5-65	Raag-remmelgas	Üksikpuu	36/32/21/ 22,5/33,5	16-20		IV	5-haruline, harunemine tervanurga all, ohtlik, palju kuivi oksti
5-66	Raag-remmelgas	Üksikpuu	39	16-20		IV	kaldu lõuna suunas
5-67	Raag-remmelgas	Üksikpuu	35	16-20		IV	2-haruline, läänepoolne
							murdumas, tihe võra
5-68	Raag-remmelgas	Üksikpuu	58	16-20		IV	tihe võra, tee kohal kaldu murdumisoht
6-1	Harilik tamm	Üksikpuu	67	20	12	III	esineb kuivanud oksti
6-2	Seedermänd	Üksikpuu	48	20	3	IV	kõrgelt laasunud
6-3	Pirnipuu	Üksikpuu	45	15	7	III	kaldu loode suunas, nõrk harude ühendus
6-4	Harilik elupuu	Üksikpuu		12	7	II	
6-5	Harilik elupuu	Üksikpuu		12	5	II	
6-6	Harilik elupuu	Üksikpuu		13	7	II	
6-7	Harilik elupuu	Üksikpuu		12	6	II	
6-8	Harilik elupuu	Üksikpuu		8	5	IV	võra ühepoolne
6-9	Harilik sarapuu	põõsaste rühm		10	8	III	puhastada toominga võsast
6-10	Aed-õunapuu	Üksikpuu	51	8	8	III	valgustusraie ümbruses
6-11	Aed-õunapuu	Üksikpuu	50	9	5	III	

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
6-12	Harilik elupuu	Üksikpuu		8	4	III	kaldu lõuna suunas
6-13	Harilik elupuu	Üksikpuu		6	3	III	
6-14	Harilik elupuu Wagner'	Üksikpuu		13	6	I	4-haruline, millest 1 murdunud
6-15	Harilik elupuu	Üksikpuu		10	5	III	kasvab vaatekoridoris, raie
6-16	Harilik sarapuu	Üksikpuu		5	10	III	
6-17	Harilik kuusk	Üksikpuu	29	20	4	IV	laasunud
6-18	Harilik jugapuu	põõsas		2	4	III	
6-19	Harilik saar	Üksikpuu	51	20	10	III	allajäänud, kergelt kaldu
6-20	Harilik tamm	Üksikpuu	95	25	10	III	vana kuivanud ja murdunud okstega puu
6-21	Harilik tamm	Üksikpuu	70	25	8	III	esineb kuivanud oksi
6-22	Harilik pärn	Üksikpuu	60	25	8	III	ühepoolne võra
6-23	Harilik kuusk	Üksikpuu	48	25	4	III	
6-24	Harilik kuusk	Üksikpuu	54	25	5	III	
6-25	Harilik tamm	Üksikpuu	38	25	4	V	hõre võra, allajäänud, ohtlik
6-26	Harilik vaher	Üksikpuu	41	25	5	II	ühepoolne, viltune
6-27	Harilik saar	Üksikpuu	29	13	3	IV	laasunud
6-28	Harilik jalakas	Üksikpuu	25	12	3	IV	allajäänud
6-29	Harilik tamm	Üksikpuu	64	20	10	III	
6-30	Harilik tamm	Üksikpuu	57	20	10	III	
6-31	Harilik tamm	Üksikpuu	80	20	12	III	

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
6-32	Harilik tamm	Üksikpuu	60	20	10	III	
6-33	Harilik tamm	Üksikpuu	73	25	8	III	esineb kuivi oksi
6-34	Harilik tamm	Üksikpuu	83	25	12	III	esineb kuivanud oksi
6-35	Hõberemmelgas	Üksikpuu	143	10	14	IV	palju murdunud ja kuivanud oksi
6-36	Harilik saar	Üksikpuu	25	20	10	III	kaldu kirde suunas, koorelõhe
6-37	Harilik saar	Üksikpuu	25	20	3	IV	suures osas kuivanud
6-38	Harilik vaher	Üksikpuu	53	25	10	III	mitmeharuline, kaldu
6-39	Harilik pärn	Üksikpuu	25	25	3	IV	võrast alles vaid latv
6-40	Harilik saar	Üksikpuu	32	18	4	V	tugevalt kaldu põhja suunas
6-41	Harilik saar	Üksikpuu	35	18	7	III	
6-42	Harilik saar	Üksikpuu	64	22	8	V	palju kuivi oksi võras soomustorik
6-43	Harilik saar	Üksikpuu	32	22	8	III	kuivanud puu
6-44	Harilik saar	Üksikpuu	30	20	7	III	
6-45	Harilik saar	Üksikpuu	88	25	6	III	3-haruline, keskmine haru kuivanud, oksalõikus
6-46	Harilik pärn	Üksikpuu	24	20	5	IV	allajäänud
6-47	Harilik saar	Üksikpuu	38/18/25	20	6	V	põhjapoolsed harud murdunud, koorelõhed
6-48	Harilik pärn	Üksikpuu	13/19	15	4	IV	2-haruline
6-49	Harilik kuusk	Üksikpuu	59	25	4	V	kaldu põhja suunas, latv murdunud

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
6-50	Harilik pärn	Üksikpuu	33	20	6	III	
6-51	Harilik pärn	Üksikpuu	45	20	5	III	kaldu põhja suunas
6-52	Harilik pärn	Üksikpuu	45	20	4	III	
6-53	Harilik pärn	Üksikpuu	22	20	4	III	
6-54	Harilik pärn	Üksikpuu	23	22	5	III	koorevigastused
6-55	Harilik pärn	Üksikpuu	49	20	5	IV	kaldu põhja suunas, latv allajäänud
6-56	Harilik saar	Üksikpuu	51	15	9	III	koorelõhed, kuivanud oksad
6-57	Harik saar	Üksikpuu	41	12	7	III	koorelõhed, kuivanud oksad
6-58	Harilik pärn	Üksikpuu	83	20	8	V	latv murdunud, kaldu itta
6-59	Harilik saar	Üksikpuu	51	20	8	V	kaldu lääne suunas
6-60	Harilik tamm	Üksikpuu	13	15	4	IV	kidur kasv, koorevigastus
6-61	Höberemmelgas	Üksikpuu	35/22	15	6	III	
6-62	Harilik tamm	Üksikpuu	60	15	10	III	palju kuivanud oksti kaldu ida suunas
6-63	Raagremmelgas	Üksikpuu	57/43	10	10	V	kaldu ida suunas tüvevigastus, alt võrega kaetud
6-64	Harilik tamm	Üksikpuu	86	20	15	IV	palju kuivanud ja murdunud oksti, seemed, kaldu
6-65	Harilik tamm	Üksikpuu	89	20	20	III	kuivanud oksad, kaldu ida suunas
6-66	Harilik tamm	Üksikpuu	80	22	15	III	kuivandu oksad, kaldu põhja suunas
6-67	Harilik tamm	Üksikpuu	54	22	10	III	kuivanud oksad, kaldu

							lääne suunas
Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
6-68	Harilik pärn	Üksipuu	76	20	10	III	
6-69	Harilik vaher	Üksipuu	57	17	8	III	ühepoolne võra
6-70	Harilik vaher	Üksipuu	54	17	10	III	esineb kuivanud oksa
6-71	Harilik tamm	Üksipuu	70	20	10	IV	õõnes, kaldu lõuna suunas võrast alles vaid latv
6-72	Harilik saar	Üksipuu	32	20	8	III	kuivanud oksad
6-73	Harilik tamm	Üksipuu	70	22	10	IV	kuivanud puu
6-74	Sanglepp	Üksipuu	48	22	8	III	esineb kuivanud oksa tüvel koorelõhe
6-75	Harilik tamm	Üksipuu	32	22	8	III	kaldu ida suunas
6-76	Harilik tamm	Puude rühm	48	23	8	III	6 puud, kuivanud oksad
6-77	Harilik vaher	Üksipuu	25	20	4	IV	allajäänud
6-78	Harilik tamm	Üksipuu	41	23	6	III	esineb kuivanud oksa
6-79	Harilik tamm	Puude rühm	41	23	7	III	4 puud, kuivanud oksad
6-80	Harilik tamm	Üksipuu	83	20	12	IV	haru murdunud, tüvel koore- lõhe, kuivanud oksad
6-81	Harilik jalakas	Üksipuu	32	20	8	IV	allajäänud
6-82	Harilik toomingas	Üksipuu	19	10	4	III	kaldu lääne suunas
6-83	Harilik tamm	Üksipuu	64	20	10	III	esineb kuivanud oksa
6-84	Harilik tamm	Üksipuu	29	20	6	III	esineb kuivanud oksa
6-85	Harilik jalakas	Üksipuu	70/32	20	15	V	seest õõnes, 2-haruline üks haru mädanenud
6-86	Harilik jalakas	Üksipuu	60	20	15	V	jalakapässik

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
6-87	Harilik jalakas	üksikpuu	24/16	19	10	IV	2-haruline
6-88	Harilik jalakas	Üksikpuu	67	20	15	V	esineb kuivanud oksid üks haru mädanenud
6-89	Harilik pärn	Üksikpuu	25	18	8	III	esineb kuivanud oksid
6-90	Harilik jalakas	Puude rühm	32	12	30	III	6 puud, ühel 1 haru murdu-nud
6-91	Harilik jalakas	Üksikpuu	48/22	23	10	III	2-haruline, kuivanud ja murdunud oksad
6-92	Harilik jalakas	Üksikpuu	38	23	10	III	laasunud
6-93	roosakas enelas	Põõsas		1,5	8	II	eemaldada põõsast 3 isetekkelist vahtrapuud
6-94	Harilik tamm	Üksikpuu	108	20	10	I	palju kuivanud ja murdu-nud oksid, latv murdunud
6-95	Harilik tamm	Üksikpuu	108	20	12	I	tüvi suures osas söödud, suur võra, millest põhja-poolne haru kuivanud, ida poolne eemaldatud. Võra põhja-lõuna suunalina
6-96	Harilik tamm	Üksikpuu	51	20	5	III	ühekülgne võra
6-97	Harilik tamm	Üksikpuu	32	15	5	IV	kaldu lõuna suunas, allajäänud
6-98	Harilik tamm	Üksikpuu	38	20	5	III	hõre võra, palju kuivanud oksid. Tüvel kasvav sirelivõsu eemaldada
6-99	Harilik tamm	Üksikpuu	35	20	3	IV	esineb palju kuivanud ja peenikesi oksid, allajäänud

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
6-100	Harilik tamm	Üksikpuu	51	20	6	III	esineb kuivanud oksid, võra kaldu kirde suunas
6-101	Harilik pärn	Üksikpuu	51	15	8	III	2-haruline
6-102	Harilik pärn	Üksikpuu	35	15	6	III	harunemine 5m kõrguselt
6-103	Harilik pärn	Üksikpuu	64	20	12	III	3m kõrguselt alates 2-haruline, 3. haru murdunud, kaldu põhja suunas
6-104	Harilik pärn	Üksikpuu	70	20	12	II	
6-105	Harilik pärn	Üksikpuu	32	15	4	IV	allajäänud
6-106	Harilik pärn	Üksikpuu	35	15	6	III	
6-107	Harilik pärn	Üksikpuu	57	20	5	IV	tüve alaosas suur auk, tüvi kaldu ida suunas, võrast järel ainult latv
6-108	Harilik pärn	Üksikpuu	48	10	8	IV	esineb palju kuivanud, tugevalt põhja suunas kaldu
6-109	Harilik pärn	Üksikpuu	35	15	6	III	alates 2,5 m kõrguselt 3-haruline, võra kaldu põhja suunas
6-110	Harilik pärn	Üksikpuu	38	20	5	III	tugevalt kaldu ida suunas
6-111	Harilik jalakas	Üksikpuu	35	15	7	V	2-haruline puu, millest üks haru nurdunud, jalakapässik
6-112	Harilik jalakas	Üksikpuu	35	18	10	III	2m kõrguselt harunemine
6-113	Punane leeder	Põõsas		3	4	III	kasvab lääne suunas
6-114	Harilik jalakas	Üksikpuu	38	20	5	V	peaharu murdunud
6-115	Harilik pärn	Üksikpuu	73	30	10	II	

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
6-116	Harilik pärn	Üksikpuu	45	20	6	III	
6-117	Harilik pärn	Üksikpuu	105	20	12	III	2-haruline, õõnes, võra ühe-külgne, esineb kuivanud oksi
6-118	Harilik pärn	Üksikpuu	89	25	10	IV	
6-119	Harilik pärn	Üksikpuu	32	12	7	III	
6-120	Harilik pärn	Üksikpuu	99	20	8	III	tugevalt kaldu ida suunas
6-121	Harilik pärn	Üksikpuu	32	16	4	III	
6-122	Harilik pärn	Üksikpuu	38	18	5	III	
6-123	Harilik pärn	Üksikpuu	24	18	5	III	
6-124	Harilik tamm	Üksikpuu	38	20	8	II	esineb kuivanud oksi
6-125	Harilik toomingas	Üksikpuu		8	6	II	
6-126	Harilik sarapuu	Põõsas		8	8	II	põõsa keskel 2 murdunud tüve
6-127	Harilik pärn	Üksikpuu	29	15	6	III	
6-128	Harilik pärn	Üksikpuu	29	17	5	III	esineb kuivanud oksi
6-129	Harilik pärn	Üksikpuu	32	17	4	III	esineb kuivanud oksi, tüvel koorelõhe
6-130	Harilik pärn	Üksikpuu	38	17	6	III	esineb kuivanud oksi, tüvel koorelõhe
6-131	Harilik jalakas	Üksikpuu	76	25	8	V	kuivanud, jalakapässik
6-132	Harilik pärn	Üksikpuu	25	12	4	III	
6-133	Harilik kuusk	Üksikpuu	29	30	4	III	
6-134	Harilik kuusk	Üksikpuu	32	27	5	III	

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
6-135	Harilik jalakas	Üksikpuu	115	33	13	V	kuivanud, külmaseen
6-136	Harilik pärn	Üksikpuu	83	35	8	III	kaldu ida suunas
6-137	Harilik pärn	Üksikpuu	32	12	5	IV	allajäänud
6-138	Harilik pärn	Üksikpuu	35	18	7	II	esineb kuivanud ja murdu-nud oksi
6-139	Harilik pärn	Üksikpuu	38	18	10	II	
6-140	Harilik tamm	Üksikpuu	41	15	5	III	laasunud, tüvel koorelõhed
6-141	Harilik tamm	Üksikpuu	57	22	7	II	esineb kuivanud oksi
6-142	Harilik tamm	Üksikpuu	60	22	5	III	laasunud, tüvel koorelõhed
6-143	Harilik tamm	Üksikpuu	60	20	5	III	laasunud, tüvel koorelõhed
6-144	Harilik tamm	Üksikpuu	45	17	5	III	laasunud, tüvel koorelõhed
6-145	Harilik tamm	Üksikpuu	83	20	12	II	
6-146	Harilik tamm	Üksikpuu	76	20	10	II	kaldu loode suunas
6-147	Harilik tamm	Üksikpuu	102	20	12	II	
6-148	Harilik tamm	Üksikpuu	76	20	10	II	
6-149	Harilik saar	Üksikpuu	89	20	10	II	2-haruline, koorelõhe tüvel
6-150	Harilik pärn	Üksikpuu	25	10	5	II	
6-151	Harilik tamm	Üksikpuu	51	20	6	III	kaldu lõuna suunas, esineb kuivanud oksi
6-152	Harilik tamm	Üksikpuu	38	17	5	III	esineb kuivanud oksi
6-153	Harilik tamm	Üksikpuu	51	20	12	II	kaldu kagu suunas, esineb kuivanud oksi
6-154	Harilik tamm	Üksikpuu	38	22	3	III	laasunud

Puu nr.	Nimi	Hindamise objekt	Ø cm	h m	Võra suurim läbimõõt	Haljas-tuslik väärtus-klass	Märkused
6-155	Harilik tamm	Üksikpuu	41	22	4	III	laasunud
6-156	Harilik tamm	Üksikpuu	45	22	4	III	laasunud
6-157	Harilik tamm	Üksikpuu	48	20	5	II	
6-158	Harilik tamm	Üksikpuu	48	22	5	II	
6-159	Harilik tamm	Üksikpuu	51	18	3	III	laasunud
6-160	Harilik tamm	Üksikpuu	51	20	7	II	
6-161	Harilik tamm	Üksikpuu	35	15	5	III	võra kaldu edela suunas
6-162	Harilik tamm	Üksikpuu	48	20	5	II	
6-163	Harilik tamm	Üksikpuu	51	18	3	III	laasunud
6-164	Harilik tamm	Üksikpuu	45	18	3	III	esineb kuivanud oksi
6-165	Harilik saar	Üksikpuu	80	30	14	IV	esineb palju kuivanud ja murdunud oksi
6-166	Harilik vaher	Üksikpuu	13	7	3	III	noor koorevigastusega puu

Lisa 3.3 Planeeritud taimmaterjal

Tabel 2. Uusistutuste taimmaterjal

Taime nimetus	Ladina keel	Kogus/tk
PUUD		
Harilik pärn	<i>Tilia cordata</i>	26
Harilik vaher	<i>Acer platanoides</i>	9
PÕÕSAD		
Läikiv tuhkpuu	<i>Cotoneaster lucidus</i>	372
Harilik kuslapuu	<i>Lonicera xylosteum</i>	168
Verev kontpuu	<i>Cornus sanguinea</i>	102
Villane lodjapuu	<i>Viburnum lantana</i>	28
Harilik sirel	<i>Syringa vulgaris</i>	29
Magesõstar	<i>Ribes alpinum</i>	192
Lamarcki toompihlakas	<i>Amelanchier lamarckii</i>	10
Aed-õunapuu	<i>Malus domestica</i>	6
Harilik elupuu 'Columna'	<i>Thuja occidentalis</i>	177
PÜSI- JA SIBULLILLED		
Harilik kurekell	<i>Aquilegia vulgaris</i>	24
Kaunis aster	<i>Aster novi-angliae</i>	24
Suur-tähtputk	<i>Astrantia major</i>	56
Õevane murtudsüda	<i>Dicentra eximia</i>	96
Kaukaasia kitsekakar	<i>Doronicum orientale</i>	56
Punane siilkübar	<i>Echinacea purpurea</i>	56
Verev kurereha	<i>Geranium sanguineum</i>	56
Sügishleenium	<i>Helenium autumnale</i>	24
Aed-monarda	<i>Monarda didyma</i>	56
Aed-leeklill	<i>Phlox paniculata</i>	96
Särav päevakübar	<i>Rudbeckia fulgida</i>	56
Ida-hüatsint	<i>Hyacinthus</i>	504
Kirju liilia	<i>Lilium martagon</i>	24
Liilia	<i>Lilium</i>	24
Nartsiss	<i>Narcissus</i>	1008
Tulp	<i>Tulipa</i>	1512

Lisa 5. Ajaloolised fotod

Lisa 5.1 Vaade Purdi mõisale tagaväljakult 1958

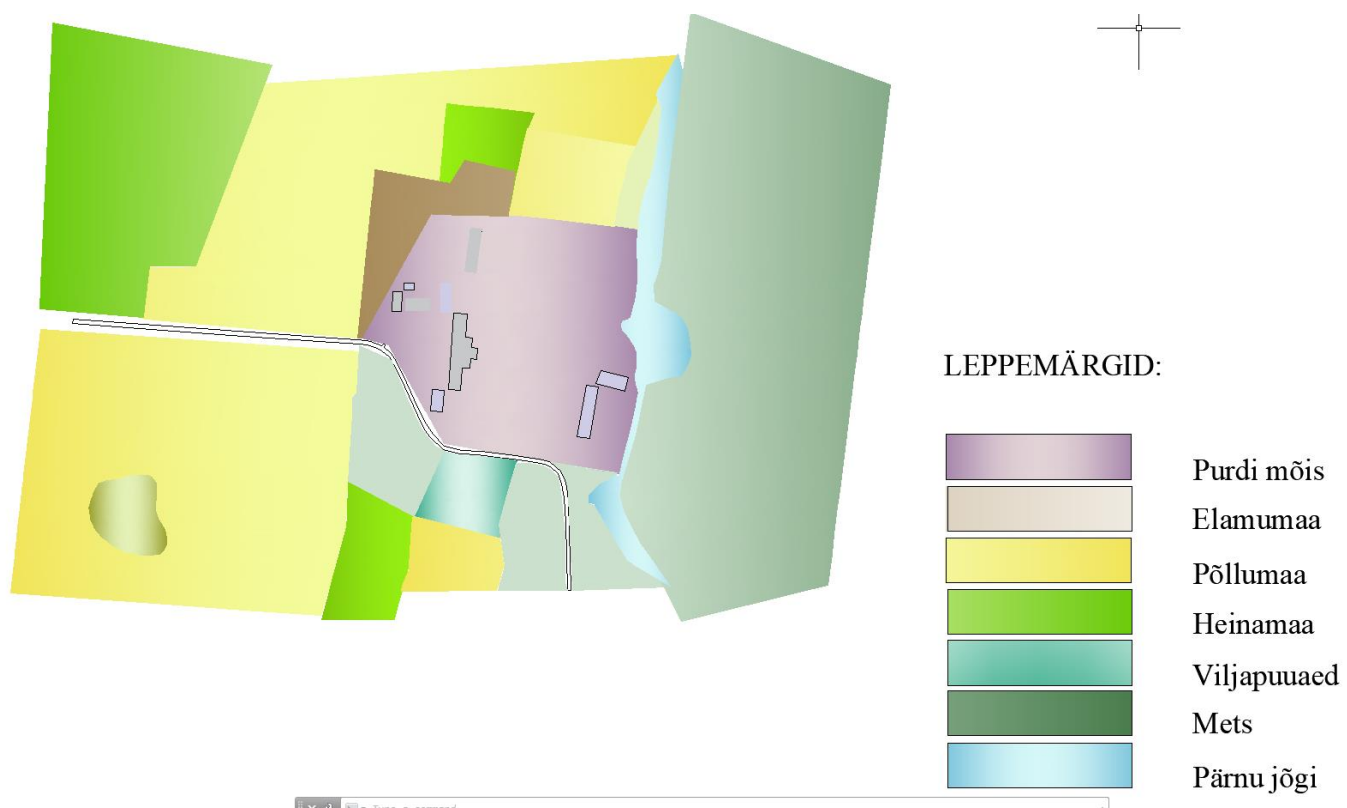
[www]:http://www.ra.ee/fotis/index.php/et/photo/search?m_messages=1&search=EAA.5238.1.594.21&q=1

Lisa 5.2 Vaade peahoonele 1969 (J.Vali fotokogu)

[www]<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=photolibrary-collection-785&filter%5Btitle%5D=purdi+m%C3%B5is>

Lisa 6. Skeemid

Lisa 6.1 Purdi mõisat ümbritsevad alad. Autori joonis, alus Maa-ameti kaart

Lisa 7.Fotod

Lisa 7.1 Purdi mõisa peahoone Allikas: Autori foto 2017.08

Lisa 7.2 Historitsistlik veranda tagafassaadil 1938

[www]:http://entsyklopeedia.ee/meedia/paide_vald/purdi_mois_harrastemaja_aiakulg_terrass_1938_anna_k_ihelkond

Lisa 7.3 Vaade verandale Allikas: autori foto 2017.09

Lisa 7.4 Mõisa ait. Allikas: Autori foto 2018.04

Lisa 7.5 Mõisa kuivati Allikas: Autori foto 2018.04

Lisa 7.6 Mõisa valitsejamaja Allikas: Autori foto 2017.09

Lisa 7.7 Mõisa teenijatemaja varemed. Allikas: Autori foto 2017.07

Lisa 7.8 Mõisa töölistemaja Allikas: Autori foto 2017.07

Lisa 7.9 Mõisa viinaköögi varemed, Allikas: Autori foto 2017.07

Lisa 7.10 Mõisa viinaait. Allikas: Autori foto 2017.07

Lisa 7.11 Säilinud tiigid pargi idaosas Allikas: Autori foto 2018.04

Lisa 7.12 Avatud ala Pärnu jõe ja viinaaida vahel. Allikas: Autori foto 2017.07

Lisa 7.13 Vaade Anna-Purdi maanteelt mõisa peahoonele [www]
<https://www.wroomer.ee/maanteeltmaha-tallinn-tartu-trass/>

Lisa 7.14 Vaade Pärnu jõele põhjasuunda Allikas: Autori foto 2018.04

Lisa 8. Ideede illustratsioonid

Lisa 8.1 Lehtla idee [www] <https://www.pinterest.com>

Lisa 8.2 Aiapaviljoni idee [www] <http://www.puiduvennad.ee/aiapaviljonid>

Lisa 8.3 Talveaia idee [www] <http://www.rodoad.ee/tooted/euro-serre-talveaiad/talveaed-pyrola/talveaed-pyrola-309x530cm-164m2/>

Lisa 8.4 Silla idee Allikas: Inglise sild Järvamaal ⁵⁹

⁵⁹ Sipelgas, K., Lukken, V., Maiste, J 2013 Väikevorm mõisamaastikus, Tallinna Raamatutrükikoda OÜ

Lisa 8.5 Pingi idee [www] <https://www.kurzreisenundmeer.de/bluehendes-barock-barocke-gaerten-blankenbourg/>

Lisa 8.6 Pingi idee [www] <https://www.nationaloutdoorfurniture.com/c-1322060-park-benches-coated-metal.html> 2019.01

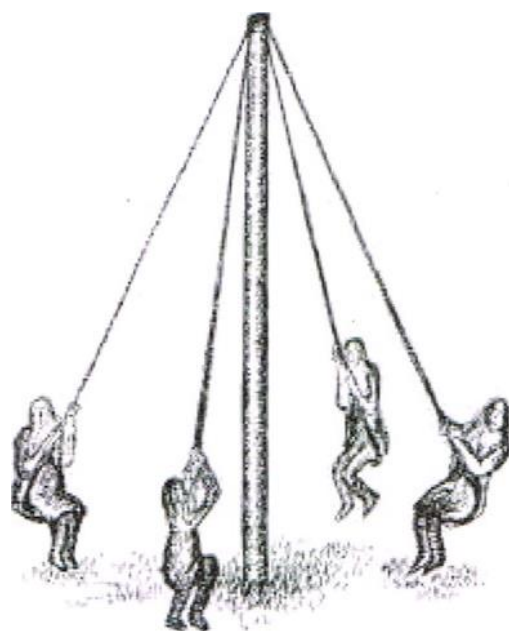
Lisa 8.7 Lavatsi idee [www] <https://kristinbirna.com/relaxliege-holz-schablone/relaxliege-holz-schablone-frisch-1000-ideen-zu-gartenliege-selber-bauen-auf-pinterest/>

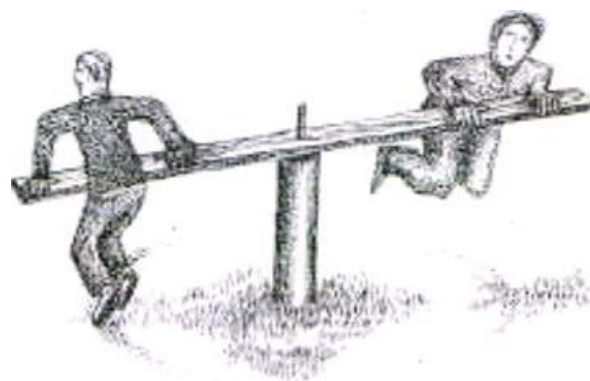
Lisa 8.8 Prügikasti idee.[www] <http://duril.ee/toode/prugikast-lante/>

Lisa 8.9 Võrkkiigeplatsi idee Allikas: Autori foto 2014.06

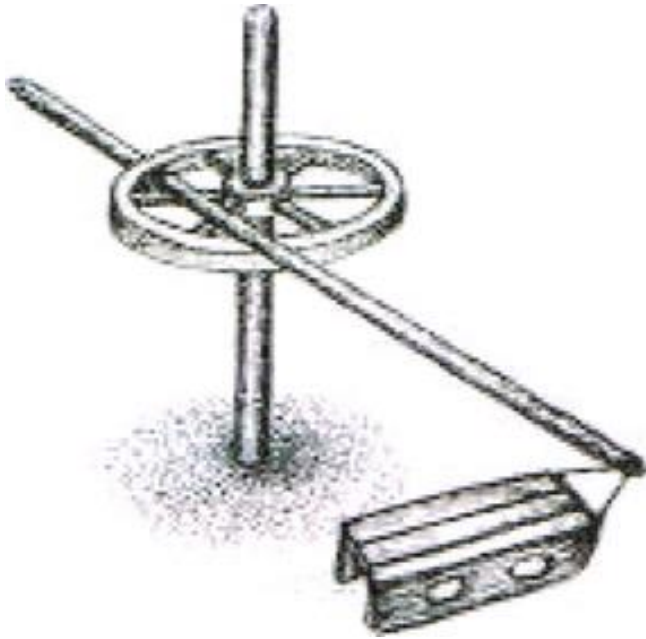

Lisa 8. 10 Nööriidega tulpkiik. L.Karu

Tulppöörkiik. L. Karu joonis 2003

Joonis 2003 [www] <http://www.folklore.ee/tagused/nr21/kiik.pdf>

Lisa 8.11 Jääkarusell. L.Karu joonis 2003 [www]<http://www.folklore.ee/tagused/nr21/kiik.pdf>

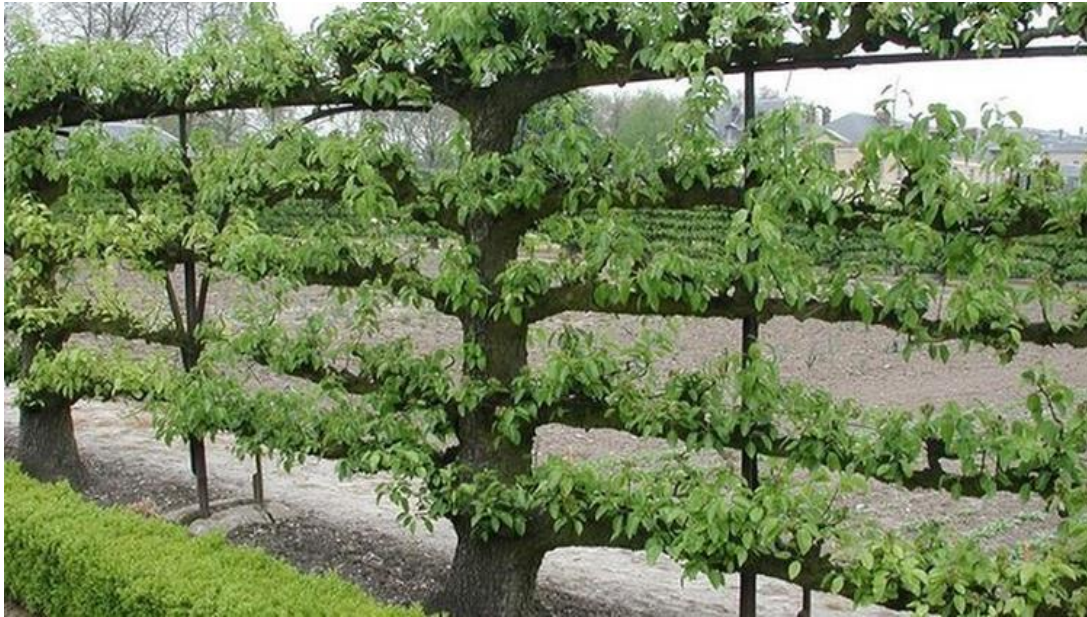
Lisa 8.12 Liikumisväljaku idee Allikas: <http://der-park.dvrlists.com/park-der-sinne-badenweiler-adresse.html>

Lisa 8.13 Pargivalgustite idee [www] <https://www.mrbeams.com/mb592-mr-beams-wireless-motion-sensor-led-ultrabright-path-lights-set-of-2>

Lisa 8.14 Pergola idee [www] <https://www.fassadengruen.de/laubengang.htm>

Lisa 8.15 Spaleervõraga õunapuud [www] <https://www.capecontours.co.za/2016/04/11/espalier-fruit-trees/>

Lisa 8.16. Suvelillevaaside idee [www] <https://www.houzz.com/photos/709997/BoBo-Intriguing-Objects-Silvek-Planter-traditional-outdoor-planters->

Lisa 9. GRAAFILINE MATERJAL

Lisa 9.1 Puittaimestiku haljastuslik hindamine ja raieplaan M1:1000

Lisa 9.2 Purdi mõisapargi kujundusplaan M1:1000

Lisa 9.3 Purdi mõisapargi esiväljaku haljastusplaan M1:500

Lisa 9.4 Purdi mõisapargi tagaväljaku haljastusplaan M1:500

Lisa 9.5 Terrassi püsilillepeenra kavand M1:50

Lisa 9.6 Lehtla ja pergola detailjoonised M1:100

Lisa 9.7 Pargi lõige M1:500

Lisa 9.8 Ajatelg

SUMMARY

The following work is the authors vision of Purdi manor park restauration. Manor parks are important landmarks in our landscapes, but since they are usually more then 150 years old, there is a possibility that their glory is beginning to fade away. These parks should be highly valued as European landscape examples that were introduced by manor landlords and also for their resemblance to broad-leaved woodlands, where many bird, small mammal and insect species have found a place to live and feed. Every type of park restauration also has to take their needs into concideration.

The purpose of this work was to create a restauration plan that would preserve and exhibit the remains of the historic design by maintain the natural mood with numerous different habitats and to create enjoyable recreational opportunities for humans, using as many ecological restauration techniques as possible. The purpose of ecological restauration is to combine historic design with the richness of species.

With systematically designed parks it is very difficult to use ecological restauration techniques without damaging the historic ordered formation. The characteristic of ecological restauration is the use of multileveled vegetation: trees in differend ages, different types of bushes, abundant herbaceous vegetation and naturally winding pathways. In systematically designed parks the order is established with trees at the same age, hedges and rows of bushes from same species, pathways and plantings that follow a geometric line.

The trees at Purdi manor park are practically the same age and there is almost no shrubbery, so to restore the historic design and to increase the biota, a number of different shearable hedges have been planned. The food selection of many species can be complemented by using plants that bloom and have edible fruits. Flower beds that are inherent to baroque parks contribute to the diversity of species.

In the following project perennial beds have been designed, where different plants bloom the entire season and their seeds will be food for birds in the winter. To establish the ecological approach different green areas have been designed: frequently mowed lawn near the buildings, low-growing herbaceous vegetation in the further parts of the park and natural vegetation on the peripheral regions of the park. An important part of ecological restauration is the maintenance afterwards: the mowing of different areas with different frequencies and the

removal of new self-inspired young trees to improve the light conditions for undergrowth. The abundance of biota can be promoted by using the park in accordance with the rhythm of the nature, which means avoiding noisy events during breeding and hibernation periods.

Since a small amount of systematically designed manor parks have been preserved, the aim of this project was to conserve and demonstrate the baroque design of Purdi manor park and creating new habitats was a secondary purpose.

With this design, the park should turn into a pleasant rest area in the middle of history and nature.

TINGMÄRGID

- Pä

PaS

PaL

Pärm, harilik

Pärm, suurelehine

Pärm, lääne-

Tamm, harilik

Kibuvits

Kirsipuu, hapu-

Pirnipuu, aed-

Kontpuu

Jalakas, harilik

Hõbepuu

Ebajasmaini, harilik

Kask, aru-

Toomingas, harilik

Õunapuu, aed-

Vaher, harilik

Remmelgas, raag-

Sanglepp

Sarapuu

Pihlakas, harilik

Kukerpuu

Hobukastan, harilik

Enelas, roosakas

Leeder, punane

Tuhkurpaju

Lehis, euroopa

Lehis, vene

Elupuu, harilik

Jugapuu

Kadakas

Kuusk, harilik

Ebatsuuga

Nulg

LhE Mänd, mägi-

LhV Mänd, harilik

Mänd, seeder-
- värv nr RAL 090 90 60

värv nr 206, 175, 228

värv nr RAL 075 80 60

värv nr 195, 130, 116

värv nr 214, 97, 0

värv nr RAL 290 80 15

värv nr 207, 252, 197

värv nr RAL 170 70 15

värv nr 23 166 154

värv nr RAL 242 140142

värv nr RAL 220 80 20

värv nr 180, 165, 119

värv nr RAL 010 80 20

värv nr RAL 060 80 20

värv nr 213, 212, 108

värv nr 224, 211, 194

värv nr RAL 050 70 60

värv nr 197, 109, 84

värv nr 157, 189, 178

värv nr 213

värv nr 252,115,115

värv nr 172, 21, 72

värv nr 214

värv nr RAL 150 70 50

värv nr 132, 207, 32

värv nr 101, 136, 13

värv nr RAL 095 70 70

värv nr 101, 233, 99

värv nr RAL 110 50 40

värv nr 37, 103, 19

värv nr 114

- 255

225

225

225

225

×

×

—

—
- Ol. ol. I kl puittaim (eriti väärtuslik)

Ol. ol. II kl puittaim (väärtuslik)

Ol. ol. III kl puittaim (oluline)

Ol. ol. IV kl puittaim (väheväärtuslik)

Ol. ol. V kl puittaim (liikvideeritav)

Likvideerunud puittaim

Likvideeritav puittaim

Katastriüksuse piir

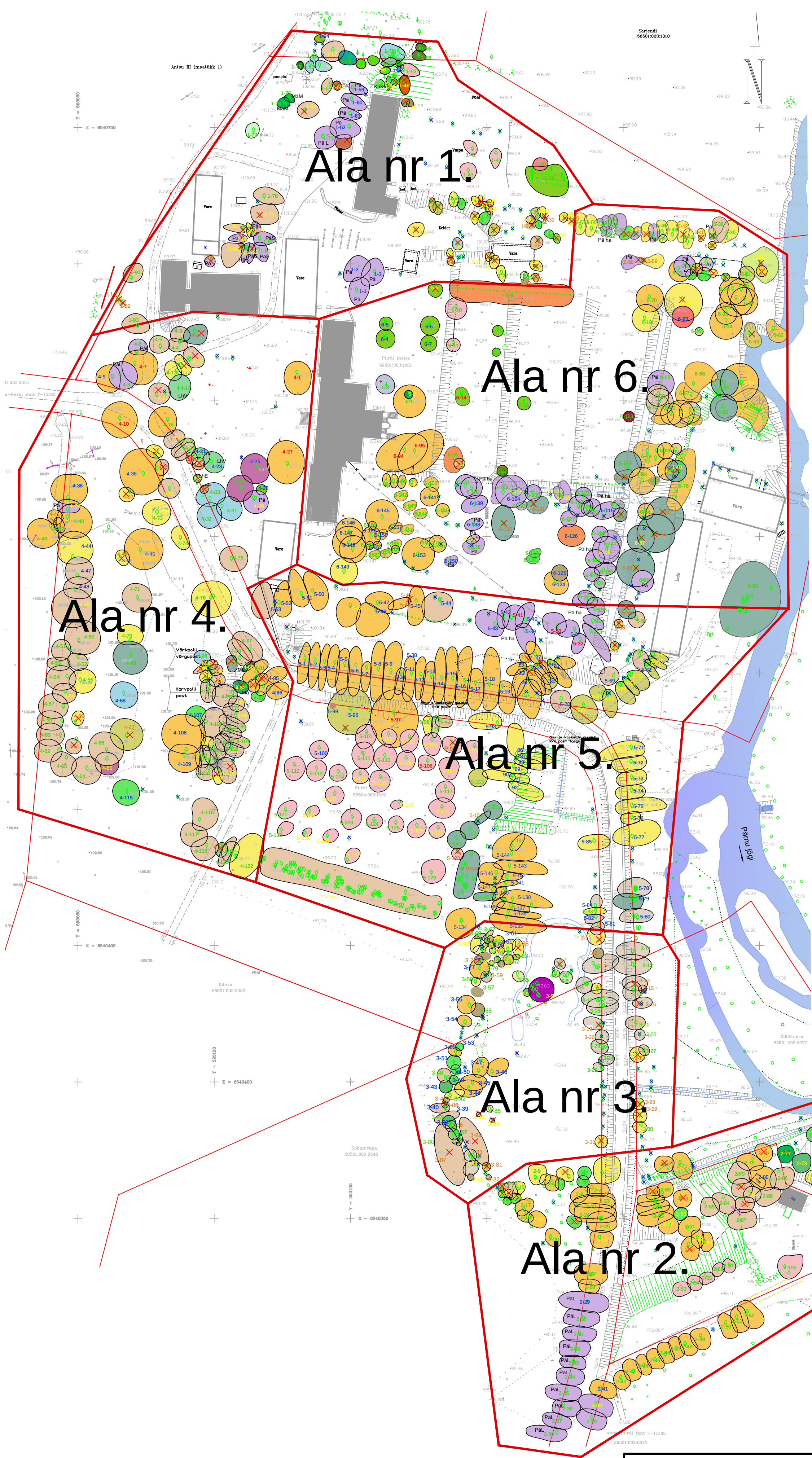
Den. hindamise ala piir
- värv 10

värv nr 160

värv nr 82

värv nr 50

värv nr 32

Dendroloogiline plaan koos raietega

Georam

Järvamaa Paide Pikk tn. 2
telefon/faks 038 50 323
e-mail: paidegeoram@georam.ee
Lääne-Virumaa Tapa Pikk tn. 69
telefon 032 77 220
e-mail: tapageoram@georam.ee

Paide vald

Purdi küla

Purdi mõis

Joonise sisu: Topogodeestiline alus

M 1:500

Joonistaja arv: 1/1

1008 tähtjend: Leo Tann

Kontrollis: Rein Varul

Joonis: 12.03.2004.a.

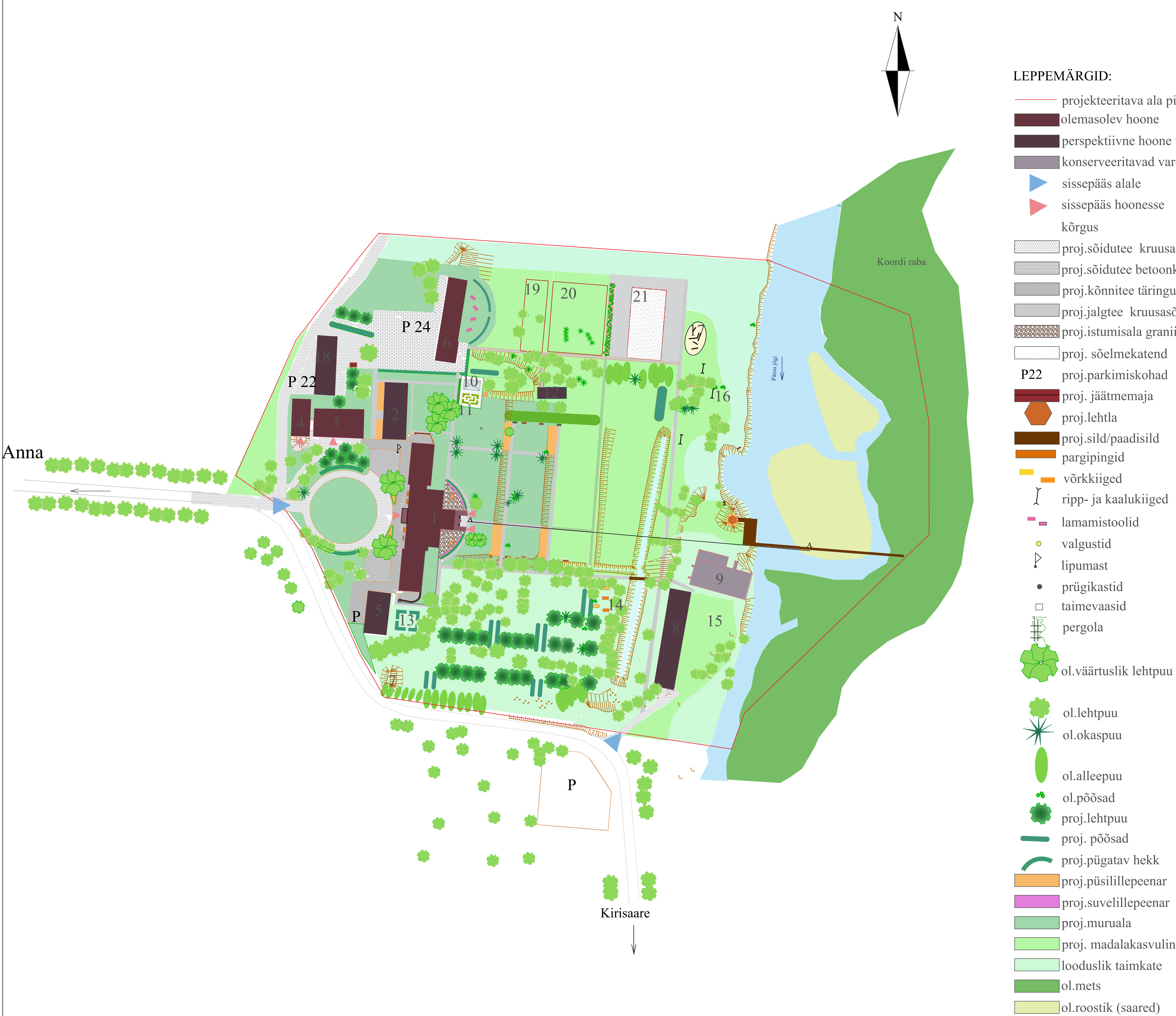
Lisenda: 309 MA-k

001004001-0001

LHPT 1

768 nr. 84/08-04

TTU INSENERITEADUSKOND MAASTIKUARHITEKTUUR		Maastikuprojekt III	Lehti 1/1
Koostaja: BAAB40	Juhendaja: Olev Abner, Kersti Lootus	Purdi mõisapargi ja lähiala puittaimestiku haljastuslik hinnang	M 1:1000
Inseneri teaduskond, maastikuarhitektuur			24.03.2017
		Purdi mõis, Purdi küla, Paide vald, Järvamaa	

LEPPEMÄRGID:

- projekteeritava ala piir
- olemasolev hoone
- perspektiivne hoone varemete kohal
- konserveeritavad varemed
- sissepääs alale
- sissepääs hoonesse
- kõrgus
- proj.sõidutee kruusasõelme katendiga
- proj.sõidutee betoonkivi katendiga
- proj.kõnnitee täringukivi katendiga
- proj.jalgtee kruusasõelme katendiga
- proj.istumisala graniitkatendiga
- proj. sõelmekatend
- P22 proj.parkimiskohad
- proj. jäätmemaja
- proj.lehtla
- proj.sild/paadisild
- pargipingid
- võrkkiiged
- riip- ja kaalukiiged
- lamamistoolid
- valgustid
- lipumast
- prügikastid
- taimevaasid
- pergola
- ol.väärtuslik lehtpuu
- ol.lehtpuu
- ol.okaspuu
- ol.alleepuu
- ol.põõsad
- proj.lehtpuu
- proj. põõsad
- proj.pügatav hekk
- proj.püsilillepeenar
- proj.suvelillepeenar
- proj.muruala
- proj. madalakasvuline taimkate
- looduslik taimkate
- ol.mets
- ol.roostik (saared)

EKSPLIKATSIOON

- 1 peahoone (15071)
- 2 valitsejamaja (15075)
- 3 viljaait (15076)
- 4 viljakuivati (15077)
- 5 teenijatemaja (15078)
- 6 töölistemaja (15080)
- 7 kelder (15079)
- 8 viinaait (15081)
- 9 viinavabriku varemed (15082)
- 10 talveaed
- 11 ürdiaed
- 12 paviljon
- 13 "õuetuba"
- 14 võrkkiigeväljak
- 15 hooajaline kontserdiplats
- 16 piknikuplats
- 17 liikumisväljak
- 18 parkla varjualaune
- 19 petanki- ja kriketiväljak
- 20 minigolfi väljak
- 21 tenniseväljak

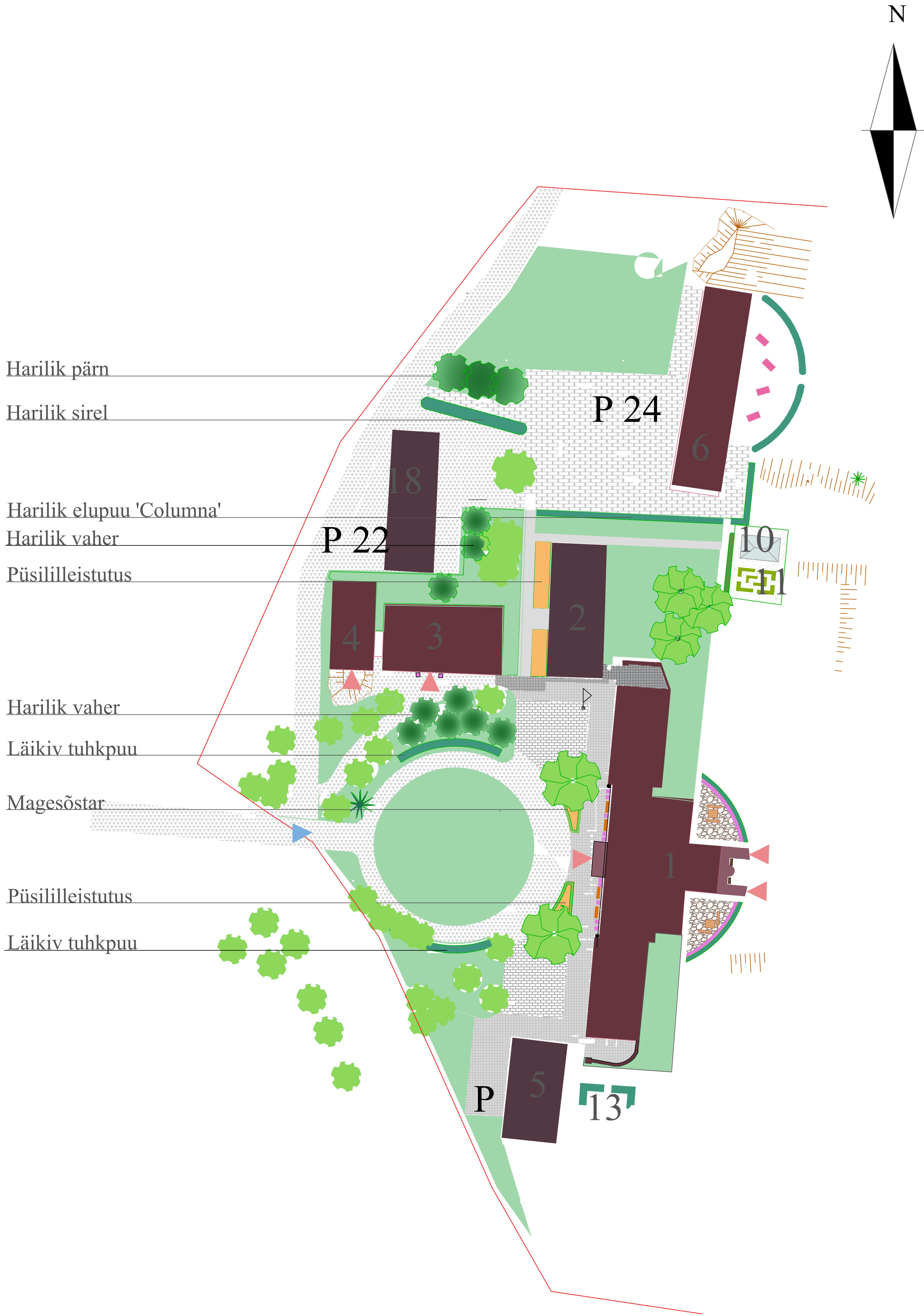
Esiväljaku haljastusplaan Lisa 9.2

Tagaväljaku haljastusplaan Lisa 9.3

Tagaväljaku püsilillepeera kujundus Lisa 9.5

Lõige A-A antud vaatenä, Lisa 9.6

TALTECH TALTECH INSENERITEADUSKOND		Bakalaureusetöö	Leht/Leht 1/6
Koostaja: Airi Loid	05.2019	Purdi mõisapargi kujundusplaan	
Juhendaja: Kersti Lootus	05.2019	Möödkava 1:1000 Formaat A1	
Kaasujuhendaja: Tiina Tuulik		Purdi mõisa pargi ökoloogiline restaureerimine	
Maastikuarhitektuur			

LEPPEMÄRGID:

- projekteeritava ala piir
- olemasolev hoone
- perspektiivne hoone varemete kohal
- sissepääs alale
- sissepääs hoonesse
- proj.sõidutee kruusasõelme katendiga
- proj.sõidutee betoonkivi katendiga
- proj.kõnnitee täringukivi katendiga
- proj.jalgtee kruusasõelme katendiga
- P22 proj.parkimiskohad
- proj. jäätmemaja
- pargipingid
- valgustid
- lipumast
- prügikastid
- taimevaasid
- pergola
- ol.väärtuslik lehtpuu
- ol.lehtpuu
- ol.okaspuu
- ol.alleepuu
- ol.põõsad
- proj.lehtpuu
- proj. põõsad
- proj.pügatav hekk
- proj.püsilillepeenar
- proj.muruala

EKSPLIKATSIOON

- 1 peahoone (15071)
- 2 valitsejamaja (15075)
- 3 viljaait (15076)
- 4 viljakuivati (15077)
- 5 teenijatemaja (15078)
- 6 töölistemaja (15080)
- 7 kelder (15079)
- 8 viinaait (15081)
- 9 viinavabriku varemed (15082)
- 10 talveaed
- 11 ürdiaed
- 12 paviljon
- 13 "õuetuba"
- 14 võrkkiigeväljak
- 15 hooajaline kontserdiplats
- 16 piknikuplats
- 17 liikumisväljak
- 18 parkla varjualaune
- 19 petanki- ja kriketiväljak
- 20 minigolfi väljak
- 21 tenniseväljak

TALTECH INSENERITEADUSKOND		Bakalaureusetöö	Leht/Leht 2/6
Koostaja: Airi Loid	05.2019	Mõisa esiväljaku haljastusplaan	
Juhendja: Kersti Lootus Kaasjuhendaja: Tiina Tuulik	05.2019		
Maastikuarhitektuur		Mõõtkava 1:500	Formaat A1
		Purdi mõisa pargi ökoloogiline restaureerimine	

LEPPEMÄRGID:

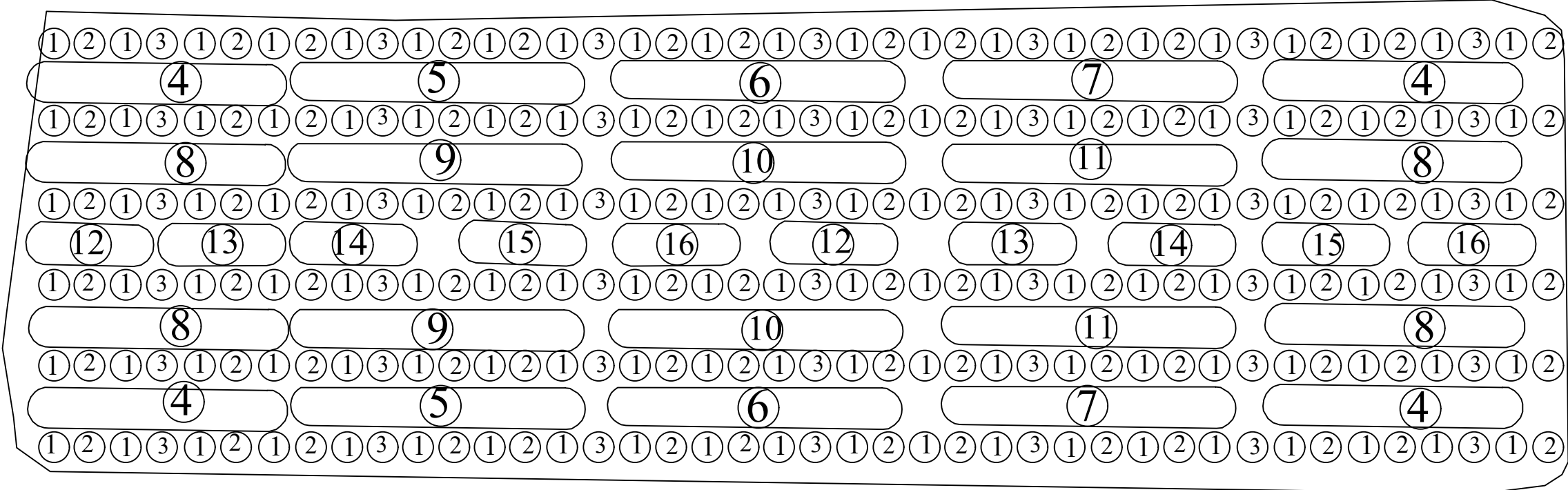
- projekteeritava ala piir
- olemasolev hoone
- perspektiivne hoone varemete kohal
- konserveeritavad varemed
- sissepääs alale
- sissepääs hoonesse
- proj.jalgtee kruusasõelme katendiga
- proj.istumisala graniitkatendiga
- proj. sõelmekatend
- proj.lehtla
- proj.sild/paadisild
- pargipingid
- võrkkiiged
- riip- ja kaalukiiged
- lamamistoolid
- valgustid
- lipumast
- prügikastid
- taimevaasid
- pergola
- ol.väärtuslik lehtpuu
- ol.lehtpuu
- ol.okaspuu
- ol.alleepuu
- ol.põõsad
- proj.lehtpuu
- proj. põõsad
- proj.pügatav hekk
- proj.püsilillepeenar
- proj.suvelillepeenar
- proj.muruala
- proj. madalakasvuline taimkate
- looduslik taimkate

EKSPLIKATSIOON

1	peahoone (15071)
2	valitsejamaja (15075)
3	viljaait (15076)
4	viljakuivati (15077)
5	teenijatemaja (15078)
6	tööstemaja (15080)
7	kelder (15079)
8	viinaait (15081)
9	viinavabriku varemed (15082)
10	talveaed
11	ürdiaed
12	paviljon
13	"õuetuba"
14	võrkkiigeväljak
15	hooajaline kontserdiplats
16	piknikuplats
17	liikumisväljak
18	parkla varjualaune
19	petanki- ja kriketiväljak
20	minigolfi väljak
21	tenniseväljak

TALTECH INSENERITEADUSKOND		Bakalaureusetöö	Leht/Leht 3/6
Koostaja: Airi Loid	05.2019	Mõisa tagaväljaku haljastusplaan Möötkava 1:500 Formaati A1	
Juhendaja: Kersti Lootus Kaasjuhendaja: Tiina Tuulik	05.2019		
Maastikuarhitektuur		Purdi mõisa pargi ökoloogiline restaureerimine	

LILLEPEENRA KAVAND

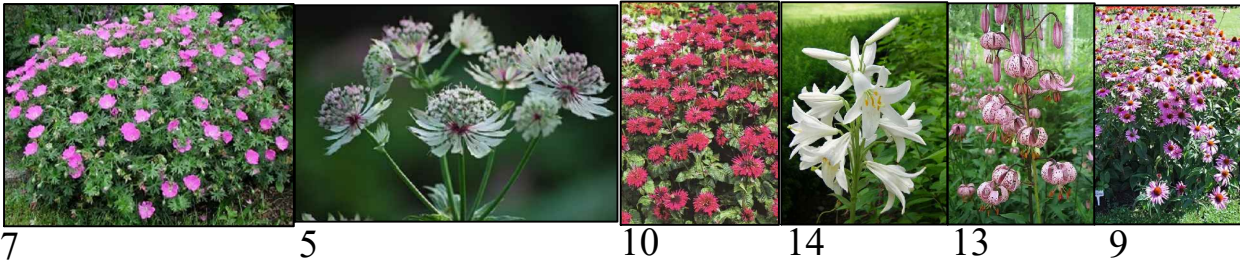
Taimmaterjali loetelu

1. Tulipa 378 tk	aed-tulp
2. Narcissus 252 tk	nartsiss
3. Hyacinthus 126 tk	ida-hüatsint
4. Dicentra eximia 24 tk	õevane murtudsüda
5. Astrantia major 14 tk	suur tähtputk
6. Doronicum orientale 14 tk	kaukaasia kitsekakar
7. Geranium sanguineum 14 tk	verev kurereha
8. Phlox paniculata 24 tk	aed-leeklill
9. Echinacea purpurea 14 tk	punane siilkübar
10. Monarda didyma 14 tk	aed-monarda
11. Rudbeckia fulgida 14 tk	särav päevakübar
12. Helenium autumnale 6 tk	sügis-säralill
13. Lilium martagon 6 tk	kirju liilia
14. Lilium 6 tk	liilia
15. Aster novi-angliae 6 tk	kaunis aster
16. Aquilegia vulgaris 6 tk	harilik kurekell

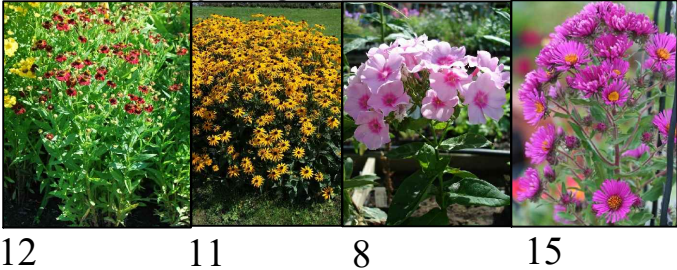
Kevad:

Suvi:

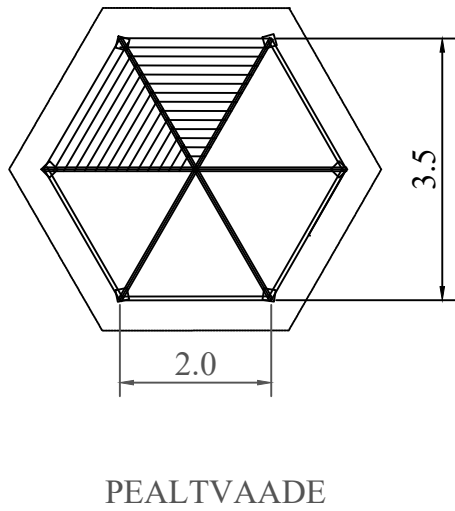
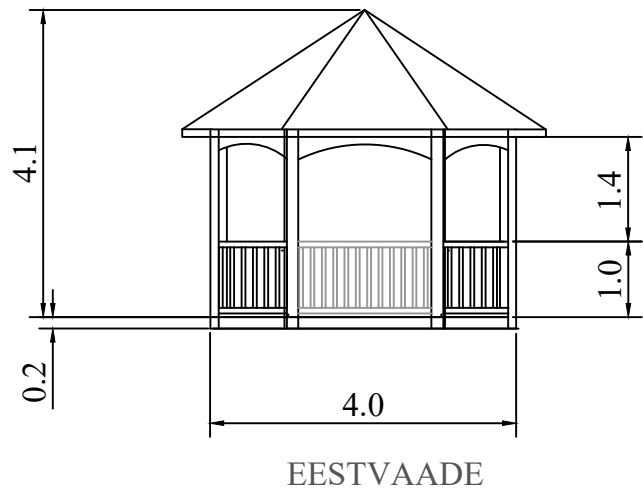

Suve 2.pool ja sügis:

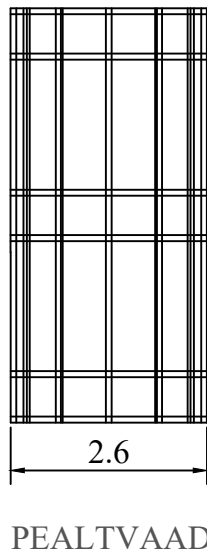
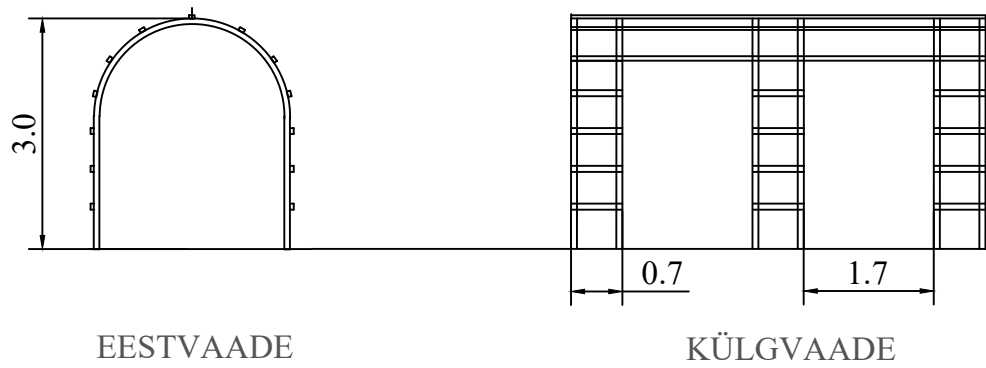

TALTECH INSENERITEADUSKOND		Bakalaureusetöö	Leht/Leht 5/6
Koostaja: Airi Loid		05.2019	Püsilillepeenra kujundusplaan Mõõtkava 1:50 Formaat A3 Purdi mõisa pargi ökoloogiline restaureerimine
Juhendaja: Kersti Lootus Kaasjuhendaja: Tiina Tuulik		05.2019	
Maastikuarhitektuur			

LEHTLA

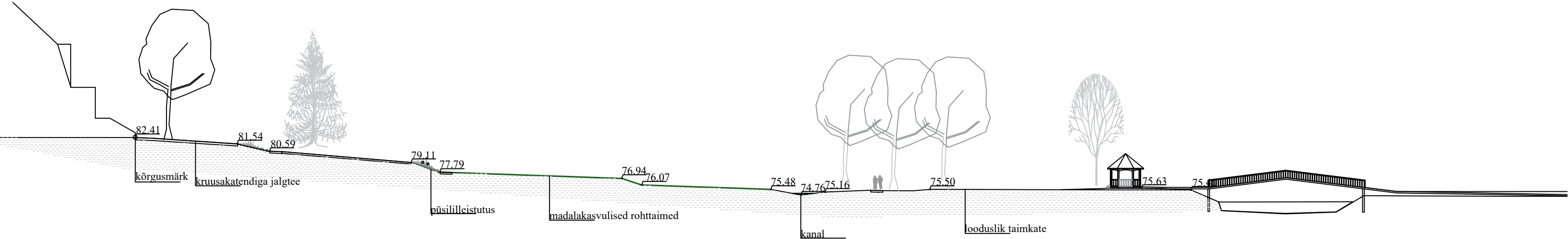

PERGOLA

	TALTECH INSENERITEADUSKOND		Bakalaureusetöö	Leht/Leht 4/6
	Koostaja: Airi Loid		Lehtla ja pergola detailjoonis	
	Juhendja: Kersti Lootus Kaasjuhendaja: Tiina Tuulik			
	Maastikuarhitektuur		Mõõtkava 1:100	Formaat A3
		Purdi mõisa pargi ökoloogiline restaureerimine		

LÕIGE A-A

Lõige A-A on antud vaatenä

 TALTECH INSENERITEADUSKOND		Bakalaureusetöö	Leht/Leht 6/6
Koostaja: Airi Loid	05.2019	Tagaväljaku lõige A-A Mõõtkava 1:500 Formaat A3	
Juhendja: Kersti Lootus Kaasjuhendaja: Tiina Tuulik	05.2019		
Maastikuarhitektuur		Purdi mõisa pargi ökoloogiline restaureerimine	

AJATELG

Oietacken (Ojataga)

Liivi ordu

Tallinna Linnalään

Paide linnus

ooberst Hans Burt

mõisa asukoht muutus
Purdi küla

Mõisasüda hävis Põhjasõjas

Carl Gustav Baranoff

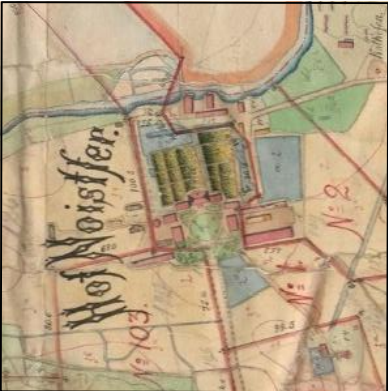
praegune kivist peahoone
pargi rajamine

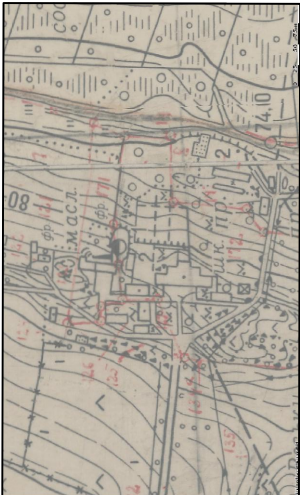
Johann Friedrich Unger-Sternberg

Georg Wilhelm Theodor von Unger-Sternberg

Wilhelm Johann von Unger-Sternberg
peahoone tagaküljele historistlik veranda

maareform

XVI saj.

XVII saj.

XVIII saj.

XIX saj.

XX saj.

1560 a.

alates 1583 a.

alates 1593 a.

1759 a.

1760.-1770 a.

XVIII saj. II pool

1805 a.

1825 a.

XIX saj. II pool

1919 a.

1961 a.

AUTORIDEKLARATSIOON

Olen koostanud lõputöö iseseisvalt.

Lõputöö alusel ei ole varem kutse- või teaduskraadi või inseneridiplomit taotletud. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, olulised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

“.....” 201.....

Autor:

/ allkiri /

Töö vastab bakalaureusetöö/magistritööle esitatud nõuetele

“.....” 201.....

Juhendaja:

/ allkiri /

Kaitsmisele lubatud

“.....”201... .

Kaitsmiskomisjoni esimees

/ nimi ja allkiri /